

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ**На правах рукопису****ТАТАРКОВ ДМИТРО БОРИСОВИЧ****УДК 355.49:327.5 “1982”****МІЖВИДОВІ УГРУПОВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ) В АНГЛО-АРГЕНТИНСЬКОМУ ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ 1982 РОКУ**

20.02.22 – військова історія

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наукНауковий керівник: ФУРМАН Ігор
Іванович, кандидат історичних наук,
доцент

Київ – 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	15
1.1. Історіографія застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року	15
1.2. Джерельна база дослідження	33
1.3. Методи здійснення наукового пошуку	39
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК (СИЛ), ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЛИ НА ЇХ СТВОРЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У КОНФЛІКТІ	43

2.1. Угруповання військ (сил) протидіючих сторін, які за своїм характером є міжвидовими угрупованнями військ (сил)	43
2.2 Фактори, які впливали на створення міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій	67
2.3 Фактори, які впливали на застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій	77
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК (СИЛ) В АНГЛО-АРГЕНТИНСЬКОМУ КОНФЛІКТІ	95
3.1. Участь міжвидових угруповань військ (сил) у морських операціях	95
3.2. Бойові дії міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій	137
3.3. Ведення систематичних бойових дій угрупованнями військ (сил) Аргентини та Великобританії	163
ВИСНОВКИ	172
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	178
ДОДАТКИ	196

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АБГ	авіаносійна багатоцільова група
авп	авіаносець протичовновий
автр	авіаносійний транспорт
апч	атомний підводний човен
АУГ	авіаносійна ударна група
ВМБ	військово-морська база
ВМС	військово-морські сили
ВМС ЗС України	Військово-Морські Сили Збройних Сил України
ВПБ	військово-повітряна база
ВПС	військово-повітряні сили
дж	десантний корабель
джд	десантний корабель-док
дпч	дизельний підводний човен
ем	есмінець
ЗКР	зенітна керована ракета
ЗРК	зенітно-ракетний комплекс
ЗС	збройні сили
кбт	кабельтов
кр	крейсер
КРЗ	керована ракетна зброя
КУГ	корабельна ударна група
мтщ	морський тральщик
МО	Міністерство оборони
МУВ (С)	міжвидове угруповання військ (сил)
НКРС	некерований реактивний снаряд
ОВТ	озброєння і військова техніка
ПДСЗ	підводні диверсійні сили і засоби
ПКР	протикорабельна ракета
ПМО	протимінна оборона
ППДЗ	протипідводно-диверсійний захист
ППДО	протипідводно-диверсійна оборона
ППО	протиповітряна оборона
пч	підводний човен
ПЧО	протичовнова оборона
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РЛД	радіолокаційний дозор
РЛС	радіолокаційна станція
СВ	сухопутні війська
ССпО	сили спеціальних операцій
ТВД	театр воєнних дій
тдж	танкодесантний корабель
тр	транспорт
тн	танкер
ТТХ	тактико-технічні характеристики
тщ	тральщик
фр	фрегат

SAS
SBS

Special Air Service
Special Boat Squadron

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток міжнародних подій на рубежі ХХ – ХХІ ст. свідчить про корінні зміни геополітичної і геостратегічної ситуації як на європейському континенті, так, загалом, і в усьому світі. Формування нових незалежних держав, перехід до багатополюсної моделі розстановки сил, глибокі зміни усталених міжнародних структур тощо, призводить до виникнення значного обсягу нових суперечностей різного характеру між державами та цілими регіонами, а в середині деяких держав – зумовлює гострі територіальні, релігійні та етнічні протиріччя, які можуть перерости у збройне протистояння. Саме через це зберігається імовірність втягування будь-якої країни, у тому числі України, у воєнний конфлікт [11]. У зв'язку з цим перед воєнно-політичним керівництвом України, і, беззаперечно, усіма силовими міністерствами і відомствами (виділено авт.) стоїть завдання щодо оперативного реагування на зовнішні потенційні виклики і воєнні загрози, зосередження основних зусиль на зміцненні обороноздатності держави.

Україна – морська держава, на геополітичне положення якої суттєво впливає наявність досить протяжних морських кордонів. Відповідно до Конституції України на Збройні Сили України, зокрема, Військово-Морські Сили Збройних Сил України (далі – ВМС ЗС України), покладається завдання щодо стримування, локалізації і нейтралізації збройного конфлікту, а при необхідності – відсічі збройній агресії з моря як самостійно, так і у взаємодії з іншими видами Збройних Сил України, військовими формуваннями, правоохоронними органами [12] (виділено авт.), що, беззаперечно, вимагає міжвидової (міжвідомчої) взаємодії. Зазначене зумовило військово-політичне керівництво нашої держави свого часу створити новий орган військового управління оперативного рівня – Об'єднане оперативне командування, на яке було покладено завдання оперативного планування та управління міжвидовими угрупованнями військ (сил) (далі – МУВ (С)) [8]. Певним чином ці питання також знайшли відображення у заходах бойової підготовки Збройних Сил України, зокрема, під час навчань з органами військового управління та військами (силами) “Взаємодія–2010”, що тривали у період з 6 вересня по 4 жовтня 2010 р. [81].

Однак, складний процес розвитку ВМС ЗС України ще не закінчено. З урахуванням вимог сьогодення продовжують визначатися національні пріоритети в галузі військово-морського будівництва і кораблебудування в цілому, ведеться пошук форм і способів ведення бойових дій на морі відповідно до наявної зброї та техніки, а також проводяться інші організаційні та технічні заходи [54]. На жаль, незадовільні кількісні та якісні показники наявного корабельного складу, озброєння та військової техніки ВМС ЗС України, фахова підготовка особового складу та інші фактори [31] сьогодні не сприяють оперативному й ефективному реагуванню на виклики та загрози нашій державі з морського напрямку, а у воєнний час – забезпечити панування національного флоту на морі. Завдання, що стоять

перед ВМС ЗС України на новому етапі їх розвитку, потребують суттєвих глибоких наукових досліджень в усіх сферах їх діяльності, що спонукає звернутися до світового досвіду, зокрема, щодо організації міжвидової (міжвідомчої) взаємодії у збройній боротьбі на морі.

Досвід локальних війн і збройних конфліктів (далі – воєнних конфліктів [10]) другої половини ХХ – початку ХХІ ст. виявив стійку тенденцію до набуття збройною боротьбою міжвидового (міжвідомчого) характеру і створення міжвидових угруповань військ (сил) різних рівнів – угруповань військ (сил), до складу яких, відповідно до характеру конфлікту, умов конкретного театру воєнних дій та поставлених завдань, входили об'єднання, з'єднання та частини від усіх видів збройних сил, а також сили і засоби інших силових відомств держав. Їх застосування виявилось надзвичайно ефективним і доцільним в оперативному та економічному відношенні [8], що свідчить про перспективність, а можливо, і необхідність вести збройну боротьбу із застосуванням саме таких угруповань військ (сил). Щодо цього найбільш показовим є англо-аргентинський збройний конфлікт 1982 року.

Після 1982 року опубліковано досить значну кількість наукових праць, присвячених збройній боротьбі на морі, однак питання створення і застосування міжвидових угруповань дотепер ще не стало предметом спеціального воєнно-історичного наукового дослідження. Це призводить до певної невідповідності між необхідністю підготовки та застосування міжвидових угруповань військ (сил) у можливих для України конфліктах і відсутністю наукових воєнно-теоретичних узагальнюючих праць, присвячених аналізу досвіду застосування таких угруповань у сучасних воєнних конфліктах. Саме необхідність розв'язання цієї невідповідності визначає актуальність обраної теми дослідження.

Виходячи із вищезазначеного, автором сформульоване **наукове завдання**, що полягає в аналізі та узагальненні досвіду створення й застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року й розробці рекомендацій щодо можливого його використання у воєнній теорії й практиці підготовки Збройних Сил України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконане відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України в межах низки науково-дослідницьких праць:

1. “Історія будівництва Збройних Сил України (1991–2011 рр.)” (шифр “Історія-20”, номер державної реєстрації 0101U001035), що виконувалася на кафедрі воєнної історії Національного університету оборони України. Автор у співавторстві розробив п. 1.2 “Створення та реформування загальної структури Збройних Сил України” і п. 2.2 “Розвиток загальної структури Збройних Сил України”, де висвітлено історичні аспекти розвитку і сучасний стан Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

2. “Розвиток форм і способів збройної боротьби упродовж ХХ – на початку ХХІ століть” (шифр “Протидія”, номер державної реєстрації 0101U001455), що є предметом наукової розробки кафедри воєнної історії Національного університету оборони України. Автор у співавторстві підготував розділ “Розвиток форм і способів збройної боротьби у другій половині ХХ – початку ХХІ століть” (одноосібно розроблено п. 3.4. “Розвиток форм і способів оперативного (бойового) застосування військово-морських сил”).

3. “Розробка науково-методичного апарату формування концепції застосування Військово-Морських Сил Збройних Сил України на довгостроковий період” (шифр “Посейдон”, номер державної реєстрації 0101U001150, що розроблялася на кафедрі Військово-Морських Сил Національного університету оборони України. Автор, ґрунтуючись на досвіді англо-аргентинського конфлікту 1982 року, підготував у співавторстві: п. 1.1 “Аналіз вітчизняного та іноземного досвіду довгострокового планування розвитку Військово-Морських Сил” і п. 3.2 “Визначення можливих цілей, завдань та способів застосування сил (військ) Військово-Морських Сил Збройних Сил України на прогнозований період”.

Зазначені науково-дослідні роботи стали базовими для підготовки та подання дисертації.

Мета і задачі дослідження полягали в узагальненні досвіду створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року, визначенні тенденцій розвитку військово-морського мистецтва та розробленні рекомендацій щодо можливих напрямів використання набутого досвіду у воєнній теорії та практичній діяльності Збройних Сил України.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **задач**:

проаналізувати історіографію і джерельну базу з обраної теми, визначити методи дослідження;

визначити міжвидові угруповання військ (сил) збройних сил Аргентини і Великобританії, їх склад, завдання і можливості щодо вирішення завдань в англо-аргентинському конфлікті 1982 року;

з’ясувати вплив основних факторів на створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року;

розкрити форми застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському конфлікті 1982 року;

узагальнити і систематизувати досвід застосування міжвидових угруповань військ (сил), визначити тенденції розвитку військово-морського мистецтва та на їх основі розробити рекомендації щодо використання цього досвіду у воєнній теорії та практиці підготовки Збройних Сил України.

Об’єктом дослідження є англо-аргентинський збройний конфлікт 1982 року.

Предметом дослідження стали міжвидові угруповання військ (сил), що створювались і застосовувались в англо-аргентинському збройному

конфлікті 1982 року.

Хронологічні межі дослідження зумовлені об'єктом наукового пошуку – англо-аргентинським збройним конфліктом 1982 року і охоплюють період із 16 січня до 14 червня 1982 року.

Вибір нижньої межі пояснюється тим, що саме у січні 1982 року командування збройних сил Аргентини розпочало розробляти плани воєнної акції для захоплення Фолклендських (Мальвінських) островів – спірних із Великою Британією територій у Південній Атлантиці [151, § 113]. Верхня межа дослідження зумовлена фактичним припиненням воєнних дій на Фолклендських островах [140, с. 63].

Методологічною основою проведеного (здійсненого) наукового дослідження є принципи історизму, об'єктивності й системності, а також загальнонаукові й спеціальні методи наукового дослідження. Застосована методологія воєнно-історичного дослідження дала можливість дисертанту висвітлити основні проблеми теми та у повному обсязі виконати завдання дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у постановці й розробці актуального наукового завдання, що донині не було предметом спеціального комплексного наукового аналізу і не отримало глибокого і всебічного висвітлення у вітчизняній і зарубіжній історичній науці.

У дисертації вперше:

визначено і класифіковано за певними ознаками міжвидові угруповання військ (сил) збройних сил Аргентини і Великобританії, що створювалися і застосовувалися в англо-аргентинському конфлікті 1982 року ;

виявлено основні фактори та проаналізовано їх вплив на створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року;

визначено і розкрито основні форми застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському конфлікті 1982 року;

узагальнено і систематизовано досвід застосування міжвидових угруповань військ (сил), визначено нові тенденції розвитку військово-морського мистецтва, що виявилися під час цього конфлікту, та на їх основі розроблено рекомендації щодо використання цього досвіду у воєнній теорії та практиці підготовки Збройних Сил України.

уведено до наукового обігу нові зарубіжні джерела щодо створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) сторін в англо-аргентинському конфлікті, зокрема, бойові та оперативні документи і матеріали командування Аргентини й Великобританії.

Набули подальшого розвитку:

історіографія за темою дослідження;

висвітлення реального перебігу подій, прорахунків військово-політичного керівництва Аргентини і Великобританії, результатів і наслідків збройного протистояння на морі під час англо-аргентинського конфлікту 1982 року.

Практичне значення отриманих результатів. Викладені у дисертації матеріали, окремі теоретичні висновки і положення мають прикладний характер і суттєво доповнюють знання з історії розвитку воєнного мистецтва флотів при застосуванні міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій і можуть бути використані для: проведення подальших воєнно-історичних досліджень із розвитку теорії воєнного мистецтва, визначення пріоритетів розбудови Військово-Морських Сил Збройних Сил України; для написання наукових праць, підручників, посібників, навчально-методичних, довідкових та інших матеріалів з історії війн і воєнного мистецтва тощо.

Результати дослідження можуть бути корисними для використання у навчальному процесі вищих військових навчальних закладів при вивченні дисциплін з історії війн і воєнного мистецтва та для поліпшення підготовки офіцерських кадрів під час вивчення ними світової воєнної історії.

Фактичний матеріал, узагальнення і висновки дисертаційного дослідження викладені у двох підручниках [9; 20], підготовлених у співавторстві, одноосібному навчальному посібнику [66], що використовуються у навчальному процесі Національного університету оборони України під час вивчення навчальної дисципліни “Історія воєнного мистецтва” (Акт про реалізацію від 5 грудня 2012 р., додаток Е), а також Академії Військово-Морських Сил ім. П.С. Нахімова при вивченні навчальної дисципліни “Історія війн і військово-морського мистецтва” (Акти про реалізацію від 12 квітня 2012 р., додаток Е).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Усі наукові результати одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію обговорено і схвалено на засіданні кафедри воєнної історії Національного університету оборони України.

Результати проведеного наукового дослідження доповідалися на міжвузівському науково-практичному семінарі “Досвід застосування Збройних Сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ – початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності” (Київ, 24 травня 2012 р.) і науково-практичній конференції “Завдання військово-морських сил Збройних Сил України у контексті реалізації державної морської політики” (Київ, 15 грудня 2010 р.).

Основні положення і висновки дослідження доповідалися на наукових семінарах кафедр Військово-Морських Сил та воєнної історії Національного університету оборони України (2009–2012 рр.).

Публікації. Основні положення і висновки проведеного дослідження висвітлені в одноосібних історичних публікаціях, зокрема: монографії (Свідотство про реєстрацію авторського права на твір № 21066 від 03.07.2007 р., додаток Е) [65], навчальному посібнику [66], п’яти наукових статтях [67, 69, 71, 72, 74], з яких три – у наукових фахових виданнях [71, 72, 74], у тому числі одна у закордонних [74], двох збірниках науково-практичних конференцій і семінару [68, 70] та одній публікації, що додатково відображає наукові результати дисертації [73].

Структура дисертації підпорядкована виконанню мети та задачам дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і додатків (обсяг основної частини дисертації 178 стор., 6 додатків на 27 стор.). Список використаних джерел складає 198 найменувань на 17 стор. Загальний обсяг дисертації – 223 стор.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДжЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.

1.1. Історіографія застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року

Аналіз наявної літератури за темою дослідження висвітлив, що різноманітні аспекти подій, які розгорнулися в період з квітня по червень 1982 р. в Південній Атлантиці, стали предметом багатьох досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів. Перші наукові роботи, які були присвячені конфліктові, з'явилися вже через декілька місяців після закінчення бойових дій на Фолклендських островах. З того часу військово-історична наука збагатилась численними науковими працями і науковими статтями, в яких висвітлюється тема збройного конфлікту 1982 р. Безумовно, ці роботи різні за своєю спрямованістю, характером, змістом та об'ємом, відрізняються одна від іншої і за своєю науковою цінністю.

Радянська історіографія. Дисертант зазначає, що участь у конфлікті збройних сил одного з найбільш імовірних противників СРСР – Великобританії – спонукало радянську воєнно-історичну науку до вивчення досвіду саме англо-аргентинського конфлікту 1982 р. Вже у другій половині 80-х рр. ХХ ст. в таких наукових виданнях, як “Морской сборник”, “Военно-исторический журнал”, “Зарубежное военное обозрение”, “Военная мысль” публікується низка статей, присвячених бойовим діям навколо Фолклендських островів. Саме в цей період почала формуватися радянська історіографія Фолклендської війни, яка у подальшому помітно вплинула на погляди воєнних істориків пострадянського періоду.

Досліджуючи публікації, що з'явилися у СРСР до початку 90-х рр. минулого століття, можна констатувати, що фундаментальних робіт, в яких англо-аргентинський конфлікт 1982 р. отримав би повний та всебічний військово-історичний аналіз, не було.

Першою роботою, що була присвячена конфлікту, стала праця Е.В. Мітяєвої “Англо-аргентинский конфликт из-за Фолклендских (Мальвинских) островов” [40]. На нашу думку, ця робота поряд з дуже вузьким фактологічним полем носила описовий характер та не містила глибокого аналізу військової сторони конфлікту. У роботі головним чином висвітлювалися воєнно-політичні аспекти і, виходячи з ідеологічних міркувань, більше уваги приділялося критиці дій уряду Великобританії.

Аналіз окремих аспектів бойових дій сторін проводився у наукових статтях, з яких певний інтерес становлять роботи А. Грачова “Транспортный флот в англо-аргентинском конфликте” [20]; М. Новіка “Действие авиации в англо-аргентинском конфликте” [41]; В. Ланга “Использование противоминных кораблей ВМС Великобритании в Фолклендском конфликте” [36]; Є. Ракітіна “Ставка на внезапность: Высадка десанта на Фолклендские острова” [52]; І. Капітанця “Роль флота в англо-аргентинском

конфлікте” [33]; Ю. Галкіна “Противовоздушная оборона английских экспедиционных сил” [19], “Действия английских разведывательно-диверсионных подразделений” [18]; Б. Радіонова та інших “Радиоэлектронная война в Южной Атлантике” [50] і “Тактика действий авиации против кораблей” [51]; І. Ускова “Уроки англо-аргентинского конфликта и роль надводных кораблей в борьбе на море” [76]; Ю. Марова, та А. Бірсова “Некоторые итоги Фолклендского конфликта” [38]; Б. Марова “Англо-аргентинский конфликт и ВМС Великобритании” [39] тощо.

До початку 90-х рр. ХХ ст. в СРСР вийшла низка наукових статей, в яких на прикладі англо-аргентинського конфлікту та інших воєнних конфліктів проводився аналіз воєнного мистецтва. Наприклад, статті А. Славгородського та ін. “Материальное обеспечение сил в локальных войнах” [60]; Ю. Бадаха “Опыт использования ВМС в локальных войнах и вооруженных конфликтах послевоенного периода” [7]; В. Бабіча “Непосредственная авиационная поддержка сухопутных войск” [3]; В. Доценка “Морские десанты в локальных войнах” [23] тощо.

У цей період публікується низка наукових праць, в яких автори досліджують англо-аргентинській конфлікт у контексті розвитку воєнного мистецтва у воєнних конфліктах другої половини ХХ ст. Наприклад, праці В. Пірумова та Р. Червінського “Радиоэлектроника в войне на море” [44]; В. Бабіча “Авиация в локальных войнах” [2] та ін.

Аналізуючи наведені праці та наукові статті, можна підкреслити деякі загальні риси, що є характерними для більшості історичних праць, що виходили за часів Радянського Союзу. По-перше, це фрагментарне висвітлення участі збройних сил сторін у бойових діях під час конфлікту. Досліджувалися переважно окремі аспекти застосування видів збройних сил, родів військ, питання їх бойового забезпечення, використання окремих зразків зброї та техніки тощо. Подібний підхід відбувався за рахунок зменшення уваги дослідників до питань широкого узагальнення, систематизації і аналізу набутого під час конфлікту досвіду.

По-друге, певна вузькість джерельної бази, яка залучалася у процесі дослідження конфлікту. У своїй роботі автори, насамперед, опиралися на матеріали відкритих закордонних видань, головним чином британської періодики. Тільки браком достовірних джерел можливо пояснити помилки, які зустрічаються у публікаціях того періоду. Наприклад, у статті Б.

Родіонова та Н. Новічкова “Тактика действий авиации против кораблей” наведена неправильна схема розташування кораблів ВМС Великобританії під час ураження ем КРЗ “Sheffield” 4 травня 1982 р. [51, с.80-86]. Окрім того, ця схема, яка не підтверджується офіційними аргентинськими та британськими джерелами, переноситься в інші публікації радянського періоду [21, 22, 25].

По-третє, розподіл акцентів при дослідженні конфлікту на користь вивчення британського досвіду. Внаслідок певних ідеологічних установок, радянські науковці були змушені, з одного боку, досліджувати дії збройних сил саме Великобританії, як свого імовірного противника і другої за військовим потенціалом країни Заходу, а з іншого боку, конфлікт

використовувався для критики Великобританії в якості країни-агресора.

Вивчаючи історіографію англо-аргентинського конфлікту, яка була напрацьована в СРСР у період з 1982 по 1991 рр., можна стверджувати, що тема застосування МУВ (С) в цьому конфлікті радянськими науковцями окремо не досліджувалася. Незважаючи на великий фактологічний матеріал, зібраний у публікаціях того часу, в них практично не подається відомостей про чисельність, завдання та форми застосування МУВ (С) сторін в ході воєнних дій на морі під час конфлікту. У свою чергу, відсутність досліджень саме в цьому напрямі призвела до послаблення аналітично-дослідницького елементу того сегменту радянської військово-історичної науки, який опікувався вивченням досвіду локальних війн другої половини ХХ ст. в цілому, і зокрема Фолклендського конфлікту 1982 р.

Російська історіографія. На початку 90-х рр. для дослідників конфлікту стали складатися більш сприятливі, на нашу думку, умови проведення наукової роботи. З розпадом Радянського Союзу та створенням на його просторі незалежних держав, військових істориків було позбавлено обмежувальних ідеологічних кордонів та політичних замовлень. Саме в цей період можна спостерігати різке зростання зацікавленості широкої громадськості до вивчення воєнної історії, заради задоволення якого збільшився масив публікацій зазначеної спрямованості. Завдяки новітнім технологіям загальнодоступними стали праці іноземних авторів та архівні матеріали. У цей період, як у Великобританії, так і в Аргентині, знімаються грифи таємності з багатьох документів що стосувалися англо-аргентинського конфлікту 1982 р.

З початку 90-х рр. ХХ ст. і до сьогодні на пострадянському просторі лідером за кількістю публікацій, присвячених англо-аргентинському конфлікту, є російська історична наука. Саме у Російській Федерації, яка успадкувала і, що суттєво, зуміла зберегти найбільш вагомим в СРСР центри історичної науки, у тому числі провідні військово-історичні заклади, видано чимало праць, у яких, так чи інакше, висвітлюється тема військового зіткнення між Аргентиною та Великобританією у Південній Атлантиці у 1982 р.

У цей період публікується низка воєнно-історичних праць, які акумулюють погляди провідних російських військових істориків на англо-аргентинський конфлікт. У цьому контексті особливої уваги заслуговують праці В. Доценко “Атака у берегов Синая” [21], “История военно-морского искусства” [22]. Вагомим кроком щодо дослідження англо-аргентинського конфлікту 1982 р. стало видання у 2006 р. у Балтійському військово-морському інституті імені адмірала Ф.Ф. Ушакова монографії доктора військових наук, доцента Е. Лосева “Англо-аргентинский конфликт 1982 года” [37].

Вивчення сучасних поглядів російських науковців на конфлікт неможливо без ознайомлення з офіційним виданням інституту воєнної історії міністерства оборони Російської Федерації “Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах. Вторая половина ХХ – начало ХХІ века”

[14]. Ця фундаментальна військово-історична праця під загальною редакцією генерал-полковника А. Рукшина була опублікована у 2009 році. Слід зазначити, що рецензентами цієї роботи виступили такі відомі вчені, як доктор історичних наук, професор В.А. Жилін і доктор історичних наук, професор В.А. Куліков.

Серед найбільш значущих праць, у контексті дослідження теми застосування міжвидових угруповань військ (сил) в ході воєнних дій на морі в англо-аргентинському конфлікті, варто відзначити статі В. Калініна і А. Лобанчука “Некоторые тенденции развития радиоэлектронной борьбы в боевых действиях на море” [32]; А. Кожухарова “Десанты в ходе Южно-Атлантического кризиса” [34]; В. Щербакова “Острова раздора: кровавая история Фолклендов” [82]; С. Печурова “Заокеанской земли не отдадим ни пяди: Англо-саксонская победа при Фолклендах” [43]; С. Прокофьева “Тактика действий и опыт боевого применения сил специальных операций сухопутных войск Великобритании” [48]; В. Жуматія “Боевые действия военно-морских сил Великобритании в англо-аргентинском конфликте 1982 года” [26], та “Операция “Корпорейт”. ВМС Великобритании в англо-аргентинском конфликте 1982 г.” [25] та ін.

Аналізуючи наведені історичні праці та джерельну базу, на якій вони ґрунтуються, можна стверджувати, що незважаючи на певну об’єктивність у висвітленні історичних подій, сучасна російська історіографія з небагатьма винятками наслідувала саме радянський погляд на англо-аргентинський конфлікт 1982 р. Публікації російських істориків стали більш аргументованими, практично не містять ідеологічного відтінку, у них дедалі більше зустрічаються посилання на закордонні джерела. Спостерігається тенденція на посилення змістовності матеріалу досліджень, його інформативності та наукового обґрунтування. Але не весь спектр недоліків, що заважали дослідникам радянської школи повно і об’єктивно аналізувати англо-аргентинській конфлікт 1982 р., вдалося подолати. Дисертант зазначає, що брак уваги до аргентинських джерел, однобічне вивчення досвіду тільки однієї із сторін, які брали участь у конфлікті, продовжують домінувати при проведенні досліджень.

Так у своїх публікаціях В. Жуматій [25; 26] та В. Доценко [21; 22; 24], аналізуючи застосування ВМС під час конфлікту, практично не висвітлюють дії збройних сил Аргентини. Поза увагою дослідників залишилися загальні питання щодо спільних дій видів збройних сил у збройній боротьбі на морі, та питання, пов’язані із застосуванням МУВ (С) на морському ТВД. У наведених роботах практично не досліджується перший період конфлікту, під час якого командування аргентинських збройних сил створило та активно використовувало на ТВД два МУВ (С). Крім того, автори допускають чимало помилок та неточностей стосовно чисельності, оперативної організації сил сторін, їх бойових завдань, характеру дій тощо. Це призвело до розповсюдження подібних помилок у подальших працях військових істориків, які використовували їх як основне джерело для своїх досліджень. Ілюстрацією зазначеного, може служити приклад російської воєнної

енциклопедії [13, с. 156-158]. Посилаючись на публікацію В. Жуматія [26], автори статті “Англо-аргентинский военный конфликт 1982” наводять дуже суперечливі відомості стосовно характеристик угруповань противників на ТВД, форм та способів збройної боротьби на морі під час конфлікту.

Дисертант також зазначає, що в російській історіографії дедалі більше спостерігається збереження тенденції висвітлювати при проведенні досліджень переважно досвід застосування у конфлікті ВМС. Так, автор монографії “Англо-аргентинский конфликт 1982 г.” [37] Е. Лосев у своїй, беззаперечно змістовній та аргументованій праці, основну увагу, насамперед, приділяє саме особливостям бойового застосування ВМС сторін, оперативно-тактичним питанням використання нових систем зброї та техніки. Подібний підхід вбачається і в праці під загальною редакцією генерал-полковника А.

Рукшина “Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах. Вторая половина XX – начало XXI века” [14, с. 135]. Вказана робота вирізняється, по-перше, порівняно невеликим обсягом матеріалу, що безпосередньо стосується англо-аргентинського конфлікту, по-друге, досвід застосування видів збройних сил у конфлікті аналізується не інтегровано, а окремо за кожним видом сил. Крім того, ця робота також не уникла надання суперечливих відомостей стосовно оцінки аргентинських сил, що були призначені для вирішення завдань боротьби з противником на різних етапах конфлікту.

Саме вплив традиційних поглядів на англо-аргентинський конфлікт 1982 р., як конфлікт, у якому головну роль відіграли виключно ВМС, обумовив відсутність досліджень питань бойового застосування МУВ (С) у збройній боротьбі на морі. І якщо при згадуванні подібних угруповань збройних сил Великобританії та Аргентини все ж таки міститься в деяких публікаціях, то глибокий і всебічний аналіз завдань, які вирішували міжвидові угруповання, дослідження їх бойового складу та умов формування, форм і способів бойової діяльності і вплив на її результат різноманітних чинників у сучасній російській історіографії відсутній.

Українська історіографія. Дисертант зазначає, що в Україні в період з 1991 по 2010 рр. видана значна кількість праць, присвячених воєнним конфліктам. Однак, переважна частина з них висвітлює воєнні конфлікти кінця XX – початку XXI ст. Темі англо-аргентинського протистояння у 1982 р. у вітчизняній історіографії приділено істотно менше уваги. Особливо це було характерним у перші роки незалежності України. У цей період в країні виходять всього декілька публікацій, присвячених бойовим діям у Південній Атлантиці у 1982 р. До найбільш цікавих можна віднести статті А. Павленка “Морські десанти” [42]; А. Поспелова “Военно-морские силы в локальных конфликтах: флот Аргентины в боях за Мальвинские острова (2.04.82 – 14.06. 82)” [46]. Можна стверджувати, що до початку XXI ст. українська історіографія англо-аргентинського конфлікту тільки народжувалася, у публікаціях того часу ще істотно відчувався вплив радянських поглядів на перебіг подій, зберігалися недоліки, що були характерні для часів СРСР.

Загалом, українську історіографію можна розділити на три основні групи.

До *першої групи* належать дисертаційні праці, в яких досліджуються питання розвитку воєнного мистецтва у воєнних конфліктах другої половини ХХ ст. Це, насамперед, дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук Ю. Бадаха “Флоти у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини 40-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.” [4]; дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук В. Радецького “Розвиток воєнного мистецтва у війнах періоду другої половини ХХ століття” [49]; А. Поспелова “Розвиток воєнного мистецтва у війнах періоду другої половини ХХ століття” [47]; та І. Фурмана “Розвиток воєнного мистецтва флотів у локальних війнах та збройних конфліктах при веденні самостійних дій (1967–1988 рр.)” [80].

Спільними рисами наведених робіт є комплексний підхід до дослідження проблеми розвитку воєнного мистецтва у воєнних конфліктах другої половини ХХ ст., залучення до наукового обігу нових джерел, змістовність, відсутність ідеологічного впливу. Однак, наведені дослідження у контексті вивчення англо-аргентинського конфлікту зберегли низку недоліків, які є характерними для радянської та російської історіографії. У дослідженнях бракує глибокого аналізу питань, пов’язаних з організацією міжвидової взаємодії сил при веденні бойових дій. Вітчизняні дослідники, успадковуючи традиції, що вкорінилася з радянських часів вважать ВМС видом збройних сил, який відіграв у конфлікті вирішальну роль, розглядали питання щодо міжвидової взаємодії сил у боротьбі на морі недостатньо повно.

До *другої групи* слід віднести підручники і посібники для підготовки слухачів та курсантів військових вузів. До таких робіт можна віднести працю доктора історичних наук Ю. Бадаха “Флоти у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ ст.” [6], яка використовується в якості навчального посібника для слухачів Національного університету оборони України; підручник “Історія війн і воєнного мистецтва” [29], керівник авторського колективу В. Толубко; навчальний посібник Національної академії оборони України “Воєнне мистецтво в локальних війнах після другої світової війни” [53], автори доктор історичних наук М. Рибак та доктор історичних наук Ю. Бадах; навчальний посібник Національної академії оборони України “Досвід використання сил флотів в локальних війнах після другої світової війни (арабо-ізраїльська війна 1973 р. і англо-аргентинський конфлікт 1982 р.)”, автор В. Рудаков [56]; навчальний посібник “Приклади використання ВМС у локальних війнах і військових конфліктах після Другої світової війни” [47], що вийшов у Севастопольському військово-морському інституті імені П.С. Нахімова у 1999 р.; підручник “Військово-морська історія” [9] під загальною редакцією адмірала І. Тенюха, який вийшов у Академії військово-морських сил імені П. С. Нахімова у 2009 р.

Слід зазначити, що характерними рисами історичних праць, що входять до цієї групи, є інформативність та змістовність. У них широко розкриті питання бойового застосування сил та засобів ВМС, ВПС, СВ у англо-аргентинському конфлікті, оперативно-тактичні питання застосування нових систем озброєння та техніки. На відміну від попередніх історичних праць подібного рівня, більше уваги приділено застосуванню сил спеціального призначення. Однак, питання, пов'язані з організацією міжвидової взаємодії сил при веденні бойових дій, перевагами та недоліками реалізованих в ході бойових дій навколо Фолклендських островів форм та способів міжвидової взаємодії, вивчені не в повній мірі.

До *третьої групи* праць віднесено наукові статті, автори яких торкаються теми бойових дій навколо Фолклендських островів. Це роботи Ю . Бадаха “Досвід створення морських угруповань при веденні воєнних конфліктів” [5], “Знищення сил флоту противника в морі і базах у воєнних конфліктах” [9], “Протиповітряна та протиракетна оборона кораблів та з'єднань у локальних війнах та збройних конфліктах (1945–2003 рр.)” [10]; “Морська блокада узбережжя у воєнних конфліктах 1950–2003 рр.” [11]; . “Роль ВМС у воєнних конфліктах 1991–2003 рр.” [12]; “Авіаційна та артилерійська підтримка військово-морськими силами наземних військ у воєнних конфліктах. 1950–2003 рр.” [15]; “Морські десанти у воєнних конфліктах 1950–2003 рр. і тенденції їх подальшого розвитку” [14]; І. Фурмана “Забезпечення морських та океанських перевезень в локальних війнах та збройних конфліктах (1950–1991 рр.)” [79]; Савченка В.А., Рансевича Р.І. “Аналіз досвіду застосування космічних систем у локальних війнах й збройних конфліктах кінця ХХ – початку ХХІ століть в інтересах матеріально-технічного забезпечення” [57]; Комаренка О., Примаченка І. “Конфлікт Великої Британії та Аргентини навколо Фолклендських островів 1982 р.: військовий аспект” [35] та ін.

Порівняно велика кількість наукових статей, автори яких так чи інакше звертаються до теми Фолклендської війни, свідчить про те, що військово-історичний досвід застосування збройної сили в англо-аргентинському конфлікті відображає актуальні на сучасному періоді погляди на збройну боротьбу. З іншого боку, серед масиву вітчизняних наукових статей, в яких розглядається воєнне мистецтво другої половини ХХ ст., майже відсутні статті, в яких англо-аргентинського конфлікт досліджується окремо, у більшості робіт бойові дії навколо Фолклендських островів вивчаються у рамках узагальнюючих досліджень.

При аналізі наведених робіт можна визначити загальні особливості, що є характерними для українського історіографічного матеріалу, стосовно англо-аргентинського конфлікту. По-перше, це відносно невеликий об'єм самого матеріалу. По-друге, у більшості публікацій конфлікт представлений не самостійно, а в контексті з іншими воєнними конфліктами, що відбулись у світі після Другої світової війни. Подібний підхід у наслідок певного обмеження джерельної бази, не міг не відобразитися на глибині досліджень, що проводилися. Тому значна частина дуже важливих для вивчення тем

залишилась поза увагою вітчизняних науковців. Це, насамперед, стосується відсутності досліджень досвіду застосування МУВ (С) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р.

Зарубіжна історіографія. На відміну від вітчизняної, зарубіжна історіографія англо-аргентинського конфлікту 1982 р. значно багатша, як за кількістю видань, так і за різноманітністю викладеного в них наукового матеріалу. Майже відразу після закінчення бойових дій у Південній Атлантиці досвід, здобутий у конфлікті, почав активно вивчатися іноземними дослідниками. З роками інтерес західних науковців до подій навколо Фолклендських островів не зменшується, кожен рік історична наука збагачується новими публікаціями, регулярно проводяться наукові конференції, кругли столи, семінари.

Загалом весь масив наукових матеріалів по конфлікту, що були опубліковані за кордоном у період з кінця 1982 по 2012 рр., незалежно від національної приналежності, можна поділити на чотири основних групи. До першої слід віднести *дисертаційні дослідження*, тематика яких, як правило, стосується окремих аспектів збройної боротьби під час конфлікту. Друга група представлена *науковими працями* узагальнюючого та аналітичного характеру, у рамках яких розглядається досить широке коло питань, пов'язаних з подіями 1982 р. у Південній Атлантиці. Третя охоплює *матеріали наукових конференцій, семінарів, круглих столів*, метою яких було вивчення саме англо-аргентинського конфлікту. Четверта – найбільш чисельна – *наукові статті*, опубліковані у спеціалізованих фахових виданнях.

Щодо першої групи слід зазначити, що в усіх цих роботах досвід застосування міжвидових угруповань Великобританії та Аргентини у боротьбі на морі в англо-аргентинському конфлікті 1982 р. окремо не досліджувався. При цьому закордонні науковці у своїх працях досить часто звертаються саме до “фолклендської” теми, що свідчить про її актуальність. В одних роботах вивчення бойових дій у Південній Атлантиці здійснюється поряд з іншими воєнними конфліктами кінця ХХ – початку ХХІ ст., інші – присвячуються виключно англо-аргентинському конфлікту. Так, вивченню досвіду застосування підводних човнів у конфлікті, організації протичовнової оборони присвячена робота С. Харпера “Submarine operations during the Falklands war”, яка була захищена у 1994 р. у Військово-морському коледжі США [142]. Цікавою за своїм змістом та висновками є робота Е. Зеллема “Clausewitz and seapower: lessons of the Falkland islands war” [198], яка була захищена у Командно-штабному коледжі ВПС США у 1999 р. Автор на прикладі англо-аргентинського конфлікту 1982 р. спробував проаналізувати принципи збройної боротьби, що були запропоновані Клаузевіцем, відповідно до сучасної війни на морі. Проте, автор цієї оригінальної роботи всю свою увагу зосередив тільки на вивченні воєнно-політичної складової дій противників, обмежившись стратегічним рівнем застосування збройної сили у конфлікті. При цьому, він практично не торкнувся питань проведення операцій МУВ (С) на морському ТВД.

Віднесені до другої групи *наукові праці* на тему Фолклендської війни з'являються вже у 1982 р. Об'єднані головною тематикою – конфліктом між Великобританією та Аргентиною – вони охоплюють дуже широке коло питань, пов'язаних з бойовими діями у Південній Атлантиці.

До таких робіт слід віднести праці Н. Ван Дер Баджла “Victory in the Falklands: Falklands War (Campaign Chronicles)” [195]; Д. Броуна “The Royal Navy and the Falklands war” [104]; Р. Моро “The History of the South Atlantic Conflict: The War for the Malvinas” [177]; І. Теама, Р. Єдди та М. Лінклатера “The Falklands War: The Full Story” [191]; Д. Андерсона “The Falklands War 1982 (Essential Histories)” [85]; П. Калверта “The Falklands Crisis” [109]; М. Хастінгса і С. Дженкінса “The Battle for the Falklands” [143] (ця книга була перевидана у 2010 р. [144]); Д. Рейнольдса “Task Force: The Illustrated History of the Falkland War” [184]; М. Міддлбрука “Task Force: The Falklands War, 1982.” [171], “Argentine fight for the falklands” [170], “The Fight for the Malvinas: The Argentine Forces in the Falklands War” [169], “The Falklands War, 1982” [168] (книги цього автора вже витримали декілька видань – *прим. авт.*); Ч. Кобюргепа “Sea Power in the Falklands” [159]; Г. Боанда “Invasion 1982: The Falkland Islanders Story” [97]; Д. Оклейя “Falklands Military Machine” [181]; Л. Фрідмана “Britain and the Falklands War (Making Contemporary Britain)” [134]; Р. Брейбрука “Battle for the Falklands: Air Forces” [98]; В. Фовлера “Battle for the Falklands: Land Forces” [133]; А. Інліша “Battle for the Falklands: Naval Forces” [126]; Н. Баджла “Argentine Forces in the Falklands” [96]; Х. Ханта “Air War in the Falklands 1982” [112]; Г. Смітча “Battle Atlas of the Falklands War 1982 by Land, Sea, and Air” [189]; А. Алонсо “Historia de la Guerra de Malvinas” [83]; В. Андрейде “Guerra aerea en las Malvinas” [84]; Л. Дестефани “The Malvinas, the South Georgias and the South Sandwich Islands, the Conflict with Britain” [122]; Л. Канейфі “Las batallas de las Malvinas” [156]; Г. Мартіні “Historia de la Aviacion Naval. Conflicto del Atlantico Sur” [163]; П. Маташи “La batalla aerea de nuestras islas Malvinas” [164]; М. Шохонфілда “La guerra austral” [186]; Ч. Добсона “The Falkland Conflict” [123]; Дж. Етхела та А. Прейса “Air War: South Atlantic” [128]; М. Хастінгса і С. Дженкінса “The Battle for the Falklands” [143;144]; А. Престона “Sea Combat Off the Falklands: The Lessons That Must Be Learned” [183]; Г. Сміча “Battles of the Falklands War” [188].

Дисертант відмічає, що автори наведених робіт значно ґрунтовніше від радянських, російських і вітчизняних дослідників висвітлюють бойові дії під час англо-аргентинського конфлікту. Однак, у цих працях нерідко зустрічається певна суб'єктивність у трактуванні окремих сюжетів і характеру бойових дій, особливого акцентування, у залежності від національної приналежності автора, на діях збройних сил тільки однієї із сторін. Це також стосується висвітлення теми застосування МУВ (С) у боротьбі на морі, що призводить до деяких суттєвих суперечностей. Так, переважна частина аргентинських дослідників, розглядаючи угруповання збройних сил Великобританії на ТВД, що вело боротьбу на морі, обмежується тільки оперативним з'єднанням ВМС. У публікаціях

британських авторів бракує глибокого аналізу питань, пов'язаних з організацією взаємодії сил противника при веденні бойових дій. Дослідники або розглядають питання стосовно оперативної побудови угруповань збройних сил Аргентини, структури командування, застосування МУВ (С) противника у боротьбі на морі недостатньо повно, або взагалі не торкаються цієї теми.

Третя група – різноманітні *наукові конференції, семінари, кругли столи*, що присвячені тематиці Фолклендської війни загалом, та питанням застосування збройної сили в цьому конфлікті, зокрема. Вони, як правило, проводилися на базі провідних наукових закладів Великобританії, Аргентини та США. Аналіз підсумкових матеріалів цих наукових заходів, оприлюднених у вигляді збірників наукових праць, лекцій, доповідей, стенограм виступів за темою дисертації дозволяє зробити висновок про недостатній рівень опрацювання питань щодо застосування міжвидових угруповань у боротьбі на морі під час конфлікту. Так у роботі “British Triumph On East Falkland” [141], яка була опублікована в 1984 р. у матеріалах наукової конференції “Війни після 1945 року” у командно-штабному коледжі морської піхоти США, автор Т. Ханіган дуже ретельно досліджує перебіг бойових дій, окремі операції, питання застосування родів військ (сил). Проте, з одного боку, автор більше уваги поділяє діям саме британських сил, а з іншого – практично не торкається питань створення противниками міжвидових угруповань військ (сил), та їх бойового застосування. На цьому ж семінарі дослідник В. Де Хауст презентував свою роботу “Offensive Air Operations of the Falklands War” [121]. Це дослідження, хоч і містить ретельний аналіз тактики авіації в цьому конфлікті, але повітряні операції аналізуються автором відокремлено від операцій міжвидових угруповань.

Питання створення МУВ (С) розглянуто у роботі Р. Ченета “The Argentine Seizure of the Malvinas [Falkland] Islands: History and Diplomacy” [113], що була оприлюднена у травні 1987 р. на науковому семінарі “Війна на сучасному етапі” у Командному та штабному коледжі морської піхоти США. Але ця робота присвячена тільки проведенню аргентинськими збройними силами десантної операції на початковому періоді війни. До того ж автор цієї роботи більше уваги приділяє аналізу політичних наслідків операції.

Темі конфлікту загалом та оцінці використання збройної сили зокрема була присвячена наукова конференція “The Falklands Conflict Twenty Years On: Lessons for the Future”, яка відбулась у 2002 р. на базі Сандхерсткої військової академії Великобританії. Матеріали конференції викладені у збірнику доповідей та статей під загальною редакцією С. Бадсея, М. Крова, Р. Хаверса [91]. Але і в них також відсутній глибокий аналіз дій саме міжвидових угруповань сторін у боротьбі на морі.

Четверта група – *наукові статті* – докладно представлена на сторінках зарубіжних наукових видань. Так, концепція застосування міжвидових угруповань у боротьбі на морі розглядалася у праці адмірала ВМС США Г. Треїна “An Analysis of the Falkland/Malvinas Islands Campaign” [192]. Можна констатувати, що саме в цій роботі практично вперше проводиться аналіз

угруповань, яки застосували противники на ТВД. Угруповання військ (сил) противників, їх бойовий склад розглянуті у статті М. Саваджа “Viaje al pasado” [185]. Теми створення угруповань аргентинських збройних сил торкається аргентинський дослідник А. Кробоачо у статті “Argentine Command Structure and its Impact on Land Operations during the Falklands/Malvinas War (1982)” [115]. Деяким питанням створення та застосування міжвидового угруповання військ (сил) на віддаленому морському ТВД присвячена робота А. Кінга “The Falkland Islands Campaign of 1982: A Case Study and Lessons” [157]. Але дослідник вивчає тільки досвід, здобутий британськими збройними силами, аналізу дій аргентинських міжвидомчих угруповань ця робота не містить. Більш інформативна щодо теми дисертації є стаття аргентинського дослідника Ж. Гентілетті “Gurra del Atlantico Sur” [138].

Діям морського компоненту міжвидового угруповання аргентинських збройних сил на різних етапах розвитку конфлікту присвячена стаття аргентинських дослідників Е. Кастрилоні та Л. Касабала “Gurra del Atlantico Sur” [110]. Бойова діяльність ВМС Аргентини та Великобританії розглянуті у роботах: Дж. Брауна “The Submarine and the Falklands War” [107]; Дж. Кабле “The Falklands Conflict” [108]; М. Хевіша “The Falklands Conflict – Part 2: Missile Operations” [146]; Н. Кеппі “The Falklands Campaign” [158]; К. Кобарджера “The Falklands: Lessons in Modern Naval Warfare” [160]; Дж. Нотта “The Falklands Campaign” [180]; А. Бакера “Sealift, British Style” [92]. Питанням протиповітряної оборони корабельних угруповань присвячена робота Дж. Хагарта “The Falkland Islands Conflict, 1982: Air Defense of the Fleet” [139].

Деякі питання застосування повітряного компоненту міжвидового угруповання аргентинських збройних сил у боротьбі на морському ТВД, взаємодія оперативно-стратегічних об’єднань ВПС з МУВ(С) при веденні морських операцій розглянуті у статті відомого дослідника повітряних операцій Дж. Корама “O Poder Aéreo Argentino na Guerra das Malvinas/Falklands” [119]. Цієї ж теми торкається Р. Бенитес у своїй статті “Malvinas: Lo que nunca se dijo sobre la batalla aeronaval” [94]. Теоретичні питання застосування повітряної сили на морському ТВД у сучасних умовах опрацював уругвайській дослідник Р. Перейра у своїй праці “Clausewitz y la Guerra Aéreade las Malvinas” [182]. Цю ж тему висвітлює генерал ВПС Іспанії Х. Мендес у статті “La contribución de la Guerra de las Malvinas a la doctrina aérea moderna” [189].

Бойова діяльність повітряного компоненту міжвидових угруповань під час конфлікту, у тому чи іншому ступені, розглядаються в статтях: П. Бейвера “The Air lessons: post Falklands” [93]; Р. Брейбрука “Lessons of the Air war over the Falklands” [99], “Operation Corporate in retrospect” [100]; Дж. Коломбо “Super Etendard Naval Aircraft Operations During The Malvinas War” [116]; Г. Коплейва “Argentina’s Air Force fought in the South Atlantic War” [117]; Р. Даффера “Conflict in the South Atlantic: The impact of Air Power” [124]; П. Джексона “Task Force Air Force” [152]; Г. Мак-Кейя “Falklands – Part 2: The Air War” [165]; Р. Мура “The Falklands War: The Air Defense Role” [176]; Ф.

Мюллера “Air Defense vs. Airpower in The Falklands War” [178].

Деякі питання застосування збройної сили під час конфлікту розглянуті у роботах: А. Кордесмана “The Falklands Campaign: The lessons for British Defense Planning” [118]; Е. Дара “Strategy in the Falkland War” [120]. Бойові дії сухопутних компонентів міжвидових угруповань військ (сил) розглядаються у роботі В. Леона “The Falkland Islands War: Winning With Infantry” [161]. У той же час роль морського та повітряного компонентів у забезпеченні операцій на островах в цьому дослідженні взагалі не висвітлена. Питанням матеріально-технічного та тилового забезпечення британських сил присвячені наступні статті: “El conflicto del Atlantico Sur y la logistica britanica” [145], аргентинського дослідника Р. Хермело, та “Logistic Support for the Falklands Campaign” А. Валері [194].

Підбиваючи підсумки аналізу зарубіжної історіографії англо-аргентинського конфлікту, дисертант зазначає, що зарубіжні дослідники, маючи, з одного боку, можливість безпосередньо користуватися архівними фондами, спілкуватися з учасниками подій, використовувати в своїй роботі нормативні матеріали, що є характерними для країн – учасників конфлікту, а з іншого боку, вільні від ідеологічних обмежень, значно інформативніше від радянських і навіть пострадянських авторів висвітлюють тему англо-аргентинського збройного протистояння у 1982 р. Крім цього, зарубіжні дослідники (насамперед аргентинські, британські, та Північно-Американські) відводять конфлікту набагато серйознішу роль в історичному процесі. Тому, на відміну від вітчизняної історіографії, події Фолклендської війни за кордоном значно частіше були темою окремих досліджень. Також зарубіжним фахівцям в більшій ступені ніж їх радянським та російським колегам, вдалося уникнути певного переоцінювання впливу одного з видів збройних сил на кінцевий результат збройної боротьби між Великобританією та Аргентиною у 1982 р. Між тим, тема застосування МУВ (С) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. не була предметом окремого наукового пошуку, залишається мало вивченою і висвітлюється лише фрагментарно.

Стан наукової розробки теми застосування МУВ (С) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. наводиться автором у додатку А.

1.2. Джерельна база дослідження

Досліджуючи англо-аргентинський збройний конфлікт 1982 р. дисертант охопив широке коло джерел, з яких виділяються, перш за все: бойові і оперативні документи командування аргентинської і британської армій;

документи парламентської та урядової комісії Аргентини; архівні документи міністерств оборони Великобританії та Аргентини, недержавних (цивільних) організацій, музейних установ, окремих громадян; спогади і мемуарна література; підручники і навчальні посібники, довідники; статути, настанови.

Найважливішою групою джерел стосовно теми дисертації є *бойові і оперативні документи командування аргентинської і британської армій*. Матеріали стосовно застосування МУВ (С) під час воєнних дій на морі в ході конфлікту 1982 р. використано автором з фондів міністерства оборони Аргентини, аргентинської армії, ВМС, ВПС, національної жандармерії, морської префектури Аргентини, а також з фондів міністерства оборони Великобританії та СВ, ВМС і ВПС. На офіційних сайтах цих відомств у глобальній інформаційній мережі “Internet” представлені фотокопії текстових та графічних документів стосовно застосування військ (сил), архівні матеріали військових штабів, накази, звіти, рапорти, воєнно-статистичні матеріали [87; 89; 95; 101; 102; 125; 135; 173; 175].

Наступне коло джерел – це *документи та архівні матеріали, що були опрацьовані під час роботи відповідних урядових комісій Аргентини та Великобританії*. Значний інформаційний матеріал дисертантом використано з документів аргентинської урядової комісії, яка у 1983 р. займалась аналізом діяльності органів державного управління, структурних підрозділів міністерства оборони, інших силових відомств під час конфлікту [151]. У цих документах наведені відомості, які безпосередньо стосуються застосування міжвидових угруповань збройних сил Аргентини, компонентів від різних видів збройних сил та інших силових відомств, що увійшли до складу угруповань, окремих з’єднань і частин.

Дисертант зазначає, що у 2012 р. з більшості таємних документів, з якими аргентинська урядова комісія працювала у 1983 р., було знято гриф таємності. Відповідно до указу Президента Аргентини № 200/2012, урядовою комісією було упорядковано та обнародовано 17 томів документів, які безпосередньо стосуються бойової діяльності міжвидових угруповань збройних сил Аргентини у 1982 р. У науковий обіг введено матеріали стосовно планування бойових дій, директиви командування різного рівня, звіти, донесення, графічні документи [88].

Починаючи з 1982 р., урядова комісія міністерства оборони Великобританії збрала архівні матеріали стосовно бойових дій навколо Фолклендських островів. Зараз зі значної кількості документів знято гриф таємності і вони доступні широкому колу дослідників. Архівні матеріали, які

упорядковані по конкретним етапам та епізодам бойових дій, налічують донесення, рапорти, бойові документи, звіти, накази та розпорядження. Доступ до цієї джерельної бази можливо здійснити з офіційного сайту з міністерства оборони Великобританії [89].

Архівні документи недержавних (цивільних) організацій, музейних установ, окремих громадян цілком можна віднести до ще однієї групи джерел. Під час дослідження використано матеріали воєнно-статистичного характеру, що перебувають у фондах національних та провінціальних об'єднань аргентинських ветеранів війни [90, 111, 127, 129]; організацій ветеранів видів збройних сил Аргентини [86, 135]; національної комісії з питань ветеранів війни при міністерстві праці Аргентині [174], інших силових відомств республіки [137].

Важливим джерелом стали документи парламентської комісії з питань оборони Національного Конгресу Аргентини [95]. Деякі резолюції, пояснювальні записки, відповіді та запити депутатів і сенаторів містять як безпосередню інформацію про участь аргентинських збройних сил у конфлікті з Великобританією, так і цитати з керівних документів, що регламентують форми і способи застосування збройних сил під час воєнних дій.

У фондах британських та аргентинських недержавних громадських організацій з вивчення історії конфлікту, приватних архівах, музейних установах зберігаються чимало документальних мемуарів, фотокопій документів часів конфлікту, доповідей і статей, що містять спроби проаналізувати досвід, набутий у бойових дій у 1982 р.

Ще одна група джерел охоплює *спогади і мемуарну літературу*. Незважаючи на певну тенденційність, цінність мають мемуарні праці аргентинських та британських військових начальників, які безпосередньо брали участь у бойових діях під час конфлікту. Зокрема, цінний фактичний матеріал містять опубліковані спогади британських військових керівників: контр-адмірала С. Вудворда [17], командора М. Клаппа [114]; аргентинських: контр-адмірала К. Буссера [105; 106] та бригадного генерала О. Жофре.

Дисертантом використано інформацію, що міститься у військовій і цивільній британській та аргентинській періодиці. На офіційних сайтах центральних і місцевих видань, таких як “La Nación”, “Clarín”, “La Voz del Interior”, “La Nación Line”, “La Nueva Provincia”, “Los Andes Portada”, “Periódico Gaucho Rivero”, “World Today”, “Time” та інших у вигляді фотокопій та текстових файлів зберігається величезний документальний пласт спогадів учасників бойових дій, статей, присвячених висвітленню тогочасних подій, аналітичного матеріалу.

Наступна група джерел – *підручники, навчальні посібники та довідники* – об'єднує воєнно-теоретичні та узагальнюючі праці, аналітичні дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів, довідкові енциклопедичні матеріали.

Особливу цінність для дисертації становлять матеріали, що містяться у офіційному виданні аргентинської армії “Мальвінський конфлікт” [148; 149].

У двох томах цього видання наведені документи стосовно фізико-географічних умов та оперативного обладнання ТВД, відомості про чисельність, завдання, та форми застосування міжвидових угруповань збройних сил Аргентини, а також бойові накази, розпорядження та директиви командування різних рівнів та ступенів, текстові та графічні матеріали оперативного планування. Особлива увага в цьому виданні приділяється діям сухопутного компоненту міжвидових угруповань. Але питання спільних дій військ (сил), що належали до різних видів, віднесені до другорядних.

Інформація стосовно теоретичних основ застосування збройних сил сторін у бойових діях, відомості про чисельність, бойову та оперативну організацію військ (сил), тактико-технічні характеристики озброєння та військової техніки отримано з довідникових матеріалів, зокрема: “Вооруженные силы империалистических государств” [16]; “Организация и вооружение армий и флотов капиталистических государств” [59]; “Военно-морские силы иностранных государств” (під ред. І. Хурса) [15]; “Справочник по иностранным флотам” [64].

Для вивчення впливу воєнно-політичних, військових, економічних, фізико-географічних умов на застосування міжвидових угруповань військ (сил) у ході бойових дій автором використані відомості, які упорядковані у лоціях південної частини Атлантичного океану й узбережжя Антарктиди та підручниках і навчальних посібниках, що призначалися для вищих військових закладів МО СРСР. Це роботи А. Алхіменка “Военно-географическая характеристика Атлантического океана” [1]; “Современные театры военных действий” [62]; “Справочник по оперативному оборудованию морских ТВД” [63]; “У карты Атлантики” [75].

З метою виокремлення певних ключових ознак, за якими визначається МУВ (С) і які, у подальшому, застосовувалися для визначення МУВ (С) збройних сил Великобританії та Аргентини, що створювалися для виконання конкретних завдань в англо-аргентинському конфлікті, автором використані *статуту і настанови* збройних сил провідних країни світу, передусім США і Великобританії.

Так, згідно “Словника основних термінів та скорочень, які використовуються в НАТО”, угруповання військ (сил) – це “розгорнуті (розташовані) на ТВД (стратегічних, операційних напрямках або у будь-якому іншому районі) відповідно до задуму майбутніх дій об’єднання, з’єднання і частини різних видів збройних сил, родів військ, спеціальних військ, а також тилу, призначені для виконання бойових завдань в ході операції (бойових дій)” [61, с. 119].

Стосовно класифікації угруповань військ (сил), то вони за масштабом їх застосування можуть бути стратегічними, оперативними і тактичними. За видами військових дій поділяються на оборонні, контрударні, контраступальні (наступальні) [61, с. 119].

В Україні також прийнята певна класифікація угруповань військ (сил) ЗС України, зокрема, “... згідно з прийнятою системою операцій ЗС України

відповідно до видів дій створюються угруповання військ (сил): оборонні, контрнаступальні (наступальні) та спеціальні, за масштабом – оперативні, оперативно-тактичні та тактичні, залежно від сил і засобів можуть створюватися міжвидові, угруповання видів ЗС України, родів військ (сил), спеціальних військ...” [27, с. 9]

В настанові з ведення операцій армії США від 1993 р. FM-100-5 “OPERATIONS” надається визначення поняття “міжвидове угруповання” (*Joint Task Force*), зокрема, це угруповання, яке складається з *компонентів* (виділено авт.) від двох або більше видів збройних сил та діє під єдиним командуванням. Як правило, міжвидове угруповання за характером тимчасове, воно утворюється для вирішення конкретного завдання. Командувач міжвидового угруповання керує силами через штаб. до якого входять представники від видів збройних сил [132, с. 4-4].

В частині III Об’єднаної міжвидової доктрини збройних сил Великобританії надається визначення поняття “компонент міжвидового угруповання військ (сил)” (*Joint Task Force Component*). Згідно § 303 означеного документу “компонент міжвидового угруповання військ (сил)” – це складова частина міжвидового угруповання, в якій війська (сили) одного, або різних видів збройних сил об’єднані за функціональною ознакою. Розрізняють наступні компоненти МУВ (С): сухопутний, морський, повітряний, логістичний, спеціальних операцій, амфібійний [153, с. 3-1].

Необхідно також зазначити, що МУВ (С) проводить операції у визначеній операційній зоні “*операційна зона міжвидового угруповання військ (сил)*” (*Joint Operations Area*) (виділено авт.), визначення якого автор знайшов у словнику військових термінів та понять в області міжвидової та багатонаціональної взаємодії збройних сил Великобританії. Це район суходолу, морської акваторії (в тому числі її підводної частини) і повітряного простору в якому діють МУВ (С) з метою вирішення поставлених перед ним завдань [154, J-2]. Вона характеризується показниками часу і простору. Визначення поняття “*сумісні операції*” (*Joint operations*) наведено у § 2-16 настанови FM-3-0 “OPERATIONS” армії США. Згідно цього документу, сумісні операції проводяться силами двох або більше видів збройних сил, що діють під єдиним командуванням [131, с. 34].

Місце МУВ (С) у системі командування та оперативного підпорядкування характеризується підпорядкованістю МУВ (С) в оперативному відношенні позавидовим командним структурам, наявністю різнорівневих угруповань, що підпорядковані одне одному, підпорядкованістю видових компонентів угруповання видовим органам управління тільки з питань адміністративного управління та логістичної підтримки [132, с. 4-3].

У цілому, вищезазначене дозволило дисертанту виділити певні ключеві ознаки, за якими визначається МУВ (С) і які він, у подальшому, застосовував для визначення МУВ (С) збройних сил Великобританії та Аргентини, що створювалися для виконання конкретних завдань в англо-аргентинському конфлікті. Це угруповання яке: складалося з компонентів від двох або більше

видів збройних сил; діяло під єдиним командуванням; за характером було тимчасовим; утворювалося для вирішення конкретного завдання; до штабу угруповання входили представники від різних видів збройних сил.

Отже, можна констатувати, що інформація, яка є в різноманітних джерелах, створює достатню емпіричну базу для проведення дослідження з обраної теми.

1.3. Методи здійснення наукового пошуку

Під час дослідження робота була поділена на два *етапи*:

емпіричний етап, на якому відбувався пошук фактичного матеріалу, його аналіз та класифікація;

теоретичний етап, на якому дисертант на основі здобутого матеріалу вивчив досвід застосування міжвидових угруповань військ (сил) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті, виявив тенденції розвитку воєнно-морського мистецтва та сформував рекомендації щодо використання досвіду створення міжвидових угруповань в інтересах подальшого розвитку ЗС України.

Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові принципи історизму, об'єктивності, дослідження явищ у їхньому розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. З метою забезпечення об'єктивності дослідження широко застосовувався системний підхід. У процесі проведення дослідження дисертант застосував як спеціальні методи воєнно-історичного дослідження, так і загальнонаукові.

Серед методів теоретичного дослідження особлива роль належала історичному та логічному методам. На основі *історичного методу* здійснювався науковий опис об'єкта дослідження. Він дозволив автору висвітлити історію предмета дослідження з урахуванням конкретних тогочасних умов. Історичні події та факти були розглянуті у своїй послідовності, у генетичному зв'язку, за всіма етапами і формами розвитку. Підсумком використання історичного методу став науковий опис подій у їх причинно-наслідкових зв'язках.

Логічний метод дозволив об'єднати і узагальнити вже виявлені та описані історичні факти, сформулювати загальну теорію дослідження, визначити тенденції, пояснити явища, передбачити процес їх розвитку, зробити відповідні висновки, а також дозволив розробити конкретні рекомендації щодо використання набутого досвіду у Збройних Силах України.

Завдяки поєднанню історичного та логічного методів (історико-логічний метод) відтворено тісний зв'язок розвитку воєнного мистецтва та появи нових форм організації спільних дій військ (сил), які належать до різних видів збройних сил, та інших силових відомств що, у свою чергу, дозволило виявити закономірності цього процесу. Історико-логічний метод дослідження дозволив об'єднати та узагальнити відомі історичні факти та явища, розкрити їх значення і, спираючись на це, не лише пояснити їх значення, але й передбачити їх подальший розвиток у тісному взаємозв'язку з конкретною історичною обстановкою.

Проблемно-хронологічний метод був застосований автором при виявленні особливостей ведення операцій міжвидовими угрупованнями на кожному конкретному етапі розвитку конфлікту з урахуванням впливу визначених в роботі факторів.

Застосування системного підходу дозволило розглядати явища в їх системі та взаємозв'язку з іншими складовими. Дослідження процесу створення та застосування міжвидових угруповань військ (сил) відбувалося з урахуванням факторів, які впливали на них в той або інший період. При цьому слід мати на увазі, що дані фактори між собою знаходилися у діалектичному взаємозв'язку і часто діяли одночасно.

Під час дослідження широко використовувалися загальнонаукові методи (властиві для даного дослідження), передусім аналіз і синтез. Аналізу, як умовному поділу предмета на складові частини та виділенню в ньому найсуттєвіших властивостей, ознак структурних елементів та окремих зв'язків, належала провідна роль. Закономірним результатом аналізу в роботі було розроблення відповідних оцінок, визначення факторів, особливостей тощо. В процесі опису фактів головна функція аналізу полягала у виділенні таких ознак подій, які могли бути прийняті у якості підґрунтя для належної систематизації фактів, що характеризували б певну сторону виникнення й розвитку подій.

Завдяки методу синтезу були встановлені зв'язки між фактами, а факти були об'єднані в підгрупи й групи за ознаками, виділеними аналізом.

Так, згідно з проведеним аналізом, міжвидове угруповання військ (сил) являє собою складну систему, яка було побудована за принципом поєднання різнорідних сил, які у свою чергу, належать до різних видів збройних сил та інших силових відомств. У результаті синтезу всі складові були взаємопов'язані між собою, що дало можливість одержати найбільш адекватне уявлення про міжвидове угруповання військ (сил), яке створене для вирішення певних оперативних завдань на морському ТВД.

У процесі дослідження використані методи індукції, дедукції й аналогії, які дали змогу провести всебічне дослідження та сформулювати деякі практичні рекомендації. Зокрема, метод аналогії дозволив зробити певні обґрунтовані припущення, а також чітко визначити поняття “міжвидове угруповання військ (сил)”.

Крім того, застосовувались методи емпіричного дослідження, зокрема, порівняння та статистичний. Метод порівняння застосовувався стосовно і кількісних і якісних показників однієї групи та дозволив встановити подібності або відмінності історичних явищ дійсності. Так, у роботі проводиться порівняння організаційних форм, що використовували учасники конфлікту при формуванні міжвидових угруповань з метою виявлення перспективних шляхів у цьому напрямку для подальшого розвитку Збройних Сил України. Статистичний метод дозволив встановити конкретні історичні факти, виражені кількісними показниками (склад сил і засобів, величина бойових втрат, динаміка нарощування угруповань тощо).

Таким чином, на підставі аналізу історіографії та джерельної бази дослідження дисертант дійшов висновку, що тема застосування міжвидових угруповань військ (сил) під час воєнних дій на морському ТВД в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. є досить актуальною.

До цього часу побачила світ значна кількість наукових праць вітчизняних і закордонних дослідників щодо конфлікту в Південній Атлантиці, однак, у своїй більшості вони розкривають лише окремі його аспекти: воєнно-політичні питання, досвід застосування окремих видів збройних сил, родів військ (сил), використання окремих зразків озброєння та військової техніки тощо.

Дотепер немає жодної узагальнюючої праці, яка б містила науковий аналіз досвіду застосування МУВ (С) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському конфлікті 1982 р. Більше того, можна стверджувати, що раніше ця тема, як у вітчизняній, так і в закордонній воєнно-історичній науці не була предметом окремого дисертаційного дослідження.

Для проведення дослідження за даною темою напрацьована достатня історіографія та накопичена необхідна джерельна база. Наявна методологія воєнно-історичного дослідження дозволяє досягнути визначеної у роботі мети та розв'язати поставлене наукове завдання.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК (СИЛ), ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЛИ НА ЇХ СТВОРЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У КОНФЛІКТІ

2.1. Угрупування військ (сил) протидіючих сторін, які за своїм характером є міжвидовими угрупованнями військ (сил)

Аналізуючи об'єкт дослідження, дисертант встановив низку угруповань військ (сил) збройних сил Великобританії та Аргентини, які взяли участь у бойових діях на морському ТВД під час англо-аргентинського конфлікту. З метою відокремити від загальної кількості угруповань лише ті, які підпадають під поняття “міжвидові угруповання військ (сил)”, автором застосовані наступні ключові ознаки: угруповання складалося з компонентів від двох або більше видів збройних сил; війська та сили у складі угруповання діяли під єдиним командуванням; угруповання за характером було тимчасовим; воно створювалося для вирішення конкретного завдання; до штабу угруповання входили представники від різних видів збройних сил.

Узагальнені відомості про угруповання військ (сил), які створювались для ведення воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року наведені дисертантом у табл. 2.1.1.

Аналіз таблиці 2.1.1 висвітлив, що під поняття “міжвидові угруповання військ (сил)” підпадають лише сім угруповань збройних сил Великобританії та Аргентини, що створювались для виконання конкретних завдань в конфлікті, зокрема:

МУВ (С) Аргентини: Театр Операцій “Мальвінські острови”; МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”; оперативна група військ “Мальвінські острови”.

МУВ (С) Великобританії: “Британські сили на Атлантичному ТВД”; оперативне з'єднання ВМС TF-317; угруповання військ десанту TG-317.1; угруповання сил забезпечення на о. Вознесіння.

Таблиця 2.1.1

Угрупування військ (сил), які створювались для ведення воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року

Ознаки міжвидового угруповання військ (сил)
--

Угруповання військ (сил), які створювались під час конфлікту	До складу угруповання входять компоненти від двох або більше видів збройних сил	Видові компоненти угруповання знаходяться під єдиним командуванням	Угроповання створено для вирішення конкретного завдання	Угроповання, характером тимчасове	До штабу угруповання входять представники від різних видів збройних сил
1	2	3	4	5	6
Угруповання військ (сил) ЗС Аргентини					
Угруповання Театр Операцій “Мальвінські острови”	+	+	+	+	+
Угруповання “Південна Атлантика”	+	+	+	+	+
оперативна група військ “Мальвінські острови”	+	+	+	+	+
Тактичне авіаційне командування “Південь”					
Оперативне з’єднання ВМС TF-60			+	+	
Оперативне з’єднання ВМС TF-80			+	+	
Оперативне з’єднання ВМС TF-50			+	+	
Оперативне з’єднання ВМС TF-79			+	+	
Угруповання військ (сил) ЗС Великобританії					
Угруповання “Британські сили на Атлантичному ТВД”	+	+	+	+	+
Оперативне з’єднання ВМС TF-317	+	+	+	+	+
Оперативне з’єднання ВМС TF-324			+	+	
Угруповання військ десанту TG-317.1.	+	+	+	+	+

Продовження таблиці 2.1.1

1	2	3	4	5	6
Оперативне угруповання сил підтримки на о. Вознесіння	+	+	+	+	+
Угруповання ударних сил TG-317.8			+	+	
Угруповання сил висадки TG-317.0			+	+	
Угруповання ВПС на о. Вознесіння			+	+	

Тактична група “Південна Георгія” TG-317.9		+	+	+	
---	--	---	---	---	--

Джерело інформації: [65, 88, 89, 140, 147–151, 189]

Дамо характеристику визначених угруповань.

МУВ (С) збройних сил Аргентини. Аналіз наявної джерельної бази за темою дослідження дозволив дисертанту встановити, що з’єднання, частини та підрозділи ЗС Аргентини, які брали участь в операції із захоплення Фолклендських островів та о. Південна Георгія, були зведені у МУВ (С) – *Театр Операцій “Мальвінські острови” (Teatro de Operaciones Malvinas)*. Операційна зона його дій охоплювала територію Фолклендських островів, Південних Сандвічевих островів, о. Південна Георгія, та морську акваторію навколо них з радіусом 200 морських миль [88; Апехо V/6, Fojas 563], (Див. додаток Д., рис. Д.1.).

До складу міжвидового угруповання увійшли:

морський компонент – 16 бойових кораблів та допоміжних суден;

сухопутний компонент – 9-а піхотна бригада с частинами посилення, 2-й батальйон морської піхоти з підрозділами посилення, підрозділ спеціального призначення морської піхоти;

повітряний компонент – 3-я винищувальна група ВПС, частини армійської авіації, [88; Апехо VI/6, Fojas 1450].

Командувачем МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” був призначений командувач 5-го армійського корпусу ЗС Аргентини дивізіонний генерал О. Гарсія [149, с. 22]. На думку автора, призначення на посаду командувача угрупованням, яке застосовувалось у операціях на морському ТВД, представника сухопутних військ відбулося з урахуванням завдань, що стояли перед угрупованням, та умов проведення операцій. За планами командування ЗС Аргентини війська угруповання “Мальвінські острови” не призначалася для боротьби з морськими силами противника [149, с. 22].

Узагальнені відомості щодо чисельності особового складу з’єднань та частин, що увійшли до складу МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови”, наведені дисертантом у табл. 2.1.2.

Таблиця 2.1.2

Чисельність особового складу МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови”

Вид збройних сил	Чисельність особового складу, чол.	Доля видового компоненту у структурі МУВ(С), %
Сухопутні війська	10001	80
Військово-морські сили	1987	16
Військово-повітряні сили	430	4
Загалом	12418	100

Джерело інформації: [95].

Перед МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” були поставлені наступні завдання:

проведення десантних операцій для захоплення Фолклендських островів та о. Південна Георгія;

забезпечення встановлення на захоплених островах аргентинської військової адміністрації та її всебічна підтримка;

організація надійного захисту захоплених територій [88; Апехо VI/12, Fojas 1514].

МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” виконувало завдання на ТВД у період з 1 по 7 квітня 1982 р. Офіційною підставою для проведення операцій силами цього МУВ (С) був Декрет Президента Аргентини № 675“S” від 01.04.82 р. [88; Апехо II/11, Fojas 430]. Після оголошення аргентинським командуванням про досягнення мети операції 7 квітня 1982 р. МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” на підставі Декрету Президента Аргентини №700 “S” було розформовано.

На ТВД МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” взаємодіяло з 5-м армійським корпусом, військово-морськими силами, тактичним авіаційним командуванням “Південь”, силами морської префектури і підрозділами жандармерії [149, с. 23-25].

З метою оперативного управління військами та силами авіаційний, морський, та сухопутний компоненти угруповання, мали своїх командувачів зі штабами. Особливістю подібної організації управління було підпорядкування командувачам компонентів частин та з’єднань від різних видів збройних сил. Принципова схема організації управління силами МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” наведена на рис. 2.1.1.

Рис. 2.1.1. Організація управління силами МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови”.

Отже, аналіз бойового складу угруповання Театр Операцій “Мальвінські острови”, організації управління силами, завдань, що ним виконувалися у ході конфлікту, району та терміну проведення операцій, дозволяє дисертанту стверджувати, що це угруповання за характером було міжвидовим. Військові частини та підрозділи, що входили до його складу, належали до трьох видів ЗС Аргентини (СВ, ВМС, ВПС), угруповання діяло

під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, після виконання конкретного завдання в операції воно було розформовано. Частина його сил була зведена у окреме оперативне угруповання – Оперативна група “Мальвінські острови”.

Іншим МУВ (С) ЗС Аргентини, що брало участь у військових операціях на морському ТВД з метою оборони узбережжя країни, Фолклендських островів та о. Південна Георгія було МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” (Teatro de Operaciones del Atlántico Sur). Його операційна зона охоплювала 200-мильну морську акваторію вздовж узбережжя Аргентини, територію Фолклендських островів, Південних Сандвічевих островів, о. Південна Георгія та морську акваторію навколо них з радіусом 200 морських миль [88; Апехо VI/4, Fojas 1428] (див. додаток Д., рис. Д.1.).

До складу міжвидового угруповання увійшли:

повітряний компонент – 3-я винищувальна група ВПС, 7-а група ВПС, ВПБ “Мальвінські острови”, “Кондор”, “Кальдерон”, 12 авіаційних ескадрилій берегового базування, 601-й батальйон армійської авіації, вертолітний загін префектури (узагальнені відомості про бойовий склад повітряного компоненту МУВ (С) наведено у табл. 2.1.3);

Таблиця 2.1.3

**Бойовий склад повітряного компоненту МУВ (С) Театр Операцій
“Південна Атлантика”**

Частини	Бойовий склад	Місце розташування
1	2	3
2-а винищувальна-штурмова ескадрилья ВМС	5 “Super Etendard”	Ріо-Гранде
3-а винищувальна-штурмова ескадрилья ВМС	8 А4-Q “Skyhawk”	перебазована з авіаносця в Ріо-Гранде

1- 2-а винищувальні ескадрильї ВМС	10 ММВ-339 “Aeromachi” 10 ММВ-326 “Aeromachi”	6 ММВ-339 “Aeromachi” 1-ї ескадрильї в Порт-Стенлі
Протичовнова ескадрилья	6 S-2E “Trekker”	Авіаносець “25 de Mayo”
3, 4-а винищувальні ескадрильї ВМС	15 Т-34А/С “Turbo-Mentor”	4 літаки 4-ї ескадрильї на острові Пейл
Розвідувальна ескадрилья ВМС	2 Р-2Н “Neptune”	Ріо-Гранде
1-а транспортна ескадрилья ВМС	3 L-188 “Electras”	Ріо-Гранде
2-а вертолітна ескадрилья ВМС	5 “Sea King” S-61D-4	авіаносець “25 de Mayo”
1-а вертолітна ескадрилья ВМС	9 “Alouette” III SE, 8 “Lynx”	корабельного базування
7-а вертолітна бригада ВПС	2 “Bell 212S 2 “Chinook”	Порт-Стенлі
3-а винищувальна бригада ВПС	11 ІА 58 “Pucara”	Гус-Грін

Джерело інформації: [88, Anexo VI/6, Fojas 1442–1455].

морський компонент – 17 бойових кораблів та 6 допоміжних суден, 2 патрульних катери префектури, ВМБ “Мальвінські острови”, у тому числі: авіаносець “25 de Mayo”, 1 дизельний підводний човен (проекту “209”), крейсер “General Belgrano”, 4 ем КРЗ (2 типу “42”), 3 фр КРЗ (2 проекту “А69”);

сухопутний компонент – 3, 9-а піхотні бригади, 10-а механізована бригада, частини посилення, 5-й батальйон морської піхоти з підрозділами посилення, гарнізон о. Південна Георгія, підрозділи спеціального призначення жандармерії [88, Anexo VI/12, Fojas 1523].

Узагальнені відомості щодо чисельності особового складу з’єднань та частин, що увійшли до складу МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”, наведені у табл. 2.1.4.

Таблиця 2.1.4

Чисельність особового складу МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”

Вид збройних сил та інших відомств	Чисельність особового складу	Доля видового компоненту у структурі
------------------------------------	------------------------------	--------------------------------------

		МУВ (С), %
1	2	3
Сухопутні війська	10230	46
Військово-морські сили	10429	47
Військово-повітряні сили	1482	6,7
Жандармерія	40	0,12
Морська префектура	33	0,1
Загалом	22214	100

Джерело інформації: [95].

Командувачем угрупованням Театр Операцій “Південна Атлантика” був призначений командувач морськими операціями ВМС Аргентини віце-адмірал Х. Ломбардо. Для оперативного управління військами (силами) компонентів МУВ(С) на ТВД командувач угруповання мав штаб [88; Апехо VI/3, Fojas 1426]. На думку автора, призначення на посаду командувача МУВ (С) представника ВМС відбулося з урахуванням завдань, що стояли перед аргентинськими збройними силами з відсічі збройній агресії з морського напрямку та захисту острівних територій у Південній Атлантиці. Перед МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” були поставлені наступні головні завдання:

оборона континентального узбережжя країни та острівних територій; забезпечення морських перевезень [88; Апехо VI/4, Fojas 1429].

За планами аргентинського командування, на головному напрямку в операціях МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” планувалося задіяти сили морського компоненту угруповання у тісній взаємодії з військами СВ, ВПС й іншими силовими відомствами.

На ТВД МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” взаємодіяло з військами угруповання Театр Операцій “Південь”, тактичним командуванням ВПС “Південь” (рис. 2.1.2), командуванням транспортної авіації ВПС, авіаційним командуванням протиповітряної оборони, оперативним угрупованням ВМС TF-80, силами морської префектури, підрозділами жандармерії [149, с. 31-33].

Рис. 2.1.2 Схеми організації управління силами тактичним командуванням
ВПС “Південь”

Джерело інформації: [88, Anexo VI/6, Fojas 1455].

Узагальнені відомості про бойовий склад тактичного командування ВПС “Південь” наведені у табл. 2.1.5.

Таблиця 2.1.5

Бойовий склад тактичного командування ВПС “Південь”

Частини	Бойовий склад	Місце базування
1	2	3
2-а бомбардувальна бригада ВПС	8 В-6 “Canberra”	Трелев
4-а штурмова бригада ВПС	15 А4-С “Skyhawk”	Сан-Хуліан
5-а штурмова бригада ВПС	24 А4-В “Skyhawk”	Ріо-Гальєгос

Продовження таблиці 2.1.5

1	2	3
6-а штурмова бригада ВПС	20 М-5 “Dagger”	Ріо-Гальєгос, Ріо-Гранде
8-а штурмова бригада ВПС	17 “Mirage III”	Ріо-Гальєгос, Комодоро-Рівадавія
Розвідувальна бригада ВПС	6 35А-Л “Learjet”	Ріо-Гальєгос, Комодоро-Рівадавія
Ескадрилья “Fennecs”	30 мобілізованих літаків	Ріо-Гальєгос, Комодоро-Рівадавія

Джерело інформації: [88, Anexo VI/6, Fojas 1442].

Угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика” виконувало завдання на ТВД у період з 7 квітня по 14 червня 1982 р. Офіційною підставою для проведення операцій силами МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” став Декрет Президента Аргентини №700 “S” від 07.04.82 р. [88, Anexo III/11, Fojas 430]. Після припинення бойових дій на Фолклендських островах угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика” було розформовано.

З метою оперативного управління військами та силами авіаційний, морський та сухопутний компоненти угруповання мали своїх командувачів зі штабами. Частина сил, що входили до складу угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, була зведена в окреме оперативне угруповання – оперативна група “Мальвінські острови”. Принципова схема організації управління силами Театру Операцій “Південна Атлантика” наводиться автором на рис. 2.1.3.

Отже, аналіз бойового складу угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, організації управління силами, завдань, що виконувалися угрупованням у ході конфлікту, району та терміну проведення операцій, дозволяє дисертанту стверджувати, що угруповання військ (сил) збройних сил Аргентини Театр Операцій “Південна Атлантика” за характером було міжвидовим. Військові частини та підрозділи, що вносили до його складу, належали до трьох видів збройних сил Аргентини (СВ, ВМС, ВПС), угруповання діяло під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, після виконання конкретного завдання в операції воно було розформовано.

SHAPE * MERGEFORMAT

Рис. 2.1.3 Організація управління силами МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”

Джерело інформації: [88, Anexo VI/6, Fojas 1454].

У подальшому, як показав аналіз наявної джерельної бази, з'єднання, частини та підрозділи збройних сил Аргентини, інших силових відомств, які були зосереджені на Фолклендських островах, були зведені у МУВ (С) – Оперативна група “Мальвінські острови” [88, Anexo V/6, Fojas 563]. Його операційна зона охоплювала територію Фолклендських островів та морську акваторію навколо них на віддаленні 200 морських миль. Головним завданням військ (сил) оперативної групи “Мальвінські острови” була оборона узбережжя Фолклендських островів [149, с.15-20].

До складу оперативної групи увійшли:

повітряний компонент – 3-я винищувальна група ВПС, 7-а вертолітна група ВПС, ВПБ: “Мальвінські острови”, “Кондор”, “Кальдерон”, 601-й батальйон армійської авіації, вертолітний загін морської префектури, 1-а та 4-а винищувальні ескадрильї ВМС;

морський компонент – ВМБ “Мальвінські острови”, два патрульних катери, три транспортних судна, 2 патрульних катери префектури;

сухопутний компонент – 3,9-а піхотні бригади, 10-а механізована бригада (загалом 8 полкових бойових груп, 1 бронекавалерійський ескадрон), частини посилення, 3-я та 4-а артилерійські групи, інженерні частини, 601-й та 101-й зенітні батальйони, дві роти спеціального призначення, 5-й батальйон морської піхоти, інженерні підрозділи морської піхоти, підрозділ ППО морської піхоти, підрозділи спеціального призначення жандармерії [88, Anexo VI/12, Fojas 1514-1524].

Загальна чисельність оперативної групи “Мальвінські острови” склала 10,2 тис. чол. особового складу. Вона виконувала завдання на ТВД у період з

7 квітня по 14 червня 1982 р. і капітулювала 14 червня 1982 р. [179].

Слід зазначити, що оперативна група “Мальвінські острови” діяла у складі МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”. Проведення операцій силами оперативної групи здійснювалось за планом командування МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” №1/82 “С” від 12 квітня 1982 р. [149, гл. 3, част. 1, ст. 3.002 п.а]. Командував оперативної групи, крім командування підпорядкованими силами, обіймав посаду голови адміністрації островів. З метою оперативного управління військами та силами авіаційний, морський та сухопутний компонент угруповання мали своїх командувачів зі штабом [88, Anexo VI/4, Fojas 1434]. Також слід зазначити, що війська та сили оперативної групи “Мальвінські острови”, крім поділу на компоненти, були зведені у три окремі угруповання за територіальним принципом: тактична група військ у Порт-Стенлі (група “Пуерто-Аргентино”), група військ у районі Гус-Грін-Дарвін (група “Мерседес”), група військ на о. Західний Фолкленд (група “Япейу”) [150, с. 4-5]. Принципова схема організації управління силами оперативної групи “Мальвінські острови ” надана на рис. 2.1.4.

ос
тр
ов

Рис. 2.1.4 Організація управління силами оперативної групи “Мальвінські острови”.

Джерело інформації: [88, Anexo VI/4, Fojas 1434].

Аналіз завдань, що виконувалися оперативною групою “Мальвінські острови” під час конфлікту, району та терміну проведення операцій, бойового складу угруповання, організації управління силами дозволяє дисертанту стверджувати, що це угруповання за своїм характером було оперативно-тактичним МУВ (С). Військові частини та підрозділи, що входили до його складу, належали до трьох видів ЗС Аргентини, інших силових відомств, воно діяло під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, з метою вирішення конкретних завдань в ході бойових дій.

Таким чином, на підставі аналізу документів та практичного досвіду застосування угруповань військ на морському ТВД в англо-аргентинському конфлікті 1982 р. дисертант визначив основні ознаки, які розкривають поняття МУВ (С) збройних сил Аргентини. Основними ознаками міжвидового угруповання були: бойовий склад та оперативна організація угруповання, завдання, що стояли перед ним у визначений період часу.

На рис. 2.1.5 відображена залежність оперативної організації військ (сил) збройних сил Аргентини на морському ТВД від завдань, що вирішувались у ході конфлікту.

Рис. 2.1.5 МУВ (С) збройних сил Аргентини на різних етапах розвитку конфлікту.

Отже, в ході дослідження встановлено, що на початковому етапі конфлікту, коли аргентинське командування вирішувало завдання під час наступальних операцій у сприятливих умовах (оперативна раптовість, рішуча

перевага у силах та засобах), для проведення морської десантної операції було сформовано МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови”. В період ескалації конфлікту, коли аргентинське командування було змушено вести оборонні операції у несприятливих умовах (поступова втрата переваги над противником за деякими показниками у силах та засобах), для проведення протидесантної операції було сформовано МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”. У цей же період для оборони узбережжя Фолклендських островів формується оперативна група військ “Мальвінські острови”.

МУВ (С) збройних сил Великобританії. Аналіз наявної джерельної бази дозволив дисертанту встановити, що з’єднання, частини та підрозділи збройних сил Великобританії, які брали участь у військовій операції “*Corporate*” (операція з повернення захоплених острівних територій у Південній Атлантиці – прим. авт.), були зведені у МУВ (С) “*Британські сили на Атлантичному ТВД*” (*British Task Force to the Atlantic*) [140, с. 9-10]. Його операційна зона охоплювала територію Фолклендських островів, о. Південна Георгія, Південних Сандвічевих островів та морську акваторію навколо них з радіусом 200 миль, морський район від Фолклендських островів до аргентинських територіальних вод, морську акваторію навколо о. Вознесіння з радіусом 200 миль [140, с. 18].

Перед угрупованням “Британські сили на Атлантичному ТВД” були поставлені наступні головні завдання:

- завоювання панування на морі і в повітрі у районі бойових дій;
- проведення морських десантних операцій;
- нанесення поразки сухопутним угрупованням аргентинських військ, що були дислоковані на Фолклендських островах і о. Південна Георгія [193, с. 3].

До складу угруповання увійшли:

морський компонент – 57 бойових кораблів основних класів, авіація ВМС, частини спеціального призначення ВМС, у тому числі: 2 авіаносці (“Hermes”, “Invincible”); 8 есмінців КРЗ, (2 класу “County”, 1 типу “82”, 5 типу “42”); 14 фрегатів КРЗ (2 типу “12”, 1 класу “Batch II”, 2 класу “Leander”, 7 класу “Batch III”, 2 типу “22”); 5 атомних (3 класу “Valiant”, 2 класу “Swiftsure”) та 1 дизельний підводних човни (“Onyx”); 2 десантно-вертолітних кораблі-доки (типу “Fearless”), 6 танкодесантних кораблів (типу “Sir Bedivere”), 2 тральщика та інші кораблі й судна [162, Doc. AD-AI-33 333, B-1].

сухопутний компонент – частини та підрозділи морської піхоти, сухопутних військ, сил спеціального призначення. Дев’ять батальйонів з частинами посилення та забезпечення були зведені у дві бригади [162, Doc. AD-AI-33 333, B-2]. Узагальнені відомості щодо бойового складу сухопутного компоненту наведені у табл. 2.1.6.

Таблиця 2.1.6

Бойовий склад сухопутного компоненту МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”

Найменування з’єднання	Найменування частин та підрозділів
------------------------	------------------------------------

1	2
3-я бригада морської піхоти	40, 42, 45-а батальйони морської піхоти
	ескадрилья гелікоптерів підтримки
	2,3-й парашутно-десантні батальйони *
	29-й артилерійський полк морської піхоти
	полк тилового забезпечення морської піхоти
	підрозділи спеціального призначення SBS, SAS
	батальйон ППО
	батальйон зв'язку
	батарея 4-го артилерійського полка
	59-й окремих інженерний батальйон
	9-й інженерний батальйон парашутного полку
5-а піхотна бригада	2-й батальйон шотландських гвардійців
	1-й батальйон валлійських гвардійців
	1-й батальйон 7-го полку гуркхських стрільців
	656-а ескадрилья армійської авіації
	12-й полк ППО (без однієї батареї)
	4-й артилерійський полк (без однієї батареї)
	19-й польовий шпиталь
	батальйон зв'язку
	підрозділи 33, 36, 38-го інженерних полків
	підрозділи 49-го артилерійського полку
	підрозділи 14, 30-го полків зв'язку
	підрозділи 32-го полку ППО
	ремонтні підрозділи інженерної служби

Джерело інформації: [189, с.17].

повітряний компонент – 17 ескадриль ВПС, полк ППО, два полки аеродромного обслуговування. Узагальнені відомості щодо бойового складу повітряного компоненту наведені у табл. 2.1.7.

Таблиця 2.1.7

Бойовий склад повітряного компоненту МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”

Частини	Бойовий склад	Місце розташування
1	2	3
1 ескадрилья ВПС	10 GR3 “Harrier”	Кораблі 317-го ОЗ
10 ескадрилья ВПС	13 “VC 10” МК.1	о. Вознесіння
29 ескадрилья ВПС	FGR.2 “Phantom”	о. Вознесіння
42 ескадрилья ВПС	5 “Nimrod” MR.1	о. Вознесіння
44, 50, 101 ескадрильї ВПС	6 B2 “Vulcan”	о. Вознесіння
55, 57 ескадрильї ВПС	23 “Victor” К2	о. Вознесіння
102, 201, 206 ескадрильї ВПС	7 “Nimrod” MR.2	о. Вознесіння

24, 30, 47, 70 ескадрильї ВПС	C-130 “Hercules”	о. Вознесіння
15 Полк ВПС	–	о. Вознесіння
3 Полк ВПС	–	о. Вознесіння
63 Полк ВПС	ЗРК “Rapier”	Розгорнутий на плацдармі у Сан- Карлос

Джерело інформації: [148, с. 164-169].

МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” виконувало завдання на ТВД у період з 4 квітня 1982 р. (початок розгортання сил – прим. авт.) по 22 червня 1982 р. (скасування зони морської та повітряної блокади Фолклендських островів – прим. авт.) [140, с.57-65].

Після припинення бойових дій основна частина військ (сил) МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” повернулася до місць постійної дислокації. Решта з’єднань, частин та підрозділів було зведено у МУВ (С) “Британські сили на Фолклендських островах” (*British Forces Falkland Island*). Після включення до складу угруповання всіх сил, що були дислоковані на британських острівних територіях у Південно-Атлантичному регіоні, воно отримало назву МУВ (С) “Британські сили на островах Південної Атлантики” (*British Forces South Atlantic Islands*) [172].

Безпосереднє керівництво операціями військ (сил), які входили до складу МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” здійснював адмірал сер Дж. Філдхаус. Заступником командувача з сухопутних військ був призначений генерал-лейтенант Р. Трант, заступником з ВПС – маршал авіації Дж. Куртіс [140, с. 41]. На думку автора, призначення на посаду командувача МУВ (С) саме представника ВМС відбулося з урахуванням характеру морського ТВД, умов, що склалися в зоні конфлікту, а саме відсутність пунктів базування, характеристика сил противника тощо, структура власного угруповання, в якому морський компонент мав вирішальну роль та забезпечував застосування сил повітряного та сухопутного компонентів.

Автор підкреслює, що на відміну від МУВ (С) збройних сил Аргентини, компоненти МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” не мали власних командувачів зі штабами. Війська та сили об’єднувались у структури оперативних угруповань. Склад сил в угрупованнях постійно змінювався у залежності від завдань, що вирішувало угруповання в конкретний період бойових дій.

Узагальнена принципова схема управління угрупованням британських сил на Атлантичному ТВД наведена дисертантом на рис. 2.1.6.

Отже, аналіз завдань, які вирішувалися угрупованням “Британські сили на Атлантичному ТВД” у ході конфлікту, району та терміну проведення операцій, бойового складу угруповання, організації управління силами дозволяє дисертанту стверджувати, що це угруповання за характером було міжвидовим. Військові частини та підрозділи, що входили до складу угруповання, належали до трьох видів ЗС Великобританії; воно діяло під

єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, а після вирішення конкретного завдання в операції було розформовано.

Дисертантом також встановлено, що в межах угруповання “Британські сили на Атлантичному ТВД” для вирішення конкретних оперативних завдань створювались інші міжвидові угруповання. До таких, насамперед, необхідно віднести оперативне з’єднання TF-317 (Task Force 317) [140, с. 10].

Рис. 2.1.7. Схема управління МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”

Джерело інформації: [140, с. 11].

В залежності від завдань, що вирішувало МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” в конкретний період бойових дій, перед оперативним з’єднанням TF-317 стояли наступні завдання:

участь в операції зі знищення ударних угруповань збройних сил Аргентини;

проведення десантних операцій;

ведення бойових дій;

ведення систематичних бойових дій [192, с. 39-43].

Операційна зона МУВ (С) TF-317 охоплювала територію Фолклендських островів, о. Південна Георгія, Південних Сандвічевих островів та морську акваторію навколо них з радіусом 200 миль, морський район від Фолклендських островів до територіальних вод Аргентини.

Бойовий порядок оперативного з’єднання TF-317 був наступним:

угруповання ударних сил (TG-317.8) – авіаносці, ем КРЗ, фр КРЗ, допоміжні судна, підрозділи спеціального призначення СВ, ВМС;

угруповання сил висадки (TG-317.0) – десантні кораблі, ем КРЗ, фр КРЗ, військові транспорти, судна постачання;

угруповання військ десанту (TG-317.1) – 3-я бригада морської піхоти, 5-а піхотна бригада, підрозділи спеціального призначення СВ, ВМС, частини посилення;

тактична група “Південна Георгія” (TG-317.9) – ем КРЗ, фр КРЗ, кораблі та судна спеціального призначення, військові транспорти, судна постачання, підрозділи спеціального призначення СВ, ВМС [140, с. 41].

Автор зазначає, що склад сил в угрупованнях постійно змінювався, знаходячись в залежності від завдань, що вирішувало оперативне з’єднання в конкретний період бойових дій.

Загальне керівництво операціями угруповань, яки входили до складу оперативного з’єднання TF-317 здійснював командувач – адмірал сер Дж.

Філдхаус, він же командувач МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” [189, с. 35]. У залежності від виконання конкретного завдання під час бойових дій – завоювання панування на морі та у повітрі в районі проведення операції, ведення десантної операції, дії військ десанту, для керівництва тактичним командуванням призначався один із командувачів угруповань, що

входили до складу оперативного з'єднання TF-317.

Отже, аналіз завдань, що вирішувалися силами оперативного з'єднання TF-317 під час конфлікту, району та терміну проведення операцій, бойового складу угруповань, організації управління силами, також вказує на міжвидовий характер цього угруповання. Військові частини та підрозділи, що входили до складу з'єднання, належали до трьох видів збройних сил Великобританії, з'єднання діяло під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, після вирішення конкретного завдання в операції воно було розформовано.

Дисертант також встановив, що в межах МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” діяло ще одне міжвидове угруповання – оперативне угруповання сил підтримки “*British Forces Support Units Ascension Island*”, в яке були зведені частини та підрозділи бойового забезпечення, що дислокувалося на о. Вознесіння [189, с. 61].

До складу цього оперативного угруповання увійшли:

повітряний компонент – 1-а ескадрилья ВПС (3 GR3 “Harrier”), 29-а ескадрилья ВПС (3 FGR.2 “Phantom”), підрозділи 15-го та 3-го полків ВПС;
морський компонент – підрозділи тилових служб ВМС, вертолітний загін 845-ї ескадрильї ВМС;

сухопутний компонент – частини інженерних військ, підрозділи військ зв'язку, 47-а ескадрилья армійської авіації, підрозділи військ тилу [189, с. 62].

На різних етапах конфлікту, у залежності від завдань що вирішувалися, загальна чисельність угруповання змінювалася і налічувала від 1000 до 1500 військовослужбовців. Командувачем оперативного угруповання військ підтримки був призначений капітан 1 рангу Р. Макквін.

Військам угруповання сил підтримки були визначені наступні завдання:

логістична підтримка військ (сил), які брали участь у проведенні операції “Sutton” (Фолклендська десантна операція – *прім. авт.*);

забезпечення безпеки комунікацій у центральній частині Атлантичного ТВД;

оборона морського району навколо о. Вознесіння [189, с. 60-61].

Аналіз завдань, що вирішувалися силами угруповання сил підтримки під час бойових дій навколо Фолклендських островів, району та терміну проведення операцій, бойового складу угруповання, організації управління силами, дозволяє дисертанту стверджувати, що оперативне угруповання військ підтримки “*British Forces Support Units Ascension Island*” за характером було оперативно-тактичним міжвидовим угрупованням військ (сил). Військові частини та підрозділи, що входили до його складу, належали до трьох видів збройних сил Великобританії, угруповання діяло під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, після вирішення конкретного завдання в операції воно було розформовано.

Дисертант також встановив, що в межах оперативного з'єднання TF-317 діяли міжвидові угруповання військ (сил) тактичного рівня. Так, війська

та сили, що брали участь у захопленні плацдарму у Сан-Карлосі під час проведення операції “Sutton”, були зведені у TG-317.1 – угруповання військ десанту оперативного з’єднання TF-317 [140, с. 41].

В залежності від завдань, що вирішувало МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” у конкретний період бойових дій, військам TG-317.1 були визначені наступні головні завдання:

захоплення плацдарму у Сан-Карлос (о. Східний Фолкленд);
ведення бойових дій на території Фолклендських островів.

Оперативна побудова TG-317.1 виглядала наступним чином:

тактичний загін TU-317.1.1 – 3-я бригада морської піхоти. Командир бригади – бригадир Дж. Томпсон [140, с. 11];

тактичний загін TU-317.1.2 – 5-а піхотна бригада СВ. Командир бригади – бригадир Дж. А. Вільсон.

Командував військами TG-317.1 командувач морської піхоти ЗС Великобританії генерал-майор Дж. Мур [140, с. 41].

Дисертант зазначає, що до складу угруповання військ десанту входили війська та сили, що належали до різних видів збройних сил Великобританії. Так, до складу TU-317.1.1 увійшли три батальйони морської піхоти з частинами посилення, два парашутно-десантних батальйони СВ з частинами посилення. Частини СВ були підпорядковані командирі 3-ї бригади морської піхоти.

Аналіз завдань, що вирішувалися силами TG-317.1 у ході Фолклендської десантної операції, району та терміну проведення операцій, бойового складу угруповання, організації управління силами також вказує на міжвидовий характер угруповання військ десанту оперативного з’єднання TF-317. Військові частини та підрозділи, що входили до його складу, належали до двох видів збройних сил Великобританії, вони діяли під єдиним командуванням у визначеному районі ТВД, а після вирішення конкретного завдання в операції було розформовано.

Аналіз наявної джерельної бази щодо застосування угруповань військ (сил) на морському ТВД у конфлікті 1982 р. дозволив дисертанту виокремити характерні ознаки МУВ (С) збройних сил Великобританії, зокрема: залежність бойового складу та оперативної організації від завдань, що стояли перед британським командуванням у визначений період часу, та умов, які склалися в операційних зонах морського ТВД, де діяли угруповання.

Отже, можна підсумувати, що угруповання збройних сил Аргентини Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”, поряд з угрупованнями збройних сил Великобританії “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з’єднання TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1. та угруповання сил підтримки були міжвидовими.

Відповідно до масштабу та виду воєнних дій дисертантом запропонована класифікація МУВ (С) на стратегічні, оперативні, тактичні, а також наступальні та оборонні, яка представлена у таблиці 2.1.8.

Аналіз показує, що МУВ (С), які застосовувались на морському ТВД в англо-аргентинському конфлікті 1982 р., відповідно до масштабу та виду воєнних дій, були:

МУВ (С) Театр Операцій “Мальвінські острови” – оперативне, наступальне угруповання;

МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” – оперативне, оборонне угруповання;

МУВ (С) оперативна група військ “Мальвінські острови” – тактичне, оборонне угруповання;

МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” – стратегічне, наступальне угруповання;

МУВ (С) оперативне з’єднання TF-317 – оперативне, наступальне угруповання;

МУВ (С) угруповання сил підтримки – оперативне, оборонне угруповання;

МУВ (С) угруповання військ десанту TG-317.1 – тактичне, наступальне угруповання.

Таблиця 2.1.8

Класифікація міжвидових угруповань військ (сил), які застосовувалися на морському ТВД в англо-аргентинському конфлікті 1982 р., за масштабами угруповань і видами воєнних дій

Угруповання військ (сил), які створювались під час конфлікту	Класифікація МУВ (С)				
	За масштабом військових дій			За видами військових дій	
	стратегічні	оперативні	тактичні	оборонні	наступальні
Угруповання військ (сил) ЗС Аргентини					
Угруповання Театр Операцій “Мальвінські острови”		+			+
Угруповання “Південна Атлантика”		+		+	
Оперативна група військ “Мальвінські острови”			+	+	
Угруповання військ (сил) ЗС Великобританії					
Угруповання “Британські сили на Атлантичному ТВД”	+				+
Оперативне з’єднання ВМС TF-317		+			+
Угруповання військ десанту TG-317.1.			+		+
Оперативне угруповання сил підтримки на о. Вознесіння		+		+	

При цьому можна визначити характерну особливість, яка мала місце при формуванні наведених угруповань: компоненти МУВ (С) стратегічного рівня формувалися за видовою ознакою, оперативного і тактичного рівня – за функціональною.

Бойовий склад, організаційна структура МУВ (С) залежали від конкретних умов на ТВД, завдань, що вирішувались угрупованнями у визначений час, та принципів бойового застосування військ (сил).

Вирішення наукового завдання дисертації зумовило провести дослідження факторів, які впливали на створення та застосування наведених угруповань на морському ТВД в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р.

2.2 Фактори, які впливали на створення міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій

Насамперед варто зазначити, що на перебіг та результати застосування збройних сил у будь-якому воєнному конфлікті впливають численні фактори, до найважливіших з яких можливо віднести: політичний характер війни, її цілі та масштаби; погляди на підготовку та використання збройних сил; завдання, що вирішувались збройними силами сторін; роль та місце видів збройних сил у вирішенні тих чи інших завдань на ТВД тощо [43, с.4]. Наведені фактори не тільки впливали на хід збройного протистояння, але і визначали розвиток воєнного мистецтва в цілому. У роботі автор, на підставі наявних літератури і джерел, визначив лише основні фактори, які були характерними для англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р., та проаналізував їх вплив на створення та застосування МУВ (С) під час воєнних дій на морі.

З метою визначення факторів, які безпосередньо впливали на створення МУВ (С) збройних сил Аргентини та Великобританії, автором проаналізовані умови на морському ТВД, у межах якого відбувалися воєнні дії під час англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р., визначені фактори, які характеризували ТВД, а також вплив умов на ТВД на створення МУВ (С).

Аналіз досвіду створення МУВ(С) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. свідчить, що залежно від сфери впливу фактори, які впливали на створення МУВ (С) збройних сил Аргентини та Великобританії, можна поділити на наступні групи:

воєнно-політична обстановка у Південній Атлантиці під час конфлікту (політичний характер конфлікту, його цілі та масштаб; розташування сил у регіоні; наявність напруженості у відносинах між Аргентиною та Чилі (імовірність виникнення збройного конфлікту між цими країнами) [74, с. 62-67]; внутрішня та зовнішня політика керівництва Аргентини та Великобританії);

природні умови і оперативне обладнання ТВД (характер місцевості; кліматичні і гідрометеорологічні умови; пора року і час доби; наявність на

ТВД об'єктів і засобів, призначених для забезпечення воєнних дій); *кількісні і якісні характеристики військ (сил)*, які у 1982 р. взяли участь у бойових діях (склад і характер дій військ (сил) сторін; стан військ (сил), матеріально-технічна забезпеченість військ (сил)); терміни підготовки до бойових дій і виконання бойових завдань, морально-психологічний стан особового складу).

Воєнно-політична обстановка у Південній Атлантиці під час конфлікту характеризувалася територіальною суперечкою між Великобританією та Аргентиною відносно належності низки острівних територій у Південній Атлантиці, яка тривала близько 160 років [151, §15]. Предметом спору було право суверенітету над Фолклендськими островами, островом Південна Георгія та Південними Садвічевими островами [88, Апехо II/3, Фојас 4].

Розглянемо кожну з визначених груп. Аргентина розглядала відновлення свого суверенітету над спірними острівними територіями як акт військово-політичного характеру. Воєнна операція щодо захоплення островів була всього лише черговим кроком на шляху остаточного вирішення тривалої суперечки, свого роду стимулятором, покликаним пожвавити з гасаючий діалог і змусити опонента прийняти нав'язане йому рішення. Ведення повномасштабних бойових дій з такою державою, як Великобританія, вважалось безперспективним і малоімовірним. Віддтак, у якості головного фронту майбутнього протистояння визнавалось переговорно-дипломатичне поле. Тільки за столом переговорів керівництво країни бачило можливість досягти сприятливих для себе результатів [151, § 740].

Великобританія, навпаки, вирішивши розв'язати кризу за допомогою збройної сили, використовувала всі зусилля своєї дипломатії на забезпечення саме військового успіху. Під прикриттям першого періоду дипломатичних переговорів британське керівництво здійснило розгортання в Південній Атлантиці потужного ударного угруповання. Рішучі зовнішньополітичні кроки, вжиті урядом М.Тетчер, призвели до зовнішньої ізоляції Аргентини і значно послабили її оборонні можливості [197, с. 26].

Під час планування військово-політичної акції, прогнозуючи реакцію Великобританії, члени військової Хунти Аргентини помилково припустили, що відповідь буде тільки дипломатичною і в жодному разі не військовою. Оцінюючи позицію, яку займуть США, ООН, Організації Американських Держав, інші міжнародні інститути й окремі держави, аргентинський уряд необгрунтовано сподівався на лояльність з їх боку. Більше того, Аргентина зважала на те, що США не допустять воєнних дій між своїми союзниками, виступивши в ролі посередника на майбутніх переговорах [151, § 759. п.с.].

Зіштовхнувшись із реальністю втягування в повномасштабну війну, уряд Аргентини виявився не в змозі гнучко реагувати на зміни, насамперед, у міжнародній обстановці, тим самим віддав противнику стратегічну ініціативу. Зовнішньополітичне відомство Аргентини не зуміло наполегливо і ефективно протидіяти дипломатичним зусиллям Великобританії. Уряд

Великобританії скористався напруженістю у стосунках між Аргентиною та Чилі і активно підтримав зростання загрози на південних кордонах Аргентини. Необхідність забезпечення відсічі потенційній агресії з боку Чилі відволікла найбільш боєздатні з'єднання та частини аргентинських збройних сил від участі у операціях на морському ТВД під час конфлікту з Великобританією [88, Апехо I/IV/12, Fojas 1734].

Великобританія, експлуатуючи проблему прав людини, що гостро стояла в Аргентині, звузила коло держав, що співчували цій країні. Аргентина була представлена як країна агресор, уряд якої проводить політику терору і диктатури. Проти неї були вжиті політичні та економічні санкції [151, §785]. В умовах економічного ембарго з боку своїх основних постачальників ОВТ, Аргентина опинилася перед проблемою відновлення втраченої в боях військової техніки і витрачених боєприпасів. Слабкий потенціал і недостатні виробничі потужності вітчизняної промисловості не дозволили повною мірою компенсувати наслідки міжнародних санкцій [66, с. 315].

Вплив воєнно-політичної обстановки на ТВД на створення угруповань військ (сил) під час воєнних дій навколо Фолклендських островів у 1982 р. виразився у:

- локалізації району бойових дій у межах території спірних островів та морської акваторії навколо них;
- визначенні форм та способів бойових дій;
- визначенні кількісних і якісних характеристик сил та засобів, які противники застосовували у ході операцій на ТВД;
- здійснення противниками оперативного обладнання майбутніх районів бойових дій;
- створення необхідних запасів МТЗ.

Природні умови і оперативне обладнання ТВД також значно вплинули на створення угруповань військ (сил) у конфлікті. Так, гідрометеорологічні умови для плавання кораблів та суден в акваторії південно-атлантичного морського театру несприятливі на південь від паралелі 35⁰ південної широти. Клімат холодний та сухий, з невеликими річними амплітудами температури повітря, але зі значними коливаннями впродовж доби. Для цього району характерні велика хмарність, незначна кількість опадів, тумани. Період з червня по серпень – холодний, зі значною хмарністю. Пануючі в регіоні південно-західні вітри часто досягають сили жорстокого шторму, а на південь від паралелі 50⁰ південної широти супроводжуються різким зниженням температури повітря та сніговими буревіями. Період з грудня по лютий прохолодний, хмарний та сухий, з частими, але більш слабкими, порівняно з червнем та серпнем, штормами, яки супроводжуються зниженням температури повітря. В найбільш холодні місяці року, червень–серпень, середня температура повітря у відкритому океані коливається близько до 0⁰ (див. додаток Д., рис. Д.2.) [162, Дос. AD-AI-33 333, D-1].

Автор зазначає, що гідрометеорологічні умови на ТВД впливали на застосування зброї, військової техніки, бойові дії авіації та сил флоту у

конфлікті. Причому, вплив гідрометеорологічних умов на бойові дії різних видів збройних сил та родів військ проявився неоднаково. В ході конфлікту авіація сторін потерпала від великої хмарності, туману, низьких температур, ожеледиці у повітрі, поривів вітру, які ускладнювали, а іноді зовсім унеможливили польоти літаків та вертольотів. Характерна для цього регіону низька хмарність вплинула на вирішення авіацією тактичних задач, на літаководіння, завдання бомбових ударів, ведення повітряних боїв [17, с. 219-220].

Укряй несприятливі погодні умови негативно відбивалися і на застосуванні сухопутних військ. Природні умови архіпелагу, особливо кам'янистий і скельний ґрунт, значно ускладнили виконання інженерних робіт. Обмежена кількість доріг, їхня погана якість ускладнювала маневр силами і засобами під час бойових дій. Аргентинському командуванню не вдалося у повній мірі вирішити проблему захисту особового складу на бойових позиціях від низьких температур. Через відсутність достатньої кількості обладнаних укриттів і спеціального обмундирування особовий склад страждав від переохолодження і обмороження. Дуже великим був відсоток саме санітарних втрат особового складу [151, §779, 786].

На території Аргентини на початку 80-х рр. ХХ ст. знаходилося 57 аеродромів з бетонним ЗПС [193, с. 411]. Оперативна ємкість військово-повітряних баз (ВПБ), що знаходились у південній частині країни, забезпечувала базування значного угруповання ВПС. До основних ВПБ відносились бази у Сан-Хуліан, Комодоро-Рівадавія, Єль-Паломар, Ріо-Гальєгос, Ріо-Гранде.

У південній частині узбережжя Аргентини знаходилася розвинута мережа військово-морських баз і портів, які забезпечували базування великого угруповання ВМС. До основних ВМБ належали бази в Мар-дель-Плата, Пуерто-Бельграно, Комодоро-Рівадавія, Пуерто-Десадо, Ріо-Гальєгос, Ушуая (див. додаток Д., рис. Д.1.). Територія Фолклендських островів у оперативному відношенні була підготовлена слабо. Єдиний аеродром з бетонною ЗПС у Порт-Стенлі мав застаріле радіонавігаційне обладнання. Морський порт у Порт-Стенлі не мав обладнання для обробки великого обсягу вантажів [66, с. 84].

Таким чином природні умови і оперативне обладнання ТВД суттєво впливали на створення МУВ (С) під час бойових дій навколо Фолклендських островів у 1982 р. Від цього фактору залежали такі показники, як час створення угруповання і термін розгортання сил у визначеному районі ТВД, склад МУВ (С), тобто співвідношення між видами збройних сил та родами військ.

Безпосередній вплив на створення МУВ (С) для участі у бойових діях у Фолклендському конфлікті 1982 р. здійснювали *кількісні і якісні характеристики військ (сил)*, їх матеріально-технічна забезпеченість, термін підготовки до бойових дій і виконання бойових завдань, морально-психологічний стан особового складу тощо. Вони, на думку дисертанта, виявилися тим підґрунтям, від якого залежали структура угруповань військ (

сил) сторін, їх бойові можливості, характер дій, форми й способи застосування.

Так, у бойових діях на морському ТВД під час конфлікту брали участь 57 бойових кораблів основних класів ВМС збройних сил Великобританії, у тому числі: 2 авіаносці (“Hermes”, “Invincible”); 8 есмінців КРЗ, (2 класу “County”, 1 типу “82”, 5 типу “42”); 14 фрегатів КРЗ (2 типу “12”, 1 класу “Batch II”, 2 класу “Leander”, 7 класу “Batch III”, 2 типу “22”); 5 атомних (3 класу “Valiant”, 2 класу “Swiftsure”) та 1 дизельний підводні човни (“Onyx”); 2 десантно-вертолітних кораблі-доки (типу “Fearless”), 6 танкодесантних кораблі (типу “Sir Bedivere”), 2 тральщики та інші кораблі й судна [140, с. 66-67].

Під час конфлікту керівництво збройних сил Великобританії, з метою нарощування сил, додатково переобладнало деякі кораблі й судна для забезпечення потреб експедиційних сил в районі конфлікту. Так, три контейнеровози (типу RO/RO) були переобладнані у допоміжні авіаносці, на деякі судна встановлені системи зброї контейнерного типу, 5 риболовецьких траулерів переобладнали під тральщики. Для вирішення завдань тилового та технічного забезпечення британський уряд зафрахтував до 70 цивільних суден різного призначення. На кораблях і суднах знаходилося 178 бойових літаків та вертольотів [80, с. 228-229].

Сухопутний компонент угруповання збройних сил Великобританії складався з частин та підрозділів морської піхоти, сухопутних військ, сил спеціального призначення. Дев’ять батальйонів з частинами посилення та забезпечення були зведені у дві бригади.

Повітряний компонент угруповання збройних сил Великобританії складався зі з’єднань, частин та підрозділів ВПС та ВМС Великобританії. Так, ВПС Великобританії направили до зони конфлікту 17 авіаційних ескадрилій, близько 100 бойових літаків і вертольотів [140, с. 70-71].

З боку Аргентини у бойових діях на морському ТВД під час конфлікту брали участь 34 бойових кораблів, катерів та суден забезпечення, у тому числі: 1 авіаносець “25 de Mayo”, 2 дизельних підводних човни (один проекту “209” і один типу “Ballao”), 1 крейсер, 4 есмінців КРЗ (2 типу “42”), 3 фрегати КРЗ (2 проекту “A69”), 1 танкодесантний корабель та інші кораблі й судна [80, с. 55]. Сухопутний компонент угруповання ЗС Аргентини складався з частин та підрозділів сухопутних військ, жандармерії, морської піхоти, військової поліції. У трьох бригадах, частинах забезпечення та посилення нараховувалося близько 10200 чоловік особового складу [162, Doc. AD-AI-33 333, B-4]. ВПС Аргентини нараховувало близько 400 бойових літаків і вертольотів [39, с. 5].

У бойових діях з обох сторін взяли участь до 60 тис. осіб особового складу, понад 180 кораблів і суден, 350 бойових літаків і вертольотів. За загальне співвідношення сил у районі до початку воєнних дій оцінюється: по кораблях основних класів – 1:1; по літаках 1:7 на користь Аргентини, по сухопутних частинах 1:1,5 – на користь Аргентини, по пускових установках ПКР 1,5:1, по кількості зенітних ракет на кораблях 7:1 – на користь Великобританії [9, с. 181].

Варто відмітити, що особливість цього конфлікту полягала у відносній рівновазі сил, які обидві конфліктуючі сторони застосовували у проведенні

операцій. На думку дисертанта, саме це обумовило характер воєнних дій і масштаб, з яким вони велися.

Під час ведення активних бойових дій, особливо після того, як вони набули напруженого характеру, збройні сили Аргентини виявилися в ситуації гострого браку сучасних зразків військової техніки, починаючи від приладів нічного бачення і закінчуючи протикорабельними й зенітними ракетами [151, §786]. У контексті цієї проблеми повною мірою висвітилися слабкі місця національного військово-промислового комплексу і його критична залежність від імпорту.

На початок конфлікту сухопутні сили Аргентини знаходилися на стадії ротації призовних контингентів. Більша частина військовослужбовців, що відслужили строкову службу, була демобілізована. Період бойової підготовки у військах тільки почався. Військово-морські сили також не встигли в повному обсязі підготуватися до ведення бойових операцій. Курс бойової підготовки деяких кораблів був завершений тільки 1 травня 1982 р. Була відсутня програма спільного із ВПС навчання [151, §618, §785 п.с.].

Військово-повітряні сили зіштовхнулися з проблемою браку літаків транспортної авіації, літаків-заправників і літаків, призначених для ведення повітряної розвідки [66, с. 315]. Військово-морські сили, маючи недостатні ударні можливості, нечисленну авіацією і застаріли підводні сили, були змушені для завдання удару по противнику чекати сприятливого збігу обставин [88, Anexo VI/4, Fojas 1428-1438]. Вкрай неефективною була система тилового забезпечення аргентинських збройних сил [162, Doc. AD-AI-33 333 с. 47-50].

Перенесення терміну проведення операції із захоплення островів на більш ранній строк вплинуло на весь хід бойових дій. По-перше, переозброєння аргентинської армії перебувало на початковому етапі. Замовлена у Франції і ФРН військова техніка прибула не в повному обсязі, а після введення санкцій її поставки були заморожені [66, с.316]. По-друге, навчання нещодавно призваних військовослужбовців тільки почалось і до початку операції завершено бути не могло [65, с.359]. По-третє, для цієї пори року на ТВД характерна складна метеорологічна обстановка. Короткий світловий день, низька хмарність, ранкові тумани і затяжні дощі значно ускладнювали дію аргентинської авіації [139, с. 69]. Неприятливі кліматичні умови, що супроводжувалися низькими температурами, штормовим вітром і сніговими зарядами, гнітюче впливали на аргентинських солдатів, які не мали спеціального спорядження [151, §779, 786].

Операція збройних сил Аргентини "Azul" із захоплення спірних островних територій у Південній Атлантиці застала збройні сили Великобританії в розпалі бойової підготовки. У Гібралтарі закінчувалися щорічні морські маневри [17, с. 109]. У місця постійної дислокації на Британські острови із планових навчань повернулися частини та підрозділи морської піхоти і парашутно-десантних військ, військ спеціального призначення [141, с. 8]. Значна кількість з'єднань та частин, які перебували у високому ступені бойової готовності, були включені до складу угруповань військ (сил), що призначалися для бойових дій у Південній Атлантиці [66, с. 316].

Великобританія не мала у районі Південної Атлантики розвинутої системи базування [145, с. 467-468], але британському керівництву вдалося повною мірою вирішити це завдання. Використовуючи добре організовані і технічно оснащені органи військового тилу збройних сил Великобританії. Спираючись на величезні мобілізаційні можливості країни, було виконано масштабну роботу із забезпечення угруповання військ (сил), що взяли участь в операціях у Південній Атлантиці, всіма видами матеріальних засобів [162, Doc. AD-AI-33 333 с. 47-50]. Успішне подолання труднощів з матеріального, транспортного, медичного і технічного забезпечення бойових дій створило умови, при яких угруповання “Британські сили на Атлантичному ТВД” виконало поставлені перед ними завдання.

Під час ведення активних бойових дій військами та силами збройних сил Великобританії виникла ще одна проблема – нестача сучасних зразків озброєння. Міністерство оборони Великобританії вирішило її шляхом розміщення термінових замовлень на вітчизняних підприємствах і закупівлі за кордоном озброєння і військової техніки, які не вироблялися в країні [22, с. 157].

Отже, якісні і кількісні характеристики сил та засобів, які призначались для участі у бойових діях, їх матеріально-технічна забезпеченість, стан військ (сил) і терміни їх підготовки до бойових дій та виконання бойових завдань, морально-психологічний стан особового складу виявились тим фактором, від якого залежали структура угруповань військ (сил) сторін, що створювались під час конфлікту, їх бойові можливості, характер дій та форми і способи застосування.

Класифікація факторів, залежно від характеру їх впливу на створення МУВ (С) у ході англо-аргентинського збройного конфлікту, схематично зображені автором на рис. 2.2.1.

Рис. 2.2.1 Сукупність факторів, що впливали на створення угруповань військ (сил) збройних сил Аргентини та Великобританії.

2.3. Фактори, які впливали на застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій

Під час дослідження досвіду застосування МУВ (С) в операціях на морському ТВД під час англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р., здобувачем визначена низка специфічних факторів, які безпосередньо впливали на застосування саме цих угруповань, тобто були характерними для МУВ (С). Залежно від сфери впливу на МУВ (С) тих чи інших факторів, останні умовно можна віднести до двох основних груп:

фактори зовнішнього характеру, які характеризують окремі елементи бойової обстановки на визначеному ТВД. Автор відносить до них: диференційний вплив гідрометеорологічних умов на застосування компонентів МУВ (С); диференційний вплив об'єму та характеру оперативного обладнання ТВД на застосування компонентів МУВ (С);

фактори внутрішнього характеру, охоплюють сферу бойової готовності і бойової підготовки військ (сил), їх кількісні та якісні характеристики, взаємний вплив особливостей видових та функціональних компонентів МУВ (С). Автор відносить до них: оперативну сумісність функціональних або структурних елементів МУВ (С); рівень боєготовності МУВ (С); живучість МУВ (С).

Схематично сукупність факторів, які впливали на застосування МУВ (С) на морському театрі воєнних дій в ході англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р., зображені автором на рис. 2.3.1.

Рис. 2.3.1 Сукупність факторів, що впливали на застосування угруповань військ (сил) збройних сил Аргентини та Великобританії.

Особливим фактором, який позначився на застосуванні МУВ (С) в умовах морського ТВД під час англо-аргентинського конфлікту, був *диференційний вплив гідрометеорологічних умов на функціональні компоненти МУВ (С)*. Дисертантом встановлено, що цей фактор відзначився на бойовій діяльності таких угруповань, як:

МУВ (С) збройних сил Аргентини: Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”;

МУВ (С) збройних сил Великобританії: “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з’єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1.

Бойові дії за участю МУВ (С) навколо Фолклендських островів висвітлили пряму залежність від гідрометеорологічних умов ефективності застосування функціональних компонентів МУВ (С), зокрема, що вирішували головні завдання в операції, або забезпечували дії інших функціональних компонентів угруповання. Однак, можна констатувати, що ця залежність була неоднаковою і визначалася об’єктивними метеорологічними умовами на ТВД. На операції морського компоненту МУВ (С) більше впливала інтенсивність штормів та льодова обстановка у районі бойових дій. Повітряний компонент потерпав від змін середньомісячної хмарності, повторюваності туманів, та умов видимості. Сухопутний компонент у більшому ступені потерпав від погіршення температурного режиму у регіоні.

Так, у період планування операції “Azul”, командування ВПС збройних сил Аргентини, враховуючи метеорологічні умови ТВД, визначило, що оптимальним строком початку операції буде серпень-вересень [88, Апехо III/3]. Однак, операція “Azul” розпочалась у квітні, тобто у період найбільш несприятливий для проведення військових операцій на південно-атлантичному ТВД [151, §144, п б.2]. Висадження десанту на Фолклендські острови та о. Південна Георгія було затримано на добу саме внаслідок потрапляння десантних загонів у жорстокий шторм [66, с.43].

На думку аргентинських дослідників, на рівень боєздатності військ (сил) оперативної групи “Мальвінські острови” впливали саме несприятливі кліматичні умови, що характеризувалися низькими температурами, штормовим вітром і сніговими зарядами [150, § 1007]. Так, у районі конфлікту швидкість вітру досягала 50 м/с. Температура повітря трималась у межах між -5° та +5°. [162, Doc. AD-AI-33 333, с. D-1]

Негативно кліматичні умови вплинули і на застосування повітряного компоненту МУВ (С). Короткий світловий день, низька хмарність, ранкові тумани і затяжні дощі значно ускладнювали дії аргентинської авіації. Підтвердженням наведеного може служити досвід застосування військ (сил) у бойових діях у період з 21 по 25 травня 1982 р., коли аргентинське командування у ході протидесантної операції на головному напрямку використовувало авіацію [15, § 634 п. g]. Так, 21 травня 1982 р. саме погіршення погодних умов та ранні сутінки призвели до зриву четвертого за цей день авіаційного удару аргентинської авіації по району Фолклендської протоки [148, с.358]. 22 травня несприятливі погодні умови загалом унеможливили проведення повітряних операції, що в немалому ступені сприяло успіху десантної операції британських сил. Значне поліпшення погоди наступило лише 23 травня. Південно-західний помірний вітер розігнав низьку хмарність, вертикальна видимість зросла до 2500 м [65, с.251]. Одразу різко зросла кількість літако-вильотів. Тільки за цей день аргентинська авіація здійснила 75 успішних бойових вильотів [148, с. 381-382]. У період з 23 по 25 травня силами повітряного компоненту МУВ(С) “Південна Атлантика” у взаємодії з тактичним авіаційним командуванням “Південь” було знищено три бойових корабля противника (ем КРЗ “Coventry”, авіатранспорт “Atlantic Conveyor”, фр КРЗ “Antelope”), ще п’ять кораблів були серйозно пошкоджені (фр КРЗ “Broadsword”, дкд “Fearless”, тдк “Sir Galahad”, “Sir Lancelot”, “Sir Bedivere”) [148, с. 408].

Автор зазначає, що ефективність дії сухопутних компонентів британських МУВ (С) у Південній Атлантиці, насамперед, залежала від дії морського компоненту угруповань. Особливо чітко ця залежність відчувалася після висадження військ десанту на Фолклендські острови. Британські війська на плацдармі перебували у залежності від оперативного прикриття, авіаційної та вогневої підтримки з боку кораблів 317-го оперативного угруповання ВМС Великобританії, від безперервної роботи “плавучого тилу” і морських комунікацій. На думку контр-адмірала С. Вудворда, проведення операції могло значно ускладнитися вже після 15 червня 1982 р., коли очікувалося різке погіршення погодних умов. За прогнозами метеорологів, саме у другій половині червня повинен був розпочатися період інтенсивних штормів. У цей період вкрай несприятливі погодні умови могли вплинути саме на дії надводних бойових кораблів та суден забезпечення, а це позначилося б на проведенні сухопутних операцій [17, с. 387].

Успіх операцій (бойових дій) за участю МУВ (С) в англо-аргентинському конфлікті, особливо на першому його етапі, прямо залежала

від такого фактору, як *диференційований вплив об'єму та характеру оперативного обладнання ТВД*.

Так, на першому етапі бойових дій, (десантна операція збройних сил Аргентини на Фолклендські острови, о. Південна Георгія, Південні Сандвічеві острови), розвинута мережа аеродромів, військово-морських баз, портів, в повному обсязі забезпечили зосередження, розгортання та бойове застосування угруповань збройних сил Аргентини. Однак, у подальшому (етап розгортання сил та засобів для оборони району Фолклендських островів, о. Південна Георгія, Південних Сандвічевих островів) слабке оперативне обладнання захоплених острівних територій не дозволило аргентинському командуванню зосередити для їхньої оборони необхідні угруповання військ (сил). Рівень оперативного обладнання Фолклендських островів був обумовлений слабкими комунікаціями, застарілим інженерно-аеродромним забезпеченням, відсутністю сучасних елементів стоянки кораблів. Так, три злітно-посадочні смуги, що знаходились на Фолклендських островах, не були в змозі забезпечити зліт та посадку сучасних літаків, особливо у складних метеорологічних умовах. Основні сили аргентинської авіації були перекинуті до початку боїв на південні *континентальні* (виділено авт.) авіабази, що знаходилися у 700–960 км від адміністративного центру Фолклендських островів Порт-Стенлі [80, с. 236].

Подібна ситуація призвела до того, що під час бойових дій літаки діяли на межі тактичного радіусу та вилітали з обмеженнями по бойовому навантаженню, що давало змогу діяти в районі конфлікту лише лічені хвилини. З цієї ж причини, а також наявність на кораблях британських ВМС ЗРК “Si-Dart” з 50-кілометровою зоною ураження, змушувала аргентинські ВПС діяти на малих, або гранично малих висотах (10–15 м), що істотно підвищувало витрату палива, обмежувало і без того невеликий бойовий радіус літаків та дозволяла здійснити лише один масований авіаційний удар упродовж 3-х діб [88, Апехо ІХ/6, Fojas 2316].

На другому етапі бойових дій (ведення угрупованнями збройних сил Аргентини протидесантної операції) слабке оперативне обладнання Фолклендських островів вплинуло на здатність аргентинського командування забезпечити стійке управління військами (силами) на островах, організувати необхідне матеріальне і технічне забезпечення військ, їх повноцінне бойове застосування, підтримку та захист.

Диференційний вплив об'єму та характеру оперативного обладнання ТВД на застосування компонентів МУВ (С) збройних сил Великобританії, з погляду автора, можна характеризувати наступним чином. З метою створення сприятливих умов для дій видових (морського, сухопутного, повітряного) компонентів МУВ(С) у зоні конфлікту, командування збройних сил Великобританії розгорнуло плавучу базу [145, с. 470]. З'єднання суден забезпечення виконало завдання з матеріально-технічного, тилового забезпечення дій ударних сил флоту. Відсутність у розпорядженні МУВ (С) Великобританії аеродромів тактичної авіації у безпосередньої близькості до району бойових дій, було певною мірою компенсоване за рахунок використання контейнеровозів у якості авіатранспортів та допоміжних авіаносців. Це дозволило британським літкам знаходитись у повітрі до 1,5 години, діючи на відстані від авіаносця до 150 км [24, с. 256, 258]. Але при цьому, враховуючи малу чисельність британської авіації, їй довелося діяти з великим напруженням. Так, за час конфлікту літаки і вертольоти Великобританії налітали в цілому 23 725 годин, зробили 12 725 літако-вильотів: тільки літаки “Si-Harrier” (28 машин) – близько 1 200 літако-вильотів (в середньому до 6 вильотів у день), а “Harrier” (14) – до 150 вильотів [38, с. 12].

Своєчасне розгортання у районі бойових дій військ (сил) сухопутного компоненту МУВ(С), забезпечення його бойового застосування, логістична підтримка виконувалась з'єднанням суден забезпечення у складі 16 суден допоміжної служби ВМС і понад 70 суден, які були зафрахтовані або реквізовані у приватних компаній [20, с. 79; 53, с. 76]. Судна плавучого тилу, що знаходилися в Південній Атлантиці, одночасно доставляли понад 100 тис. тонн вантажів і понад 500 тис. тонн корабельного пального. Варто зазначити, що на прикладі англо-аргентинського конфлікту було встановлено, що співвідношення бойових кораблів і суден забезпечення повинно бути близько 1:1, щоб задовольнити всі потреби щодо забезпечення матеріально-технічними засобами оперативного з'єднання [24, с. 303, 306]. Отже, створивши міцний плавучий тил, британське командування вирішило багато проблем щодо підтримки і відновлення боєздатності своїх сил.

У зв'язку з тим, що воєнні дії розгорнулися на віддаленні від баз судноремонту, командуванням ВМС Великобританії були вжиті заходи щодо забезпечення судноремонту в морі. Так, для виконання аварійно-рятувальних робіт до Фолклендських островів були направлені три великих буксири і два спеціальних судна з обслуговування морських нафтопромислів, переобладнаних під плавмайстерні, які були оснащені водолазним обладнанням і 150-тонними кранами. Крім того, на ці судна додатково встановили важке технічне обладнання для ремонту корпусних конструкцій та різні станки [24, с. 305].

Оперативна сумісність функціональних або структурних елементів МУВ (С) була одним з визначальних факторів у застосуванні міжвидових угруповань під час англо-аргентинського конфлікту. У якості функціональних або структурних елементів МУВ (С) автор розглядає сили та засоби частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, що діяли у складі МУВ (С.). Цей фактор, на нашу думку, відображає здатність сил, що входять до складу МУВ (С), спільно проводити бойову підготовку, навчання та ефективно діяти при виконанні поставлених перед ними загальних і конкретних завдань і визначається:

рівнем інтегрованості систем бойової підготовки, що прийняті у видах збройних сил для військ (сил), які плануються для застосування у складі МУВ (С), інтегрованості керівних документів щодо бойового застосування сил, сумісності видових систем бойового забезпечення тощо;

рівнем стандартизації та уніфікації систем озброєння та військової техніки, що є на озброєні частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, які діють у складі МУВ (С);

сполучністю оперативно-тактичних радіусів дії частин, з'єднань що входили до компонентів угруповання, або брали участь у сумісних з ним операціях.

Матеріал для вивчення впливу фактору оперативної сумісності функціональних або структурних елементів МУВ (С) на застосування подібних угруповань у операціях та бойових діях на морі під час англо-аргентинського конфлікту автором досліджено у деяких мемуарних публікаціях, аналітичних документах [105, 106, 113, 115, 119, 135, 147, 148, 149, 151, 193]. Аналіз цих матеріалів дозволяє відзначити безпосередній вплив фактора оперативної сумісності на бойову діяльність таких МУВ (С),

як:

збройних сил Аргентини: Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”;

збройних сил Великобританії: “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з’єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1, угруповання сил забезпечення на о. Вознесіння.

Так, за деякими даними, бойова підготовка льотних частин ВПС Аргентини десятиліттями була спрямована на набуття досвіду виконання завдань з підтримки сухопутних військ. Аргентинська авіація готувалася брати участь у бойових операціях на континентальному ТВД [151, § 620]. Тому протидія великим військово-морським угрупованням противника виявилася зовсім новим завданням для льотного складу ВПС. Тільки після початку бойових дій у частинах ВПС у негайному порядку приступили до відпрацювання дій з атак бойових надводних кораблів, які мали сучасні протиповітряні засоби. Причому, в якості “противника” виступали кораблі аргентинського флоту, однотипні британським [66, с. 80].

Автор зазначає, що налагодити тісну взаємодію ударних ескадрилій у бою вдалося тільки на заключному етапі конфлікту. Так, ударна група літаків зі складу 2-ї ескадрильї ВМС і 4-ї бригади ВПС досягла значного успіху під час бойових дій 30 травня 1982 р. Але навіть тоді атаку британського угруповання довелося відкласти на добу для доопрацювання взаємодії між пілотами літаків ударної групи [147, с. 48].

Частини ВПС Аргентини, що проводили сумісні операції з повітряним компонентом МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”, зазнавали труднощів з пристосуванням техніки та озброєння до застосування у специфічних умовах, що склалися у районі бойових дій. Відмічені випадки, коли авіаційні бомби Mk-17, які перебували на озброєнні літаків ВПС, при влученні у корабель противника не вибухали. Це відбувалось унаслідок малої висоти бомбометання при атаці літаком морської цілі в умовах активної протидії з боку засобів ППО противника. Також з’ясувалося, що літаки ВПС, які були змушені здійснювати тривалий політ над морем на гранично малих висотах, не мали систем захисту ліхтаря кабіни від сольових нашарувань і обледеніння. Під час бойових дій деякі недоліки були усунуті, але можна погодитися з думкою низки дослідників [20, 96, 187], що невідповідність матеріальної частини ВПС Аргентини до дій у специфічних умовах морського ТВД істотно знизила результативність застосування аргентинської авіації у конфлікті.

Високий рівень оперативної сумісності був характерний для повітряного компоненту МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”. Так, у забезпеченні повітряних операцій “Black Buck” брали участь сили та засоби морського та сухопутного компонентів міжвидового угруповання [29, с. 178-181]. На озброєнні повітряного компоненту оперативного з’єднання ВМС Великобританії FT-317, до складу якого за функціональним принципом увійшли частини авіації ВМС та ВПС, перебували майже подібні між собою

за ТТХ літаки “Si-Harrier” і “Harrier” [162, Doc. AD-AI-33 333, с.5]. Автор підтримує думку деяких фахівців [91, 78, 96], що це значною мірою спростило вирішення питань матеріально-технічного забезпечення та обслуговування авіаційної техніки.

Залежність застосування МУВ (С) під час англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р. від наявності на озброєні частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил єдиних, стандартизованих і уніфікованих систем озброєння також ілюструється фактом використання аргентинським командуванням протикорабельних ракет корабельного базування для озброєння мобільних ракетних комплексів, що діяли у складі берегової оборони островів. Так 31 травня 1982 р. на Фолклендські острови повітрям були доставлені ракети АМ39 “Exocet” (демонтовані з ушкодженого фрегата КРЗ “Guerrico” – прим. автора) та обладнання для озброєння мобільного ракетного комплексу. Ракетний комплекс завдав 12 червня 1982 р. важкого ушкодження есмінцю КРЗ “Glamorgan” ВМС Великобританії [149, с. 138].

Важливим параметром оперативної сумісності МУВ (С) можна розглядати сполучність оперативно-тактичних радіусів дій частин, з'єднань що входили до компонентів угруповання, або брали участь у сумісних з ним операціях. На думку автора, саме цей фактор був урахований аргентинським командуванням при плануванні протидесантної операції. Основні зусилля військ планувалося зосередити у безпосередній близькості до узбережжя Фолклендських островів у момент, коли противник розпочне бій за висадку. Саме в безпосередній близькості до узбережжя островів аргентинські сили зберігали перевагу над противником у засобах ураження, зокрема ударній авіації. Крім того, у цьому районі найбільш надійно було забезпечено прикриття сил флоту від ударів противника з повітря. Корабельні групи ТФ-79 аргентинських ВМС перебували в межах тактичного радіусу дій винищувальної авіації аргентинських ВПС. Цілком імовірно, що відхід основних сил оперативного з'єднання ВМС Великобританії ТФ-317 1 травня 1982 р. за межі району, де була максимально забезпечена сполучність оперативно-тактичних радіусів дії аргентинських сил, вплинув на рішення командування аргентинського МУВ (С) припинити протидесантну операцію. Схема дій аргентинської авіації проти кораблів британських експедиційних сил в районі Фолклендських островів 1982 р. наведена автором на рис. В.1 додатку В.

Досвід застосування МУВ (С) в ході бойових дій в англо-аргентинському конфлікті підкреслив вирішальний вплив фактору оперативної сумісності функціональних або структурних елементів МУВ (С) на бойову діяльність подібних угруповань. Бойові дії навколо Фолклендських островів за участю МУВ (С) засвідчили, що компенсувати недостатній рівень оперативної сумісності міжвидового угруповання в ході бойових дій, шляхом впровадження низки запобіжних заходів, практично неможливо. Оперативна сумісність функціональних або структурних елементів МУВ (С) ґрунтується на заходах впроваджених під час будівництва збройних сил.

Інший фактор, який особливо впливав на застосування міжвидових угруповань у конфлікті був *рівень боєготовності МУВ(С)*. Він залежав від рівнів боєготовності частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, що були залучені до вирішення бойових завдань у призначений час у складі МУВ (С).

Аналіз джерел, які містять відомості про боєготовність військ (сил) Великобританії та Аргентини на передодні конфлікту [105, 113, 115, 119, 135, 148, 149, 193], дозволив автору відзначити особливий вплив рівня боєготовності МУВ(С) на бойову діяльність МУВ (С), а саме:

збройних сил Аргентини: Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”;

збройних сил Великобританії: “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з'єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1.

Бойові дії за участю МУВ (С) під час англо-аргентинського конфлікту показали, що рівень боєготовності міжвидового угруповання характеризувався двома основними параметрами:

станом бойової готовності функціональних або структурних елементів МУВ (С), тобто здатністю частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, що були залучені до вирішення бойових завдань у складі МУВ (С) на певний момент часу виконувати поставлені перед ними завдання;

терміном досягнення функціональними або структурними елементами МУВ (С) установленого рівня бойової готовності, тобто терміном, у межах якого міжвидове угруповання може бути приведено в готовність для виконання завдань, для яких воно було створено.

Так, за оцінкою Головного об'єднаного штабу ЗС Аргентини повна готовність сил, що залучались у складі міжвидового угруповання до проведення десантних операцій на Фолклендські о-ви і о. Південна Георгія, могла бути досягнута тільки на початку четвертого кварталу 1982 р., операція ж розпочалася наприкінці першого кварталу 1982 р. Частина військ сухопутного компоненту МУВ (С) Театру Операцій “Мальвінські острови” (2-й батальйон морської піхоти) взяла участь у бойових діях, не закінчивши курс бойової підготовки. Завершення активної фази тренувань частин та підрозділів морської піхоти до проведення десантних операцій на Фолклендські острови і о. Південна Георгія планувалося тільки у першій половині квітня 1982 р. [151, § 186].

Під час підготовки ЗС Аргентини до участі в оборонних операціях на морському ТВД з'ясувалося, що війська сухопутного компоненту МУВ (С) Театру Операцій “Південна Атлантика” зможуть приступити до підготовки до участі в операції не раніше 15 травня 1982 р. [151, § 605]. Саме низький рівень бойової підготовки піхотних частин оперативної групи “Мальвінські острови” призвів до швидкої поразки військ сухопутної оборони Порт-Стенлі

На рівень боєготовності сил морського компоненту МУВ (С) Театру Операцій “Південна Атлантика” вплинула низька технічна готовність

корабельного складу ВМС Аргентини. Так, два підводних човни (“Santiago del Estero”, “Salta”), тобто 50% від загальної кількості підводних човнів ВМС Аргентини, за своїм технічним станом були нездатні брати участь в операції [151, § 611]. Крім цього, 2-а винищувальна-штурмова ескадрилья ВМС була не готова діяти з авіаносця [51, с. 80], що, на думку автора, у значній мірі знизило ударні можливості авіаносійної ударної групи оперативного з’єднання FT-79 під час проведення аргентинською стороною протидесантної операції 1-2 травня 1982 р.

Рівень боєготовності МУВ (С) Великобританії, яке призначалося для ведення операцій у Південній Атлантиці, також суттєво залежав від рівня боєготовності з’єднань, частин та підрозділів, що входили до його складу. Так, командування ЗС Великобританії, з метою забезпечення у найкоротший термін найвищого рівня боєготовності угруповання військ (сил), призначеного для участі у операції по поверненню острівних територій, залучило до його складу тільки ті сили, бойова готовність яких дозволяла негайно їх застосувати [65, с. 316]. Усі з’єднання, частини та підрозділи, що увійшли до складу компонентів угруповання на начальному етапі конфлікту, знаходились у повній бойовій готовності. Так, основу оперативного з’єднання TF-317 склали кораблі 1-ї флотилії ВМС, які брали участь у навчаннях флоту “Springtrain” в районі Гібралтару [17; с. 103-109]. До складу АУГ оперативного з’єднання TF-317 увійшли два авіаносці, переведення яких у повну бойову готовність тривало лише 24 години. Угруповання військ десанту TG-317.1 складалося з частин та підрозділів, які повернулись із щорічних планових навчань [66, с. 316]. Дисертант зазначає, що подібний підхід дозволив британському командуванню забезпечити високу загальну бойову готовність угруповання та швидкий темп розгортання сил у район бойових дій. З іншого боку, повністю готових до бою сил на час проведення операцій початкового періоду конфлікту виявилось недостатньо для вирішення в повному обсязі бойових завдань, що стояли перед МУВ (С) Великобританії у Південній Атлантиці.

Таким чином, дисертант дійшов висновку, що рівень боєготовності МУВ (С) був інтегральною величиною, яка залежала від рівнів боєготовності частин, з’єднань, об’єднань видів збройних сил що входили до складу угруповання. Визначальний вплив на рівень боєготовності МУВ (С) чинив рівень боєготовності функціональних або структурних елементів МУВ (С), які вирішували головні завдання у ході операції (бойових дій) за участю МУВ (С).

Суттєво впливав на застосування МУВ(С) фактор забезпечення живучості угруповання. Дисертантом запропоновано визначення живучості міжвидового угруповання та встановлені її параметри. Отже, *живучість МУВ (С)* – це здатність угруповання під час впливу різноманітних засобів противника зберігати та відновлювати у можливому ступені свою боєздатність. Живучість МУВ (С) забезпечувалася за допомогою низки запобіжних заходів, які застосовувалися на всіх рівнях і в різних небезпечних обставинах.

На підставі досвіду застосування МУВ (С) в операціях та бойових діях на морі під час англо-аргентинського конфлікту дисертант відзначає безпосередній вплив фактору живучості на бойову діяльність таких угруповань, як:

збройних сил Аргентини: Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”;

збройних сил Великобританії: “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з’єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1, угруповання сил забезпечення на о. Вознесіння.

Аналіз бойових дій за участю МУВ (С) навколо Фолклендських островів дозволив дисертанту характеризувати живучість міжвидового угруповання за двома основними параметрами:

наявність у складі угруповання життєво важливих “центрів”, тобто окремих функціональних або структурних елементів, від діяльності яких залежить функціонування компонентів МУВ (С);

взаємозамінність окремих функціональних або структурних елементів зі складу видових або функціональних компонентів МУВ (С).

На забезпечення живучості МУВ (С) наведені параметри впливали наступним чином. Від збереження боєздатності окремих життєво важливих “центрів” МУВ (С) під час впливу різноманітних засобів противника, залежить боєздатність угруповання загалом. Тобто, ураження життєво важливого “центру” МУВ (С) призводить до втрати загальної боєздатності, або значного ускладнює діяльність угруповання. Наявність у складі видових або функціональних компонентів МУВ (С) взаємозамінних окремих функціональних, або структурних елементів, зменшувала ступінь імовірної втрати боєздатності угрупованням від впливу різноманітних засобів противника. Взаємозамінність визначається здатністю елементів угруповання до використання замість елементів, що втратили свою боєздатність.

Так, для оперативного з’єднання ВМС Великобританії TF-317 життєво важливим “центром”, на нашу думку, були насамперед авіаносці “Hermes” та “Invincible”. За свідченням британського командування, загибель або втрата боєздатності одного з двох авіаносців неминуче призвело б до відмови від продовження операції [17, с. 37].

На деякий період (до початку проведення висадки британських військ на острови – прим. авт.) певним життєво важливим “центром” британського угруповання були три ем КРЗ “Coventry”, “Glasgow” та “Sheffield”. Саме ці кораблі, як єдині носії засобів далекого радіолокаційного виявлення, не тільки деякий час складали основу системи ППО оперативного з’єднання ВМС Великобританії TF-317 [89, Дос. 14/2/35, р. 7], але і забезпечували повітряну блокаду Фолклендських островів [17, с. 258].

У період, коли аргентинське МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” проводило протидесантну операцію, його живучість визначилась збереженням боєздатності двох літаків-заправників KC-130 “Hercules”. Саме ці літаки, зі складу 1-ї транспортної бригади ВПС Аргентини, забезпечували проведення всіх авіаційних ударів по кораблях британського угруповання.

Збій у плановій роботі літаків-заправників одразу призводив до зриву ударів за участю літаків ВПС і ВМС [66, с. 212].

Для МУВ (С) оперативна група “Мальвінські острови”, у період, коли її логістична підтримка здійснювалася виключно з повітря, таким життєво важливим “центром” стали транспортні літаки С-130 “Hercules”.

Певне зменшення ступеню імовірної втрати загальної боєздатності МУВ (С) забезпечувалося наявністю у складі угруповань взаємозамінних окремих функціональних або структурних елементів, готових до використання замість елементів, що втратили свою боєздатність. Так, коли за технічних причин у бойових діях не змогли взяти участь розвідувальні літаки ВМС Аргентини SP-2H “Neptune”, завдання повітряної розвідки на морському ТВД продовжили виконувати літаки 1-ї транспортної бригади та 1-ї розвідувальної бригади ВПС [148, с. 252-253].

Наявність у складі повітряного компоненту оперативної групи “Мальвінські острови” вертолітного загону СВ та вертольотів морської префектури дозволило проведення пошуково-рятувальних робіт в операційній зоні цього угруповання [165, с. 450, 493].

Отже, наведені факти свідчать, що в англо-аргентинському конфлікті фактор живучості МУВ (С) мав важливе значення. Він визначав здатність угруповання під впливом різноманітних засобів противника зберігати та відновлювати у можливому ступені свою боєздатність.

Таким чином, викладене у даному розділі у підсумку дозволило дисертанту вирішити поставлене у дослідженні наукове завдання щодо визначення МУВ (С), які діяли на морському ТВД в англо-аргентинському конфлікті 1982 р., класифікувати їх та визначити характерні особливості, які мали місце у процесі їх створення і застосування.

З низки угруповань, що створювалися і застосовувалися для виконання конкретних завдань у конфлікті, автором виокремлено сім угруповань збройних сил Великобританії та Аргентини, які підпадають під поняття “міжвидові угруповання військ (сил)”, зокрема: МУВ (С) Аргентини – Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”; МУВ (С) Великобританії – “Британські сили на Атлантичному ТВД”, оперативне з’єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1, угруповання сил забезпечення на о. Вознесіння. Відповідно до масштабу та виду воєнних дій запропоновано їх класифікація на стратегічні, оперативні, тактичні, наступальні, та оборонні. Також визначена характерна особливість, яка мала місце при формуванні наведених угруповань: формування компонентів МУВ (С) стратегічного рівня проводилося за видовою ознакою, формування компонентів МУВ (С) оперативного і тактичного рівня проводилося за функціональною ознакою.

Виявлено низку специфічних взаємопов’язаних факторів і встановлено їх вплив на створення та застосування МУВ (С) на морському ТВД у англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. Фактори, що впливали на створення МУВ (С), зведені автором у три окремі групи: воєнно-політична обстановка у Південній Атлантиці; природні умови і оперативне обладнання

ТВД; кількісні і якісні характеристики військ (сил), які у 1982 р. брали участь у бойових діях. Фактори, що впливали на *застосування* МУВ (С), розподілено на дві основні групи: зовнішнього характеру, які характеризували окремі елементи бойової обстановки на визначеному ТВД (гідрометеорологічні умови; об'єм і характер оперативного обладнання ТВД) і внутрішнього характеру, які охоплювали сферу бойової готовності і бойової підготовки військ (сил), їх кількісні та якісні характеристики, взаємний вплив особливостей видових та функціональних компонентів МУВ (С). Автор відніс до них: оперативну сумісність функціональних або структурних елементів МУВ (С), рівень боєготовності і живучість МУВ (С). Узагальнені відомості щодо зазначених факторів наводяться у додатку Б.

Автор наголошує, що з урахуванням певних характеристик Чорноморського ТВД та взявши до уваги прийняту систему операцій Збройних Сил України, визначені у процесі дослідження фактори доцільно ретельно вивчати, аналізувати та враховувати у військовій теорії та практиці підготовки Збройних Сил України.

РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖВИДОВИХ УГРУПОВАНЬ ВІЙСЬК (СИЛ) У АНГЛО-АРГЕНТИНСЬКОМУ КОНФЛІКТІ

3.1. Участь міжвидових угруповань військ (сил) у морських операціях

Операції міжвидових угруповань військ (сил) Великобританії. У процесі дослідження дисертант встановив, що головною метою МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” в англо-аргентинському конфлікті 1982 р. було знищення ударних угруповань збройних сил Аргентини у визначеному районі Південної Атлантики. Ця мета досягалася вирішенням комплексу завдань із захоплення панування на морі та у повітрі на першому етапі операції. Після чого, у сприятливих умовах, планувалося проведення десантної операції із захопленню Фолклендських островів [9, с. 25].

Захоплення панування на морі передбачалося досягнути знищенням надводних кораблів та підводних човнів противника в районі Фолклендських островів [33, с. 15]. Панування у повітрі передбачалося захопити шляхом знищення базової авіації противника на аеродромах на Фолклендських островах та у повітрі в ході проведення повітряних боїв у районі конфлікту. Під час вирішення завдань із захоплення панування на морі й у повітрі здійснювалося придушення системи ППО противника у межах морської зони Фолклендських островів [17, с. 54].

До проведення операції були залучені наступні угруповання зі складу МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”:

оперативне з’єднання ВМС TF-317;

оперативне з’єднання ВМС TF-324 [140, с. 11].

У якості сил підтримки залучалося угруповання ВПС у складі: 44-ї, 50-ї, 101-ї ескадрильї ВПС (6 літаків В2 “Vulcan”), 55-ї, 57-ї ескадрильї ВПС (23 літака “Victor” К2), 102-ї, 201-ї, 206-ї ескадрильї ВПС (7 літаків “Nimrod” MR.2) [189, ч. 5].

При плануванні бойових дій в операції командування МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” врахувало можливий характер дій противника при обороні Фолклендських островів [17, с. 131]. Ще до початку проведення операції йому вдалося встановити склад тактичних груп угруповання ВМС противника на ТВД, їх бойові можливості та місце знаходження, склад угруповань та бойові можливості ударних угруповань авіації ВПС Аргентини, розгорнутої на Фолклендських островах та на континентальних аеродромах Аргентини [140, с. 20]. Британському командуванню були відомі оперативна побудова та ймовірні напрямки дій угруповання ВМС противника: три корабельні ударні групи, з яких одна – авіаносна ударна, друга – ракетна, третя – торпедно-артилерійська [17, с. 166-167].

Оцінка складу, бойових можливостей та ймовірного шиккування сил противника дозволила командуванню МУВ(С) “Британські сили на

Атлантичному ТВД” спланувати операцію, визначити окремі завдання силам та засобам на головному напрямку та при забезпеченні їх бойових дій.

З метою введення в оману противника відносно своїх дій в операції передбачалося проведення демонстративних дій з висадки десанту в районі Порт-Стенлі з одночасним завданням бомбово-штурмових ударів по об’єктах на Фолклендських островах [66, с. 122]. При цьому, головне ударне угруповання МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” було зосереджене в районі Фолклендських островів та повинне було діяти у наступній послідовності:

завдання бомбово-штурмових ударів силами корабельної авіації FT-317 у взаємодії зі стратегічною авіацією ВПС по військово-повітряним базам аргентинських ВПС “Мальвінські острови” та “Кондор”;

знищення або значне послаблення груп надводних кораблів противника в морі підводними човнами тактичного загону TU-324.3, основні зусилля при цьому спрямувалися на боротьбу з авіаносною ударною групою противника [181, с. 5].

Для забезпечення цих дій передбачалося:

завдання артилерійських ударів кораблями тактичної групи TG-317.8 по розвіданих військових об’єктах противника навколо Порт-Стенлі;

висадка декількох розвідувально-диверсійних груп на узбережжя Фолклендських островів;

імітація висадки в район Порт-Стенлі повітряного десанту (у нічний час);

пошук та знищення підводних човнів противника у водах Фолклендських островів [181, с.10].

Оперативне шиккування МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” відбулось відповідно до задуму операції. Для вирішення головних завдань призначалась авіаносна ударна група TG-317.8 (авп “”, “”, ем КРЗ “Sheffield”, “Glasgow”, “”, “Glamorgan”, фр КРЗ “Alacrity”, “Yarmouth”, “”, “Broadsword”, “Arrow”, судна забезпечення “” і “”) [89, Doc. 14/2/35, p. 7], тактичний загін TU-324.3 (апч “Conqueror”, “Spartan”, “Splendid”), ударна група стратегічного авіаційного командування (шість стратегічних бомбардувальників “Vulcan” з 44-ї, 50-ї, 101-ї ескадрильї ВПС та 23 літаки-заправника “Victor” з 55-ї, 57-ї ескадрильї ВПС). Забезпечення дій сил на головному напрямку покладалося на морську авіаційну групу (42-а, 120-а, 201-а, та 206-а ескадрильї патрульної авіації), тактичну групу “Південна Георгія” TG-317.9, групу сил висадки TG-317.0, десантні сили TG-317.1 [140, с. 10].

Розгортання угруповань МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”, призначених до проведення операції, тривало з 4 по 30 квітня 1982 р. Причому, ще до початку проведення операції повністю зосередились у районі бойових дій тільки угруповання призначені до вирішення завдань на головному напрямку. У райони найбільш імовірного знаходження корабельних груп противника були висунуті три атомних підводних човна зі складу тактичного загону TU-324.3 [181, с. 1]. Авіаносна ударна група TG-317

.8 317-го оперативного з'єднання ВМС Великобританії зайняла вихідне положення на відстані 200 миль від Порт-Стенлі з північно-західного напрямку [65, с. 148]. Ударна група стратегічного авіаційного командування зосередилась на авіабазі Уайдіуейк, розташована на о. Вознесіння.

Отже, аналіз підготовчого етапу (етапу планування операції та розгортання сил – прим. авт.) операції МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”, на думку автора, свідчить про прагнення британського командування із самого початку війни досягнути якнайшвидшого знищення першочергових об’єктів і найбільш небезпечних угруповань сил аргентинських ВМС та ВПС. Під час операції британське командування намагалося вирішити завдання, що стояли перед ним, використовуючи виключно наявні угруповання боєготових сил при одночасному їх розгортанні і безперервному нарощуванні. Головна роль в операції відводилася силам ВМС, однак, враховуючи необхідність одночасного вирішення багатьох завдань та обмеженість сил та засобів морського компоненту МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”, до дій на головному напрямку та дій щодо забезпечення планувалося широко застосовувати сили та засоби інших видів збройних сил Великобританії.

Операція МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” розпочалася о 4 год. 40 хв. 1 травня 1982 р. ударом двох бомбардувальників стратегічної авіації по авіабазі аргентинських ВПС “Мальвінські острови” у Порт-Стенлі [66, с. 122]. Удар був настільки раптовим, що війська оперативної групи “Мальвінські острови” були приведені у повну бойову готовність тільки за три хвилини після закінчення цього удару [66, с. 123]. Схему перебігу бойових дій 1-2 травня 1982 р. наведено автором на рис. Б.3.

Одночасно з ударом по авіабазі у Порт-Стенлі почалось розгортання тактичних груп авіаносної ударної групи 317-го оперативного з'єднання ВМС Великобританії на рубежі завдання ударів. За 100 миль на північний-схід від Порт-Стенлі зайняла позицію тактична група на чолі з авіаносцем “”. Її завдання полягало у забезпеченні ППО та ПЧО всього британського угруповання. На схід від Порт-Стенлі, на відстані 95 миль від нього, знаходилася тактична група на чолі з авіаносцем “”, завданням якої було завдання бомбово-штурмових ударів по аргентинських авіабазах “Мальвінські острови” та “Кондор” [65, с. 150].

Об 7 год. 45 хв. 1 травня 1982 р. британська палубна авіація (FRS.1 “Sea Harrier” і GR “Harrier” розпочала завдання бомбово-штурмових ударів по аеродромах противника на островах. Удари наносилися силами 12 літаків “Sea Harrier” Одночасно в різних місцях відбулося десантування розвідувальних груп. При цьому, найбільшу увагу британське командування приділило району Фолклендської протоки, селищам Порт-Дарвін, Гус-Грін та Порт-Говард, бухтам Блафф-Ков, Порт-Стенлі, Кау, Порт-Сальвадор, Фокс-Бей, півострову Лафонія та о. Пебл. Завданням цих груп був пошук районів, придатних для висадки головних сил десанту, збір інформації про оборону противника, коригування повітряних та артилерійських ударів по аргентинських позиціях [17, с. 176-178; 65, с. 150-151].

У відповідь на удари британських сил командування Театру Операцій “Південна Атлантика” та оперативної групи “Мальвінські острови” вжило низку заходів щодо оборони островів. Командування ВПС “Південь” з метою забезпечення протиповітряного прикриття островів розпочало послідовно направляти до Порт-Стенлі пари винищувачів з материкових авіабаз у Ріо-Гальєгос і Ріо-Гранде [65, с. 151]. Крім виконання завдань ППО, сили командування ВПС “Південь” сумісно із силами повітряного компоненту оперативної групи “Мальвінські острови” здійснили 31 літако-виліт для атаки безпосередньо кораблів TG-317.8 оперативного з’єднання противника [65, с. 152-156].

Протидію британському з’єднанню чинили сили морського компоненту Театру Операцій “Південна Атлантика”. Так, 1 травня, перебуваючи на позиції північніше Порт-Стенлі, підводний човен “San Luis” отримав контакт з кораблями радіолокаційного дозору, які знаходилися у північному секторі ППО FT-317. З дистанції 6,21 милі “San Luis” атакував есмінець КРЗ “”, але внаслідок технічних несправностей торпеда в ціль не влучила [66, с. 125].

Під час перших зіткнень аргентинське угруповання на Фолклендських островах зазнало значних втрат. У повітрі і на землі було знищено 5 бойових літаків, ушкоджений патрульний катер і нанесені пошкодження аеродромним спорудам ВПБ “Мальвінські острови” і “Кондор” [65, с. 160].

Об 13-й год. 1 травня 1982 р. від тактичної групи на чолі з авіаносцем “” відокремився загін бойових кораблів у складі ем КРЗ “Glamorgan”, фр КРЗ “Alacrity”, “Arrow”. Загону було поставлено завдання з району вогневого маневрування, за 10-12 милі від Порт-Стенлі завдати артилерійський удар по аргентинських позиціях на узбережжі [17, с. 179].

Повітряні удари, вогневі нальоти та маневрування британських кораблів поблизу берега переконали аргентинське командування, що противник має намір розпочати незабаром десантну операцію [9, с. 197]. Командування Театру Операції “Південна Атлантика” вирішило завдати удар по силам FT-317. До складу ударного угруповання увійшли: оперативне з’єднання ВМС FT-79 [88, Anexo VI/8, Fojas 1464], підводний човен “San Luis”, та авіаційні частини ВМС, які базувалися на континентальних аеродромах. Розгортання аргентинських корабельних ударних груп почалось у другій половині 1 травня [66, с. 126-127].

Таким чином, на початковому етапі операції командуванню МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” вдалося переконати аргентинське командування щодо початку десанту на Фолклендські острови та примусити його розпочати протидесантну операцію [17, с. 183]. Цим було досягнуто створення необхідних умов для втягування ударних угруповань противника у бій, в якому британське командування сподівалося використовувати перевагу у підводних човнах, завдати рішучої поразки найбільш небезпечним угрупованням сил аргентинських ВМС та ВПС.

Згідно рішення командування Театру Операцій “Південна Атлантика” на проведення протидесантної операції, з півночі британське угруповання

повинні були атакувати тактичні групи TG-79.1, TG-79.2, TG-79.4, до складу яких входили авіаносець “25 de Mayo”, ем КРЗ “Santísima Trinidad” та “Hércules”, кораблі супроводження та три фр КРЗ [88, Anexo VI/8, Fojas 1464]. На північному напрямку корабельні групи повинні були взаємодіяти з ескадрильєю ракетноносців “” та підводним човном “San Luis” [65, с. 154].

На південному напрямку дії тактичної групи TG-79.3 у складі: кр “General Belgrano”, ем КРЗ “Hipolito Bouchard” та “Piedra Buena” носили демонстративний відволікаючий характер. На випадок успіху операції тактичній групі TG-79.3 ставилося також завдання щодо завдання удару по комунікаціях противника [9, с. 197]. Початок операції аргентинського флоту був призначений на ранок 2 травня, коли всі тактичні корабельні групи закінчать розгортання [65, с. 154].

Уранці 2 травня до командування Театру Операцій “Південна Атлантика” почала надходити розвідувальна інформація про дії британського флоту. Згідно доповіді командування оперативної групи “Мальвінські острови” противник уночі відвів свої основні сили від узбережжя. Аргентинське командування затвердилося в думці, що противник не збирається найближчим часом проводити десантну операцію [65, с. 164], у наслідок чого, воно відмовилося від проведення протидесантної операції. Командувач Театру Операцій “Південна Атлантика” наказав відвести ударне угруповання ВМС на вихідні позиції, де й чекати сприятливіших умов для атаки противника [66, с. 135].

Задум аргентинського командування щодо майбутньої операції ґрунтувався на припущенні, що противник, здійснюючи десант, буде вимушений зосередити свої основні сили у безпосередній близькості від островів. Бойові і допоміжні кораблі англійського з’єднання, як і більша частина літаків, будуть залучені до забезпечення військ на захопленому плацдармі і, отже, втратять маневреність. Уразі повітряного удару, оперативне з’єднання TF-317 британських ВМС не зможе залишити позиції біля берегів і вийти із зони дії авіації противника, а отже, йому доведеться прийняти бій в умовах переваги аргентинських ВПС у повітрі. Крім того, аргентинське командування розраховувало, що наявність в районі висадки великої кількості допоміжних кораблів противника призведе до ослаблення системи протиповітряної оборони [66, с. 134].

Командування оперативного з’єднання TF-317 чекало на початок протидесантної операції противника ближче до полудня 2 травня для завдання комбінованого ракетного удару різнорідними силами [17, с. 188-189].

Готуючись до відбиття нападу, авіаційна ударна група оперативного з’єднання TF-317 британських ВМС маневрувало у 80 милях від Порт-Стенлі. Бойовий порядок з’єднання, передбачав дальню зону ППО, – літаки з авіаносців, кораблі радіолокаційного дозору – есмінці “Sheffield”, “Glasgow”, “”, висунуті на 30 миль від центру побудови з’єднання; ближню зону ППО – есмінець КРЗ “Glamorgan”, фрегати КРЗ “Alacrity”, “Yarmouth”, “Arrow”. У центрі бойового порядку прямували головні сили з’єднання: авіаносці “” і “” під безпосередньою охороною фрегатів КРЗ “” і “Broadsword” [89, Doc.

14/2/35 р. 7]. Допоміжні судна “” і “” були висунуті в якості хибних цілей [65, с. 164-165].

Маючи в своєму розпорядженні дані про склад і можливості аргентинських ударних корабельних груп, командування оперативного з'єднання TF-317 британських ВМС, проте, не зуміло визначити місцезнаходження TG-79.1 і TG-79.2. Стійкий контакт підтримувався тільки з групою TG-79.3, за якою вів спостереження атомний підводний човен “Conqueror” [17, с. 188; 181, с. 5].

Інформація, що була отримана від літака “Sea Harrier” про контакт з декількома морськими цілями за 200 миль на північний захід від району маневрування оперативного з'єднання TF-317, до ранку застаріла. Спроба навести атомний підводний човен “Splendid” на аргентинські кораблі, використовуючи цю застарілу інформацію, закінчилась невдачею. Нові розвідувальні вильоти “Sea Harrier” також пройшли без результатів, місцезнаходження авіаносної групи противника залишалось невідомим [65, с. 165]. Залишався невідомим напрямок руху третьої центральної групи аргентинського угруповання. За цих обставин командування оперативного з'єднання TF-317 отримало дозвіл атакувати будь-які аргентинські військові кораблі за межами 200-мильної зони блокади островів [17, с. 198]. О 15 год. 57 хв. 2 травня “Conqueror” провів залп трьома торпедами по аргентинському крейсеру “General Belgrano”, стрільба була здійснена способом “віяла”. У наслідок влучення двох торпед крейсер затонув [181, с. 28-27].

Після знищення крейсера британське командування повністю зосередилося на північно-західному напрямку. Південна корабельна група противника TG-79.3, утративши флагманський корабель, перестала представляти загрозу для оперативного з'єднання TF-317. Навпаки, положення середньої і північної груп аргентинського угруповання залишалось не розкритим для командування МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” [65, с. 175]. З метою швидкого їх виявлення були організовані широкомасштабні пошуки силами вертольотів та літаків. Однак, не зважаючи на докладені зусилля, визначити місцеположення тактичних груп оперативного з'єднання противника не вдалося [66, с. 144].

Марними були спроби визначити та знищити головні ударні угруповання противника і після того, як об'єднали зусилля оперативних з'єднань TF-317 та TF-324. У початковому періоді збройного конфлікту (1-2 травня) противнику вдалось зберегти свої ударні сили та продемонструвати здатність до активних наступальних дій у визначеній операційній зоні не зважаючи на повну перевагу противника в підводних човнах. У цьому контексті, цікавою виглядає оцінка стану противника з боку командувача тактичної групи TG 317.8 оперативного з'єднання ВМС Великобританії контр-адмірала С. Вудворда “... Я не был уверен, что мы разбили их военно-воздушные силы, что они не могут снова появиться через четыре минуты после оповещения об их обнаружении, И хотя их флот, кажется, прочно стоит в гавани, он все еще способен выйти в море и воевать. ...” [17, с. 387-388].

Вищенаведені факти дозволяють автору стверджувати, що під час бойових дій 1-2 травня МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” не виконали в повному обсязі поставлені бойові завдання. Дисертант визначив у діях угруповань низку негативних моментів. Так, відсутність на озброєнні морського компоненту британського угруповання власних засобів дальнього радіолокаційного виявлення цілей ускладнила боротьбу з авіацією та підводними човнами противника. Є відомості, що близько 58% від загальної кількості атак бомбардувальної авіації аргентинських ВПС та ВМС були успішними, літаки зуміли прорватися до визначених цілей і застосувати по них зброю [9, с. 197; 136]. Сили та засоби ПЧО оперативного з’єднання TF-317 – протичовнові кораблі та вертольоти – не лише допустили атаку есмінця КРЗ “” аргентинським підводним човном “San Luis”, але і виявилися, у подальшому, не здатними організувати надійне протичовнове забезпечення бойових дій свого угруповання [66, с. 125].

Морський компонент МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” також був не в змозі власними силами та засобами здійснити ефективне оперативне забезпечення ведення бойових дій, зокрема, таких найважливіших його видів, як розвідка та оперативне маскування. Так, оперативні з’єднання TF-317 і TF-324 ВМС Великобританії в ході бойових дій 1-2 травня, по-перше, не змогли забезпечити наведення ударних сил на корабельні угруповання противника, що діяли на головному напрямку, а по-друге, не змогли підтримати тривалий час положення, при якому командування сил противника було б уведене в оману відносно дій британського угруповання. На думку автора, брак своєчасних та оперативних розвідувальних даних про місцезнаходження і характер дій авіаносної групи та корабельної ракетної групи ВМС Аргентини, а також недосконале планування прихованості своїх дій фактично обумовили той незначний результат, який британські сили досягли під час проведення цієї операції.

Після 2-го травня 1982 р. у діях МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” наступила оперативна пауза, під час якої здійснювалась інтенсивна підготовка до проведення Фолклендської десантної операції [140, с. 28]. Операція проводилася з метою захоплення о. Східний Фолкленд, та створення на ньому оперативного плацдарму, з подальшим накопиченням на ньому сил та засобів, необхідних для оволодіння всіма островами архіпелагу. Слід відзначити, що підготовка до десантної операції проводилася в умовах відсутності повного панування на морі та у повітрі з боку британських сил.

Умови, в яких проводилася ця операція, були не зовсім сприятливими для британських сил. [33, с. 19].

Певний інтерес, на наш погляд, викликає вибір місця проведення десантної операції, на який вплинули наступні фактори:

відсутність боєздатних сил та протидесантної оборони в районі десантування британських сил;

захищеність міста висадки десанту від можливих контрударів з боку противника;

можливість розширення плацдарму та створення на ньому угруповання сил, здатних провести наступ на Порт-Стенлі;

наявність в акваторії острова захищеної стоянки для великих морських суден та місця для будівництва польового аеродрому.

З урахуванням цих факторів британське командування під час підготовки десантної операції розглянуло декілька можливих районів для її проведення: бухта Стівелі на о. Західний Фолкленд, бухта Леу на південному узбережжі о. Східний Фолкленд, північна бухта Тіл-Інлет і розташовані на східному березі Фолклендської протоки бухти Сан-Карлос, Фаннінг-Харбор і Сан-Карлос-Уотер. Однак, тільки три останні бухти були обрані для десантування військ, оскільки вони забезпечували надійну в навігаційному відношенні стоянку для суден і кораблів. Уривистий берег з високими пагорбами міг ускладнити повітряні атаки противника. Рельєф місцевості, яка оточувала затоку, дозволяв швидко організувати міцну оборону плацдарму. Район десантування був у відносній близькості від Порт-Стенлі, що значно скорочувало час, необхідний для проведення наступальної операції [65, с. 219-220].

Виходячи з наявної інформації при оцінці можливостей противника щодо організації протидесантної оборони району бухти Сан-Карлос-Уотер, командування МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” встановило, що вона є слабкою. Основу протидесантної оборони району бухти Сан-Карлос-Уотер складали два взводних опорних пункти. Перший пункт був обладнаний противником на пануючій над протокою висоті “234” гори Фаннінг-Хед, другий – у селищі Порт-Сан-Карлос. Аргентинські сили в цьому районі були представлені ротою “С” 12-го піхотного полку. З важкого озброєння їй були придані дві протитанкових 105-мм гармати та два 81-мм міномети [66, с. 187].

Задумом десантної операції передбачалося проведення висадки бригади “командос” з частинами посилення на необладнане узбережжя, захоплення оперативного плацдарму, зосередження на ньому достатніх для широкомасштабних наземних операцій сил та засобів, розгром угруповання противника на островах.

Виконання задуму операції передбачалося здійснити у наступній послідовності:

проведення ззовні морської виключної зони навколо Фолклендських островів пересадки особового складу десанту з великих транспортних суден на десантні кораблі;

перехід угруповання сил висадки морем у район проведення десанту;

придушення протидесантної оборони противника;

бій за висадку і виконання десантом завдань на березі.

З метою забезпечення цих дій передбачалось ведення бойових дій силами прикриття десанту на переході морем та в районі висадки та бойових дій демонстративних груп з метою введення противника в оману відносно істинного району висадки військ десанту.

Згідно із задумом операції було проведено оперативне шиккування сил МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”. Для вирішення основних

завдань призначалось угруповання сил висадки, амфібійна тактична група TG 317.0, яка складалася з двох тактичних загонів. Загін десантних кораблів TU 317.0.1 у складі двох десантних кораблів-доків, п'яти танкодесантних кораблів, та п'яти військових транспортів. До складу загону кораблів підтримки TU 317.0.2 увійшли сім бойових кораблів: 1 ем КРЗ, та 6 фр КРЗ. Угруповання військ десанту, тактична група TG 317.1, складалася з двох тактичних загонів, TU 317.1.1 – 3-я бригада командос з частинами та підрозділами посилення, TU 317.1.2 – 5-а мотопіхотна бригада з частинами та підрозділами посилення. Детальніше склад TU 317.1.1 був таким: 40-й, 42-й, 45-й батальйони командос, 2-й, 3-й парашутно-десантні батальйони, 22-й полк SAS, 22-й полк артилерії МП, полк тилового обслуговування МП, інженерна рота, рота зв'язку, загін SBS, 656-ї ескадрилья МП, 846-а, 845-а ескадрильї ВМС [140, с. 41].

Вирішення завдань щодо забезпечення десантних дій покладалось на угруповання сил оперативного прикриття десанту, авіаносну групу TG 317.8, яка складалась з 15 кораблів та суден: 2 авп, 3 ем КРЗ, 2 фр КРЗ, 1 автр, 7 допоміжних суден. Крім того, в інтересах забезпечення сил десанту діяли 3 атомні підводні човні тактичного загону TU-324.3 та сили берегового авіаційного командування ВПС (102-а, 201-а, 206-а ескадрильї ВПС) [140, с. 41].

Слід зазначити, що планом проведення операції передбачалося провести перехід десантної групи в район висадки у складі одного ешелону трьома загонами, під прикриттям кораблів підтримки [17, с. 285]. При підході десанту до району висадки планувалося вертольотами доставити на узбережжя розвідувально-диверсійні групи сил спеціального призначення ВМС. Завдання груп полягало в уточненні відомостей про стан протидесантної оборони противника, знищенні оборонних споруд, позначення районів висадки [140, с. 32].

Згідно плану передбачалося провести ураження об'єктів протидесантної оборони безпосередньо перед початком висадки військ десанту. Сили висадки, з підходом у визначений район, повинні були перешикуватися з похідного в бойовий порядок. План десантної операції передбачав висадку військ на необладнане узбережжя трьома хвилями [9, с. 219-220]. Доставку військ десанту на берег передбачалося провести силами танкодесантних катерів та транспортних вертольотів. На березі військам перших двох хвиль (п'ять батальйонів) ставилося завдання прорвати протидесантну оборону противника, захопити ділянки висадки (всього п'ять ділянок), активними діями з'єднати захоплені ділянки в єдиний плацдарм. Третя хвиля складалася із частин посилення, обслуговування та постачання. Після встановлення повного контролю над районом висадки на берег планувалося доставити частини ППО, артилерійські батареї і тиліві підрозділи [66, с. 188].

Для вирішення завдання з недопущення підходу до району висадки резервів противника одночасно з висадкою головних сил десанту планувалося провести висадження тактичного повітряного десанту у районі

Гус-Грін-Дарвін. Завдання вогневої підтримки військ, що висаджувалися, покладалась на кораблі підтримки та авіацію (вертольоти), яка базувалась на кораблях та суднах десантної групи [140, с. 32].

З метою досягнення раптовості висадка десанту повинна була початись у нічний час, при цьому передбачалося провести обстріли бойовими кораблями об'єктів противника на значній відстані від бухт Сан-Карлос, Фаннінг-Харбор і Сан-Карлос-Уотер [33, с. 19]. Прикриття сил висадки та військ десанту в районі висадки з моря та повітря покладалося на сили оперативного прикриття та авіаносну ударну групу [17, с. 290-291].

На думку автора, в ході підготовки десантної операції МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” британське командування намагалось виконати її у формі наступальної операції МУВ (С) на морському ТВД. У цьому контексті операція характеризується зосередженням для її проведення більшої частини сил та засобів що були розгорнуті британським командуванням на цьому театрі у 1982 р. У результаті британському командуванню вдалося досягнути переваги в силах на головному напрямку.

З метою виконання плану операції 19 травня 1982 р. силами плавзасобів та вертольотів було проведено пересадку особового складу десанту з великих транспортних суден на десантні кораблі [17, с. 286]. У першій половині дня 20 травня почалося розгортання сил, що призначалися до участі в операції “Sutton” [33, с. 19]. Несприятливі метеорологічні умови та комплекс заходів оперативного маскування у повній мірі забезпечили прихованість пересування угруповання сил висадки до Фолклендської протоки та перехід на північ від островів угруповання сил оперативного прикриття десанту. До початку висадки демонстраційні групи завдали вогневі удари по позиціях противника у районі Гус-Грін-Дарвін [9, с. 222].

Увечері 20 травня кораблі сил висадки увійшли до Фолклендської протоки та почали займати позиції згідно плану висадження десанту. На берег, до підніжжя пагорбу Фаннінг-Хед, були висадки розвідувально-диверсійні групи та корабельні берегові коригувальні пости. Перший загін сил висадки складався з двох десантних кораблів-доків та фрегату КРЗ. Другий загін складався з чотирьох військових транспортів та двох фрегатів КРЗ. Третій загін налічував п'ять танкодесантних кораблів та два фрегати КРЗ. Завдання безпосередньої вогневої підтримки сил, що виконували дії забезпечення, покладалися на ем КРЗ “Antrim” та фр КРЗ “Ardent” [89, Doc. 11/2/35(21) p. 2].

Уночі 21 травня почалася висадка британських сил на Фолклендські острови. Погодні умови сприяли діям сил десанту, хвилювання на морі становило 3 бали, сила вітру – 10 м/с, при температурі повітря 3⁰С зона висадження була закрита туманом, йшов дощ зі сніговими зарядами [9, с. 221].

Висадка першої хвили десанту проводилася з лінії вхідного створу бухти Сан-Карлос-Уотер з використанням танкодесантних катерів “LCVP”. Противник серйозної протидії не здійснював. Друга та третя хвили десанту висаджувалася на світанку, коли транспортні і десантні судна вже увійшли до

бухти Сан-Карлос-Уотер.

Слід зазначити, що одночасно з висадкою основного десанту тривали операції сил забезпечення. Тактичний повітряний десант у складі роти "D" 22-го диверсійно-розвідувального полку SAS був доставлений на Дарвінський перешийок транспортними вертольотами "Si-King" 846-ї ескадрильї ВМС Великобританії. Сили повітряного десанту, за підтримки артилерійського вогню надводних кораблів, атакували і зв'язали боєм 12-й піхотний полк противника [65, с. 231].

Штурмова авіація палубного базування, GR.3 "Harrier" 1-ї ескадрильї ВПС Великобританії, групами завдавали бомбово-штурмові удари по пунктах базування авіації противника на островах [66, с. 195]. Підрозділи десантних військ почали наступ вглиб острова з метою оволодіння вигідними позиціями для забезпечення оборони плацдарму.

До 25 травня план десантної операції практично був виконаний, сили десанту зайняли оборону на прилеглих до Сан-Карлоса висотах, розширивши плацдарм до 25 км по фронту і 15 км у глибину [66, с. 209]. У цей період бойова діяльність сил оперативного прикриття десанту, авіаносної групи TG 317.8 була спрямована на зрив або послаблення ударів противника по зоні висадки, які він завдавав виключно з повітря. Відтак, основні зусилля сил прикриття були зосереджені на боротьбі з аргентинською авіацією. Саме прорив груп літаків ударної авіації ВМС та ВПС противника в район плацдарму призвів до низки крупних бойових зіткнень сил сторін, що протистояли одне одному. По мірі висадки десанту посилилася боротьба за панування у повітрі. Так, якщо у перший день операції британське угруповання втратило лише два вертольоти та один літак GR.3 "Harrier", то, починаючи з 21 травня, унаслідок повітряних ударів майже всі британські кораблі, що увійшли до Фолклендської протоки, були ушкоджені, а фр КРЗ "Ardent" затонув [89, Doc. 11/2/35(21), р. 4]. До 25 травня 1982 р. ударами авіації противника були знищені допоміжний авіатранспорт "Atlantic Conveyor" [89, Doc. AC/BI/002, р. A-2], ем КРЗ "Coventry", фр КРЗ "Antelope" [89, Doc. 00520/4.x, р. 3], отримав значні ушкодження фр КРЗ "Broadsword". За всю операцію загальні втрати повітряного компоненту британського угруповання склали 14 вертольотів та 3 бойових літаки. Аргентинська сторона втратила 19 бойових літаків та 4 вертольоти, майже 15 бойових літаків отримали серйозні ушкодження [130]. Відомості про втрати надводних кораблів наведені автором у додатку Г.

Під час ведення бойових дій в операції обидві сторони намагалися нарощувати свої сили та покривати втрати. При цьому темп нарощування морського та повітряного компонентів МУВ (С) "Британські сили на Атлантичному ТВД" у районі бойових дій набагато перевищив кількість знищених і пошкоджених за цей період кораблів та літаків (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Зростання кількісного складу угруповання ВМС Великобританії FT-317 у районі бойових дій

Клас корабля	Кількість кораблів та суден на ТВД відповідно до етапів бойових дій				
	16–30.04.82	1–4.05.82	5–20.05.82	21–25.05.82	26.05–14.06.82
1	2	3	4	5	6
апч/дпч	3/–	3/–	4/–	4/–	5/1
ав	2	2	2	2	2
ем КРЗ	6	5	6	6	6
фр КРЗ	6	6	11	13	13
дкд	2	2	2	2	2
тдк	–	–	6	6	4
допоміжні судна	8	11	36	43	53
Всього	27	29	67	76	86

Джерело інформації: [130].

Після захоплення та розширення плацдарму британські саперні частини приступили до будівництва в селищі Сан-Карлос польового аеродрому, здатного приймати літаки GR.3 “Harrier” [66, с. 231]. Постійне вдосконалення берегової системи ППО плацдарму і відхід основної маси допоміжних суден, що розвантажилися, дозволили скоротити кількість бойових кораблів у Фолклендській протоці. Відпала необхідність тримати для захисту району проведення десантної операції велике угруповання кораблів підтримки. Після 25 травня 1982 р. з'явилася можливість доставляти вантажі на плацдарм невеликими конвоями, у нічний час і під потужним супроводом [17, с. 353].

Схематично хід Фолклендської десантної операції МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” (Операція “Sutton”) наведений автором на рис. В.4 додатку В.

Таким чином, вдале проведення Фолклендської десантної операції дозволило британському командуванню успішно вирішити у подальшому головне завдання, яке стояло перед МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” – повернути контроль над спірними острівними територіями у Південній Атлантиці. Спираючись на аналіз бойових дій у ході десантної операції, дисертант дійшов висновку, що за характером ця операція була наступальною операцією МУВ (С) на морському ТВД. Від інших операцій британського угруповання операція “Sutton” відрізнялася зосередженням для її проведення більшої частини сил та засобів, що були розгорнуті британським командуванням на цьому театрі у 1982 р.

Щодо оцінки дій в операції угруповань МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”, автор відзначає прагнення британського командування до досягнення раптовості, переваги в силах на головному напрямку,

ослаблення сил противника до початку висадки, намаганні досягнення панування на морі та в повітрі ще до початку висадки десанту та утримання його до закінчення операції, всебічне забезпечення дій сил, прагнення до максимальних темпів висадки, ізолювання плацдарму до завершення висадки головних сил, забезпечення маскування в операції.

За результатами Фолклендської десантної операції можна стверджувати, що в ході бойових дій 20-25 травня 1982 р. командування МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” загалом вирішило поставлені завдання. Однак, необхідно відзначити, що британському командуванню не вдалося у повній мірі забезпечити прикриття сил висадки у районі проведення операції. Так, надводні кораблі, що увійшли до тактичної групи підтримки TU 317.0.2, навіть спільно із зенітними засобами військ десанту, виявилися нездатними забезпечити надійну ППО району висадки. Необхідність вирішувати завдання з посилення ППО району висадки, що виникла під час операції, призвела до зміни районів бойового маневрування угруповань оперативного забезпечення у бік більш загрозливих напрямків. Разом з недостатніми заходами боротьби з розвідкою противника, це призвело до втрати прихованості сил та розкриття противником місця маневрування тактичних груп сил оперативного прикриття десанту.

Операції міжвидових угруповань військ (сил) Аргентини. Десантна операція аргентинських сил. Аналіз наявних джерел щодо ведення бойових дій під час конфлікту висвітлив, що складовою операції “Azul”, яка проводилась аргентинськими збройними силами з 1 по 3 квітня 1982 р., з метою захоплення острівних територій у Південної Атлантиці, була десантна операція на Фолклендські острови – операція “Rosario”, яка проводилась з метою оволодіння адміністративним центром Фолклендів – містом Порт-Стенлі та створення умов для встановлення на островах аргентинської адміністрації [140, с. 3].

Слід відзначити, що операція “Rosario” проходила у сприятливих для аргентинської сторони умовах. На час її проведення противник не мав у районі Південної Атлантики сил для організації надійної протидесантної оборони. Так, оборона островів здійснювалася двома британськими загонами морської піхоти, загальною чисельністю лише 67 чоловік [65, с. 62]. Отже, перевага аргентинської сторони над противником у силах та засобах була абсолютною.

Загалом задум операції “Rosario” полягав у проведенні в районі Порт-Стенлі раптової висадки морського десанту, нейтралізації гарнізону противника, захоплення причального фронту і аеродрому, зосередження сил і засобів, здатних забезпечити встановлення контролю над усією територією островів. На думку аргентинського військового командування, найважливішим фактором, який забезпечував успіх у майбутній операції, було досягнення оперативної раптовості. Планування операції та підготовка військ (сил) проводилися із суворим додержанням заходів таємності, маскування та введення противника в оману [140, с. 1].

Виконання задуму операції передбачалося здійснити у наступній послідовності:

перехід угруповання сил висадки морем у район проведення десанту; висадка морського десанту і виконання десантом завдань на березі. Вирішення завдань щодо забезпечення десантних дій передбачало: перекидання повітрям на острова військ та бойової техніки; бойові дії сил прикриття десанту на переході морем та у районі висадки.

Задуму операції відповідало оперативне шикування аргентинських сил на Атлантичному ТВД. Армійські частини, з'єднання, а також частини ВМС та ВПС, які повинні були брати участь в операції “Rosario”, були зведені у міжвидове угруповання Театр Операцій “Мальвінські острови” [65, с. 184]. 19 лютого 1982 р. командувачем цього об'єднання був призначений командувач 5-м армійським корпусом ЗС Аргентини генерал О. Гарсія [140, с.4].

Для вирішення основних завдань призначалось угруповання сил висадки – оперативне з'єднання TF-40, яке складалася з двох тактичних груп. До групи десантних кораблів увійшли тдк “Cabo San Antonio”, тр “Isla De Los Estates”, та криголам “Almirante Irizar”. До складу групи кораблів підтримки увійшли п'ять бойових кораблів: дпч “Santa-Fe”, ем КРЗ “Santissima Trinidad” і “Hercules”, фр КРЗ “Drummond”, та “Granville”. Сили десанту склалися з підрозділів спеціального призначення, 2-го батальйону морської піхоти із бронетехнікою і важким озброєнням, усього 904 осіб, 20 бронетранспортерів, 6 104-мм гармат [140, с. 3-4].

Вирішення завдань щодо забезпечення покладалося на угруповання сил оперативного прикриття десанту – оперативне з'єднання TF-20, до складу якого увійшли авіаносець “25 de Mayo”, ем КРЗ “Comodoro Py”, “Seguí”, “Hipolito Bouchard”, “Piedra Buena”, тн “Punta Medanos”. Оперативне з'єднання TF-20, як і тактична група TG 60.1 (сили висадки на о. Південна Георгія) підпорядковувалася Командуванню морських операцій ВМС Аргентини. Завдання послідовного нарощування сил десанту покладалося на повітряний та сухопутний компоненти угруповання Театр Операцій “Мальвінські острови”. Після захоплення аеродрому у Порт-Стенлі планувалося доставити на острови 25-й піхотний полк [140, с. 4-5].

Виходячи із конкретних умов проведення операції (відсутність протидесантної оборони островів), аргентинське командування вирішило, що обстановка на ТВД дозволяє не виконувати такий важливий елемент, яким є бій за висадку. Планом проведення операції передбачалось потай, у темний час доби, доставити на острови підрозділи спеціального призначення, завдання яких полягало у забезпеченні висадки першої хвилі морського десанту. Крім того, необхідно було захопити маяки і взяти під контроль аеродром у Порт-Стенлі [9, с. 184].

Друга фаза передбачала захоплення силами штурмових груп казарми британського гарнізону, які розташовувалися на околицях міста. Одночасно із цим планувалося почати висадку в порту основних сил десанту, включаючи бронетехніку [66, с. 37].

Під час третьої фази операції підрозділам спеціального призначення ставилося завдання захопити резиденцію губернатора Фолклендів і заарештувати представників органів влади. Паралельно із цим частини морської піхоти повинні були встановити контроль над всім містом і забезпечити прибуття на аеродром транспортних літаків з армійськими підрозділами. Четверта фаза операції – згортання бойових частин і підготовка до їхньої евакуації з островів [66, с. 38].

На думку автора, аналіз матеріалів, які містять відомості про підготовку та хід десантної операції аргентинських сил на Фолклендські острові у квітні 1982 р. [9, 17, 65, 66, 87, 98, 105, 113, 115, 125, 136, 140, 141, 151, 157, 189] дозволяє відзначити прагнення аргентинського командування виконати її у вигляді наступальної операції МУВ (С) на морському ТВД. У цьому контексті можна охарактеризувати дану операцію тим, що для її проведення були зосереджені значні сили та засоби, що належали до різних видів збройних сил Аргентини та діяли під єдиним командуванням у межах одного угруповання з метою виконання конкретного завдання. Дисертант відзначає, що на етапі підготовки операції аргентинському командуванню вдалося досягнути оперативної раптовості, переваги в силах на головному напрямку, досягнути панування на морі та в повітрі ще до початку висадки десанту, забезпечити маскування сил в операції. Хід десантної операції “Azul” аргентинських сил 28.03. – 03.04.1982 р. схематично зображено на рис. В.3, додатку В.

З метою виконання плану операції 28 березня 1982 р. розгортання аргентинських сил почалося під прикриттям запланованих на кінець березня спільних з Уругваєм військово-морських навчань [140, с. 5]. Розгортання підводного човна “Santa-Fe” відбулося заздалегідь і вже 28 березня він знаходився на визначеній бойовій позиції біля Порт-Стенлі. Тактичне угруповання TF-20 направилося до району бойового маневрування з північно-східного напрямку від Фолклендських островів. З’єднання сил висадки TF-40 почало перехід до району островів. Початок операції – день “D” – був призначений на 1 квітня 1982 р. [140, с. 5].

Однак, важкі гідрометеорологічні умови (кораблі TF-40 потрапили у жорстокий шторм – прим. авт.) змусили аргентинське командування перенести початок операції на одну добу, що призвело до втрати тактичної раптовості [65, с. 61]. 31 квітня розвідка противника розкрила місцезнаходження аргентинських корабельних груп, однак сил для організації протидесантної оборони у британської сторони не було. Для оборони адміністративного центру острова вдалося залучити лише 102 особи, у тому числі бійців сил самооборони [66, с. 44]. Незначна чисельність гарнізону, відсутність важкого озброєння зумовили характер оборони. Британське командування сподівалось утримати важливі рубежі на підступах до міста і перешкодити аргентинцям висадитися в гавані або в аеропорту. За районом порту було встановлено візуальне і радіоелектронне спостереження. Інженерними загородженнями було заблоковане летовище [65, с. 62].

Десантна фаза операції “Rosario” почалася о 21.00 1 квітня 1982 р. З ем КРЗ “Santissima Trinidad”, який встав на якір за 500 м від вхідного мису

бухти Порт-Харріет, південніше Порт-Стенлі, був висаджений особовий склад першої хвили десанту [140, с. 7]. На 21-му надувному штурмовому човні 92 бійці спецпризначення морської піхоти дісталися узбережжя. Позначення місць висадки здійснила група бойових плавців, яка у ніч напередодні дня “D” була доставлена підводним човном “Santa-Fe”. На березі підрозділи десанту приступили до виконання завдань. Зранку 2 квітня біля резиденції губернатора були оточені головні сили противника, решта важливих об’єктів у місті перешли під контроль аргентинської сторони [65, с. 64].

О 06 год. 20 хв. 2 квітня розпочалася висадка головних сил десанту. Танкодесантний корабель “Cabo San Antonio” під охороною ем КРЗ “Hercules” і фр КРЗ “Drummond” підійшли до берега у бухту Порт-Вільям за милю на схід від бухти Йорк [151, ст.ст. 253-256]. Дві групи плаваючих бронетранспортерів 2-го батальйону морської піхоти, не зустрівши опору з боку противника, дісталися до берега. Навігаційне позначення місць висадки забезпечувала та ж група бойових плавців, що висадилася з дпч “Santa-Fe”. Після зосередження на березі головних сил десанту колонна 2-го батальйону оволоділа аеродромом Порт-Стенлі [66, с. 47].

О 08 год. 30 хв. на острів стали прибувати транспортні літаки аргентинських ВПС С-130 “Hercules” з особовим складом і технікою 25-го піхотного полку. До кінця дня вдалося перекинути по повітряному мосту 500 осіб. Розвантаження важкої техніки, предметів постачання проводилося з військового транспорту “Isla De Los Estates” уже після захоплення причального фронту в порту Порт-Стенлі. Деякі вогневі засоби (важкі міномети) доставлялися на берег за допомогою корабельних вертольотів. Британські підрозділи припинили чинити опір о 09 год. 30 хв. 2 квітня 1982 р. [65, с. 66].

Аналіз джерельної бази, зокрема [9, 17, 65, 66, 98, 105, 113, 115, 125, 136, 140, 141, 151, 157, 189], висвітлив, що успішне проведення операції “Rosario” забезпечило вирішення головних завдань, які стояли перед аргентинськими збройними силами в операції “Azul”. Під час двох десантних операцій, оперативного десанту у Порт-Стенлі, та тактичного десанту у Грютвікен (Південна Георгія), у найкоротший термін та без серйозних втрат для обох сторін були створені умови для встановлення аргентинського контролю над спірними острівними територіями у Південній Атлантиці. Спираючись на аналіз бойових дій у ході десантної операції, дисертант дійшов висновку, що за характером операція “Rosario” була наступальною операцією міжвидового угруповання військ (сил) на морському ТВД.

Автор зазначає особливість організації аргентинських сил в операції “Rosario”. Головне завдання операції – висадка на Фолклендські острові – вирішувалося міжвидовим угрупованням Театр Операцій “Мальвінські острови”. Завдання щодо оперативного прикриття десанту покладалося на оперативне з’єднання ВМС TF-20 яке, через командувача морських операцій, підпорядковувалось головнокомандувачу ВМС. Штаб морських операцій також керував діями морського компоненту Театру Операцій “Мальвінські острови” – TF-40 – під час його розгортання та переходу у район проведення

висадки. Подібна організація сил, на думку дисертанта, була викликана необхідністю одночасного забезпечення оперативного прикриття не тільки сил, що брали участь у висадці десанту на Фолклендські острови, але і сил, що виконували завдання на інших напрямках.

Протидесантна операція аргентинських сил. Під час англо-аргентинського конфлікту, з метою забезпечення оборони узбережжя країни та острівних територій у Південній Атлантиці і зриву морської десантної операції противника, аргентинські ЗС провели протидесантну операцію. Аналіз джерел щодо конфлікту дозволив автору відтворити цілісну картину бойових дій, що вели збройні сили Аргентини з метою зриву морської десантної операції ЗС Великобританії на Фолклендські острови у травні 1982 р.

Характер та умови, в яких проводилася протидесантна операція, визначалися впливом загальних принципів застосування збройних сил Аргентини під час конфлікту з Великобританією. Це, насамперед, обмеженість району бойових дій двохсотмильною зоною навколо Фолклендських островів [66, с. 86], що не дозволила аргентинському командуванню вжити заходів з ураження десанту противника в районах його зосередження і формування десантних загонів. З цих причин ураження морського десанту противника і сил його оперативного прикриття на шляхах їх розгортання і переході морем було можливо тільки на відстані понад 200 миль до островів.

Нагадаємо, що 7 квітня завдання боротьби з силами флоту Великобританії, оборона континентального узбережжя країни та острівних територій покладалася на міжвидове угруповання збройних сил Аргентини Театр Операцій “Південна Атлантика” [88, Апехо III/11, Fojas 430]. Під час прийняття рішення на проведення протидесантної операції на етапі планування бойових дій командування Театру Операцій “Південна Атлантика”, оцінюючи ймовірні напрямки висадки і варіанти дій противника, взяло до уваги систему поглядів британського командування щодо проведення морської десантної операції, характеристику театру воєнних дій, розвіддані про склад, стан і дії угруповань противника. Так, найбільш імовірним вважалося, що противник з метою оволодіння районом Порт-Стенлі на Фолклендських островах проведе морську десантну операцію у виді “захоплення” [148, с. 186]. Передбачалося, що для вирішення поставлених у десантній операції завдань, противник сформує об’єднане десантне з’єднання, до складу якого увійдуть амфібійне з’єднання, з’єднання оперативного прикриття та підтримки, групи тилового та технічного забезпечення. З варіантів дій угруповання противника найбільш імовірним вважалося проведення висадки військ у нічний час на узбережжя на десантних засобах з одночасною висадкою у тилу повітряного десанту. На думку аргентинського командування, склад угруповання противника обумовлював необхідність зосередження сил оперативного прикриття десанту у безпосередній близькості до району висадки [193].

Виходячи з вищезазначеної оцінки ймовірних напрямків висадки і варіантів дій противника, а також взявши до уваги умови проведення протидесантної операції та можливості своїх сил, аргентинське командування планувало зірвати висадку десанту противника шляхом завдання ураження десантному з'єднанню та сил його оперативного прикриття переважно на етапі відбиття висадки [151, §. 684].

До проведення операції були залучені війська та сили міжвидового угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, які діяли у взаємодії зі з'єднаннями, що входили до тактичного командування ВПС “Південь” [148, с. 183]. Організація і проведення протидесантної операції було покладено на командувача Центром морських операцій ВМС Аргентини віце-адмірала Х. Ломбардо [140, с. 15]. Для відбиття висадки морського десанту противника і боротьби з ним на березі призначалися війська та сили оперативної групи “Мальвінські острови” [88, Anexho VI/4, Fojas 1429-1430].

Основним способом дій військ і сил в запланованій операції мало бути завдання послідовних ударів по десантних кораблях противника і силах оперативного прикриття на переході морем з моменту їх виявлення у двохсотмильній зоні навколо островів і в районі висадки [33, с. 16].

На головному напрямку у протидесантній операції передбачалися дії угруповань різнорідних ударних сил ВМС. Завдання знищення десантних загонів та сил оперативного прикриття десанту противника при їх висуванні у район десантування та під час відбиття висадки покладалося на оперативне з'єднання ВМС TF-79, яке складалося з чотирьох тактичних груп TG-79.1; TG-79.2, TG-79.3 TG-79.4 (загалом: 1 ав, 1 кр, 4 ем КРЗ, 3 фр КРЗ). З'єднання взаємодіяло з підводним човном і частинами морської авіації берегового базування [66, с. 126].

Завдання з боротьби з авіацією противника, підтримка та прикриття військ берегової оборони і угруповань надводних кораблів, завдання ударів по силах десанту противника на всіх етапах протидесантної операції, ведення повітряної розвідки було покладено на тактичне командування ВПС “Південь”. До складу угруповання увійшли 132 літака [65, с. 102-103].

Завдання з організації та проведення протидесантної оборони узбережжя, відбиття висадки морських та повітряних десантів противника, знищення військ, що висадилися на берег, утримання смуг, які обороняються, покладалися на війська оперативної групи “Мальвінські острови”. До складу угруповання увійшли три бригадних бойових групи з частинами посилення, частини морського та повітряного компонентів [140, с. 18].

Дисертантом встановлено, що загалом задум протидесантної операції полягав у зосередженні основних зусиль на знищенні кораблів десантного загону, загону кораблів вогневої підтримки й угруповання оперативного прикриття десанту під час відбиття висадки. Вибір для здійснення головного удару по силах десанту саме у момент відбиття висадки спирався на припущенні, що зосередженість у районі висадки основних сил оперативного з'єднання TF-317, маневреність яких буде значно зменшена необхідністю всебічного забезпечення військ десанту на березі, наданні їм авіаційної і

вогневої підтримки, дозволить аргентинським угрупованням зосередити на їх знищенні найбільшу кількість сил і засобів. Саме в безпосередній близькості до узбережжя островів аргентинські сили зберігали перевагу над противникам в засобах ураження, зокрема в авіації [66, с. 127]. Крім того, у цьому районі найбільш надійно було забезпечено прикриття сил флоту від ударів противника з повітря, корабельні групи TF-79 знаходилися на межі тактичного радіусу дій винищувальної авіації ВПС (див. додаток Д., рис. Д.1.).

Згідно задуму операції, дії аргентинського угруповання при вирішенні головних завдань передбачали:

- розгортання сил для дій по силах противника на переході морем;
- розгортання сил для дій по силах противника при відбитті висадки;
- організація завдання ударів по десантних загонах та силах

оперативного прикриття десанту;

- знищення сил десанту, груп вогневої підтримки при відбитті висадки.

Вирішення завдань забезпечення передбачало:

- розвідку і виявлення маршрутів переходу десантного загону

противника, районів висадки військ десанту;

- повітряне прикриття сил флоту в морі і військ берегової оборони.

Встановлено, що аргентинське командування, з метою розгортання необхідних угруповань до початку десантної операції противника і своєчасної організації протидесантної оборони Фолклендських островів, заздалегідь здійснило оперативне розгортання військ і сил, що призначалися для участі в операції. Розгортання тактичних груп угруповання TF-79 розпочалося 16 квітня 1982 р. [65, с. 110]. З 10 год. 21 квітня частини ППО, дислоковані на островах, приступили до несення постійного бойового чергування. З 23 квітня тактична група TG-79.3 почала висування на північний захід від островів у район між о. Естадос і банкою Бердвуда. До 28 квітня закінчилося розгортання на островах головних сил оперативної групи “Мальвінські острови”, загальна чисельність аргентинських військ на островах досягла 11 тисяч чоловік [66, с. 94].

Таким чином, аналіз підготовчого етапу протидесантної операції (етапу планування операції та розгортання сил), що проводилася силами угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, на думку автора, дозволяє стверджувати, що за своїм задумом ця операція була оборонною операцією міжвидового угруповання військ (сил) на ТВД. Головна роль в операції відводилася силам морського компоненту угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, однак, характерною особливістю операції було намагання аргентинського командування для вирішення завдань, що стояли перед ним, широко застосовувати сили та засоби інших видів збройних сил. На думку автора, це сталося внаслідок необхідності одночасного вирішення багатьох завдань та обмеженості сил та засобів, що входили до складу морського компоненту угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”.

Досліджуючи перебіг протидесантної операції аргентинських сил на морському ТВД, можна стверджувати, що вона почалась одразу після того,

як стратегічна авіація Великобританії зранку 1 травня 1982 р. завдала бомбового удару по аргентинській авіаційній базі. Нагадаємо, що саме з цього удару розпочалася операція “Британські сили на Атлантичному ТВД” щодо знищення ударних угруповань збройних сил Аргентини. О 04 год. 43 хв., тобто через 3 хвилини після повітряного удару по авіабазі аргентинських ВПС у Порт-Стенлі, аргентинське командування привело в повну бойову готовність частини та підрозділи як на островах, так і на континенті [66, с. 123]. Прийнявши бомбардування авіабазі за початок десантної операції противника, аргентинське командування розпочало проведення протидесантної операції. Розгортання тактичних груп FT-79 для дій при відбитті висадки почалось у другій половині 1 травня [140, с. 23]. Автором у становлено, що на цьому етапі операції (1 травня), коли аргентинське командування було переконано у початку десантної операції, з метою послаблення десанту противника на переході морем авіація ВПС Аргентини спільно з авіацією ВМС завдала низки послідовних ударів по силах оперативного прикриття десанту противника.

Перший удар був завданий по кораблях, які вели обстріл узбережжя островів у районі Порт-Стенлі. В ударі взяли участь літаки зі складу тактичного командування ВПС “Південь”. Ударна група складалася з трьох літаків М-5 “Dagger”, до групи забезпечення входили чотири А-4С “Skyhawk”, завдання прикриття виконувала група з трьох М-5 “Dagger”. О 17.25 1 травня ударна група завдала бомбово-штурмовий удар по ем КРЗ “Glamorgan”, фрегатам “Alacrity” та “Arrow”. Всі три британські кораблі отримали незначні пошкодження корпусів. Під час удару був знищений один М-5 “Dagger” з групи прикриття. Однак, спроба аргентинського командування провести скоординований за часом удар по групі “Glamorgan” силами 2-ї ескадрильї ВМС закінчилася невдало. Два літаки “Super Etendards” були змушені зупинити виконання бойового завдання після невдалої дозаправки паливом від літака-заправника КС-130 “Hercules” [65, с. 156-157].

Водночас з ударом по кораблях противника, які вели обстріл узбережжя, аргентинське командування виконало розширений повітряний пошук на схід від островів. У пошуку взяли участь дві групи бомбардувальників “Canberra”, всього сім літаків. Обидві групи були перехоплені літаками повітряного патруля противника. Два бомбардувальники були знищені, інші припинили виконання завдання [17, с. 180].

У третьому ударі по групі “Glamorgan”, “Alacrity”, “Arrow” взяли участь літаки тактичного командування ВПС “Південь”. Атакувати кораблі противника повинні були дві ударні групи, перша у складі чотирьох А-4В “Skyhawk”, друга – у складі п’ятьох А-4С “Skyhawk”. Група прикриття складалася з трьох А-4В “Skyhawk”. Під час виконання бойового завдання аргентинські літаки не зуміли знайти кораблі противника [66, с. 130].

За планом протидесантної операції вихід корабельних ударних груп оперативного з’єднання FT-79 на рубіж завдання удару по силах висадки

противника передбачався зранку 2 травня [9, с. 197]. У ніч з 1 на 2 травня тактичні групи зі складу FT-79 наближалися до району островів: TG-79.1, TG-79.2 – з півночі, TG-79.4 – з північно-заходу, TG-79.3 – з південного напрямку. Перший контакт аргентинської авіаносної групи TG-79.1 з противником відбувся о 23 год. 1 травня 1982 р. аргентинський літак-розвідник виявив місце знаходження групи надводних кораблів на північ від островів. [163, с. 13]. Крім того, о 01 год. 55 хв. 2 травня відбувся другий контакт, британський літак “Si-Harrier” був виявлений есмінцем КРЗ “Santissima Trinidad”. Командувач Театру Операцій “Південна Атлантика” віце-адмірал Х. Ломбардо поставив FT-79 завдання з дистанції 120 миль завдати удар по угрупованню противника силами палубної авіації (10 A-4Q “Skyhawk”), але тільки після уточнення обстановки у прибережному районі архіпелагу [66, с. 133].

Уранці 2 травня, командування Театру Операцій “Південна Атлантика” отримало уточнену інформацію щодо дій противника. Зокрема, за доповіддю командування оперативної групи “Мальвінські острови”, противник уночі відвів свої основні сили від узбережжя островів [66, с. 134]. Командування Театру Операцій “Південна Атлантика” затвердилося в думці, що противник не збирається найближчим часом проводити десантну операцію. Крім того, воно не мало точної інформації про місцезнаходження АУГ противника. До цього часу тактичні корабельні групи FT-79 вже зайняли початкові рубежі для завдання удару. Обстановка, що склалася на цей час на ТВД, суперечила задуму протидесантної операції, відтак командувач Театру Операцій “Південна Атлантика” припинив продовження операції та наказав командувачу FT-79 почати згортання сил. О 12 год. 30 хв. 2 травня тактичні групи FT-79 почали відхід з району бойових дій [65, с. 164].

Досліджуючи перебіг першого етапу протидесантної операції (1-2 травня) в якій взяло участь міжвидове угруповання військ (сил) збройних сил Аргентини, дисертант дійшов певних висновків. Аналіз джерельної бази конфлікту, зокрема документів, що стосуються бойових дій у період з 1 по 2 травня 1982 р., свідчить про намагання аргентинського командування, спираючись на ПДО десантно-небезпечних ділянок узбережжя островів (головним з яких був район Порт-Стенлі), активними діями сил флоту у взаємодії з авіацією ВПС завдати ураження силам оперативного прикриття морського десанту противника під час відбиття висадки. Згідно із задумом протидесантної операції за певних сприятливих умов розгром сил прикриття забезпечував подальше надійне знищення десантних загонів противника і, таким чином, зрив його десантної операції.

Автором установлені певні характерні риси першого етапу протидесантної операції аргентинських сил:

завчасне розгортання необхідних угруповань на ТВД ще до початку десантної операції противника;

своєчасна організація ПДО узбережжя, де насамперед очікувалася висадка десанту;

досягнення прихованості у розгортанні угруповань ударних сил.

Аналіз бойових дій на морському ТВД під час конфлікту дозволяє дисертанту стверджувати, що другий етап протидесантної операції аргентинських сил почався вже після висадки британських військ на о.

Східний Фолкленд, тобто 21 травня 1982 р. Під час другого етапу операції МУВ (С) збройних сил Аргентини – Театр Операцій “Південна Атлантика” – продовжував виконувати завдання на головному напрямку протидесантної операції. Згідно задуму протидесантної операції, на цьому етапі основні зусилля угруповання спрямовувалися на:

блокуванні частин морського десанту з моря;

боротьбі з силами підтримки десанту;

недопущенні посилення десанту ресурсами і матеріальними засобами;

сприяттві військам оперативної групи “Мальвінські острови” у

виконанні поставлених перед ними завдань.

Автором встановлено, що характерними рисами протидесантної операції на цьому етапі стало значне послаблення угруповань ударних сил, що взяли участь у операції, та спроба аргентинського командування вирішити завдання лише за рахунок застосування авіації. Використання сил морського та сухопутного компоненту передбачалось тільки за сприятливих умов.

Поновлення проведення протидесантної операції аргентинськими силами (другий етап) відбулося вже після початку висадки військ противника на острови. Зранку 21 травня 1982 р. командування оперативної групи “Мальвінські острови”, після одержання інформації про початок висадки противника, провело повітряну розвідку району Сан-Карлос [66, с. 195]. За результатами розвідки по району висадки був завданий удар силами повітряного компоненту оперативної групи “Мальвінські острови”. О 10 год. та 11 год. 45 хв. 21 травня шість штурмовиків “Pucara” зі складу 3-ї ескадрильї ВПС (авіабаза “Кондор”, селище Гус-Грін), атакували кораблі противника у Фолклендській протоці. Під час нальотів три аргентинських літака було знищено, британська сторона втрат не мала [65, с. 234].

Другий удар було завдано о 10 год. 31 хв. силами тактичного повітряного командування ВПС. Ударні групи склалися з 11 літаків М-5 “Dagger” кожна. Прикриття ударних літаків здійснювали дві пари винищувачів “Mirage IIIA”. Дії аргентинських ударних літаків у районі висадки противника ускладнювались тим, що центр керування польотами військово-повітряної бази “Мальвінські острови” виявився не в змозі керувати повітряними польотами над протокою. Це сталося внаслідок того, що центральний ланцюг пагорбів, який перетинає поперек о. Східний Фолкленд, не дозволяв радару, що знаходився у Порт-Стенлі, висвітлювати повітряну обстановку в цьому районі. У результаті удару значні ушкодження від влучення авіабомб та гарматного вогню отримали фр КРЗ “Broadsword” та ем КРЗ “Antrim”, при цьому останній втратив боєздатність [65, с. 234-235].

Третій удар був завданий о 11 год. 30 хв. трьома ударними групами у складі шести А-4С “Skyhawk” (ескадрильї ВПС) та восьми А-4Q “Skyhawk” (3-я ескадрильї ВМС). Дозаправлення ударних літаків у повітрі здійснював

літак-заправник KC-130 “Hercules”. Удар виявився невдалим: три літака повернулись на бази в наслідок технічних несправностей, два були перехоплені винищувальною авіацією противника, дії інших літаків суттєвої шкоди противнику не завдали [66, с. 200].

У четвертому повітряному ударі взяли участь дев’ять літаків А-4Q “Skyhawk” зі складу повітряного компоненту Театру Операцій “Південна Атлантика”, та десять М-5 “Dagger” тактичного командування ВПС “Південь”. Унаслідок цього удару важкі ушкодження отримали фр КРЗ “Argonaut” та фр КРЗ “Ardent”, останній невдовзі затонув [89, Doc. 11/2/35(21), р. 4]. Сім аргентинських літаків були знищені корабельними ЗРК або винищувачами противника [65, с. 239-240].

П’ятий повітряний удар був завданий трьома групами літаків, загалом п’ять А-4С “Skyhawk”, та чотири А-4Q “Skyhawk”. Однак, внаслідок погіршення метеорологічних умов у районі бойових дій, ця атака виявилася невдалою [66, с. 205].

У контексті застосування МУВ (С) у збройній боротьбі на морському ТВД, повітряні удари аргентинських сил у зоні проведення десантної операції 21 травня свідчать про прагнення аргентинського командування застосувати на головному напрямку однорідні сили, що належали до різних видів ЗС та об’єднувались у рамках одного з компонентів міжвидового угруповання.

Наступного дня, 22 травня, командування Театру Операцій “Південна Атлантика” передбачало продовжити повітряні удари по району Сан-Карлос [9, с. 225]. Причому, враховуючи досвід, здобутий у попередньому бойовому дні, було зроблено перерозподіл основних завдань між авіаційними угрупованнями. Цілями атак ескадрилій, які перебували у складі командування ВПС “Південь”, повинні були стати бойові кораблі і допоміжні судна противника, що знаходилися в районі проведення десантної операції. Завдання з нанесення бомбоштурмових ударів по силах противника, що закріпилися на плацдармі, ставилися перед авіаційними частинами, які базувалися на Порт-Стенлі. Командувач Театру Операцій “Південна Атлантика” наказав командуванню повітряним компонентом оперативної групи “Мальвінські острови” припинити марні атаки морських цілей силами легких штурмовиків і надалі використовувати ці літаки більш раціонально, направляючи їх винятково проти наземних об’єктів. Крім цього, значні сили розвідувальної і патрульної авіації були спрямовані на пошук авіаносців противника [65, с. 247].

22 травня, внаслідок погіршення метеорологічних умов авіація аргентинських ВПС та ВМС значної активності не проявляла. До району Сан-Карлос були спрямовані дві групи ударних літаків, але ці вильоти виявилися безрезультатними. Перша спроба завдати удар по району Сан-Карлос була здійснена аргентинською авіацією о 14 год. 40 хв., але через щільну хмарність, що вкрила англійські кораблі в районі Сан-Карлоса, чотири А-4С “Skyhawk” не знайшли противника. Літаки о 17 год. 20 хв. повернулись на базу. Невдало закінчився і другий наліт: два А-4Q “Skyhawk” безрезультатне

атакували групу кораблів противника у бухті Сассекс. Польоти ударних літаків забезпечували дві пари винищувачів “Mirage III” [115, с. 211-212].

23 травня аргентинське командування завдало низку повітряних ударів по району проведення десантної операції. Всього було зроблено 75 літаковильотів [66, с. 217]. Перший повітряний удар виявився невдалим. У ньому взяли участь 12 ударних літаків: шість А-4С/В “Skyhawk” і шість М-5 “Dagger”. Другий удар виявився більш вдалим. Дванадцять А-4С/В “Skyhawk” атакували фр КРЗ “Antelope” і фр КРЗ “Broadsword”. У результаті влучення двох авіабомб фр КРЗ “Antelope” отримав важкі ушкодження, через деякий час корабель загинув [89, Дос. 00520/4.х, р. 3].

24 травня, аргентинське командування внесло деякі зміни у порядок проведення повітряних ударів по району проведення висадки військ противника. Насамперед, це стосується розподілу пріоритетів при виборі цілей для атаки. Літаки ударної авіації одержали завдання насамперед атакувати транспортні і допоміжні судна противника в районі Сан-Карлоса. Крім цього, для авіації, що діяла з континентальних баз, пріоритетними тепер стали вважатися і військові об'єкти противника, що були розташовані на самому плацдармі. Крім того, аргентинське командування прийняло рішення 24 травня не ділити свої сили на кілька великих хвиль. Ударні групи, постійно змінюючи одна одну, повинні були завдати один масований безперервний повітряний удар по противнику [66, с. 219].

О 10 год. 15 хв. п'ять літаків А-4Q “Skyhawk”, зі складу повітряного компоненту Театру Операцій “Південна Атлантика”, подолали систему ППО противника у районі Сан-Карлоса та завдали бомбово-штурмового удару по танкодесантним кораблям. У результаті цієї атаки прямі влучення авіабомб одержали “Sir Lancelot”, “Sir Galahad” і “Sir Bedivere”. Всі три кораблі одержали суттєві ушкодження [17, с. 329].

Перший повітряний наліт повинен мав бути продовжений ударом ще п'яти аргентинських штурмовиків А-4С “Skyhawk”, які вийшли у заданий район з північно-західного напрямку. Але цей маршрут був надійно перекритий британським кораблем далекого радіолокаційного дозору “Coventry”. За цілевказівкою ЦКП есмінця винищувачі повітряного патруля здійснили перехоплення аргентинських літаків, та примусили їх припинити виконання бойового завдання [89, Дос. 14/2/35, р. 7].

Третій групі аргентинських літаків, у складі чотирьох М-5 “Dagger”, вдалося прорватися до району Сан-Карлоса і атакувати танкодесантний корабель “Sir Bedivere”. Точність бомбометання виявилася незадовільна – жодна бомба в корабель не влучила. Всі британські кораблі відкрили вогонь по літаках противника. Два замикаючих М-5 “Dagger” одержали серйозні пошкодження, але зуміли продовжити політ. Уже на виході з зони зенітного вогню аргентинська група була атакована британським винищувачем. Аргентинські пілоти, використовуючи перевагу у швидкості, відірвалися від переслідування і зуміли без втрат повернутися на базу [66, с. 260].

Одночасно с діями цієї групи у бойове зіткнення з противником увійшла ще одна група М-5 “Dagger” у кількості трьох літаків. Від

гарматного вогню отримали пошкодження дкд “Fearless” і тдк “Sir Galahad”, були атаковані авіабомбами транспортні судна “Fort Austin”, “Stromness” і “Norland”. Крім кораблів, ця група завдала удару по береговому сховищу пального. У цей же час ще одна група аргентинських літаків, три М-5 “Dagger”, була перехоплена та знищення літаками повітряного патруля противника. Перехоплення відбулося за цілевказівкою ЦКП есмінця “Coventry” [89, Doc. 14/2/35, p. 9].

В останньому за цей день аргентинському ударі повинно було взяти участь тільки три літаки. Ланка А-4С “Skyhawk” вилетіла з Сан-Хуліану о 10 годині. Через півтори години вони були над Фолклендською протокою. Ідучи курсом 190/220⁰, аргентинці атакували фр КРЗ “Arrow”. На корабель загалом було скинуто шість авіабомб. Згодом аргентинські пілоти стверджували, що домоглися кількох влучень у фр КРЗ “Arrow”, але британська сторона цього факту не підтвердила. Під час цієї атаки один аргентинський літак був знищений, ще два отримали серйозні ушкодження [17, с. 329].

Слід зазначити, що лише на п'ятий день проведення протидесантної операції аргентинське командування зуміло з великим ступенем точності визначити місцезнаходження корабельних угруповань противника. Повітряна розвідка викрила не тільки місце знаходження кораблів радіолокаційного дозору, але і район маневрування сил оперативного прикриття десанту [66, с. 222-223].

До світанку 25 травня диспозиція британських кораблів не зазнала значних змін. У районі Сан-Карлоса перебували амфібійні сили і кораблі прикриття. До півночі від входу у Фолклендську протоку, біля берегів о. Пейбл, займали позицію кораблі далекого радіолокаційного дозору, есминець “Coventry” і фрегат “Broadsword” [89, Doc. 14/2/35, p. 8]. Далі на північний схід від архіпелагу розташовувався район маневрування авіаносного з'єднання. Ближче до островів займав позицію “Invincible”, його “Si-Harrier” здійснювали повітряне патрулювання району висадки. “Hermes” перебував на чотири милі північніше. Поруч із авіаносцями маневрували великі допоміжні судна. На цій позиції транспорти постійно перебували під прикриттям бойових кораблів, із цього ж району було зручно висувати їх уночі до Сан-Карлосу. Крім того, великі судна служили хибними цілями і певною мірою захищали авіаносці. У далекому радіолокаційному дозорі авіаносного з'єднання перебував ескадрений міноносець КРЗ “Exeter”. У другій лінії – фрегат КРЗ “Brilliant”. Ці кораблі маневрували на захід від авіаносців на напрямку, з якого очікувався удар противника [140, с. 34-35].

25 травня о 09 год. 10 хв. по району Сан-Карлос був завданий перший авіаційний удар. У нальоті взяли участь чотири бойових літаки А-4С “Skyhawk”. Результати цього удару виявились низькими, засобами ППО есмінця “Coventry” був знищений один аргентинський літак. Другий удар був завданий четвіркою М-5 “Dagger” о 10 годині. Під час цього нальоту, унаслідок поганих метеорологічних умов (туман), аргентинські літаки не зуміли знайти цілі для атаки [65, с. 264].

Наступний удар по району Сан-Карлос був завданий о 12 год. 25 хв. Група з чотирьох А-4С “Skyhawk” атакувала дкд “Fearless” і фр КРЗ “Avenger”. Під час цієї атаки два аргентинських літаки були знищені засобами ППО британських кораблів, британська сторона втрат не мала [65, с. 265].

О 13 год. 45 хв. почалося розгортання сил, які призначалися для атаки кораблів далекого радіолокаційного дозору противника. Першим позицію зайняв 35А-Л “Learjets”, його завданням було наведення на ціль ударних літаків. До такого способу висвітлення повітряної обстановки над Фолклендською протокою аргентинське командування було змушено вдаватися після декількох днів невдалих спроб налагодити повітряний контроль іншими способами [66, с. 225].

О 14 год. почався зліт ударної групи літаків – чотири А-4Q “Skyhawk”. Аргентинські літаки здійснювали свій політ на середніх висотах, тому за 100 миль до Сан-Карлоса вони були виявлені радаром британських кораблів. До цього часу погода над районом маневрування британських авіаносців покращилася й у повітря піднялися винищувачі прикриття. “Sea Harriers” вилетіли на перехоплення літаків противника, але ті, різко знизившись і розділившись на пари, зникли з екранів радарів. Позиція британських кораблів не виявилася ненастільки вдалою. Вона не виключала можливості прихованого підходу до кораблів літаків противника з боку островів. О 15 год. 20 хв. ударні літаки, використовуючи рельєф місцевості о. Західний Фолкленд, раптово атакували британські кораблі [65, с. 266].

Есмінець КРЗ “Coventry” і фр КРЗ “Broadsword” займали позицію за 15 миль від о. Пейл. У момент атаки вони мали хід 12 вузлів, відстань між кораблями становила 5 кабельтових [89, Дос. 14/2/35, р. 13]. Аргентинські літаки домоглися влучення авіабомби Мк-17 у кормову частину фр КРЗ “Broadsword”, який отримав значні ушкодження.

Наступна пара А-4Q “Skyhawk”, подолавши зенітний вогонь противника, атакувала ем КРЗ “Coventry”. У корабель загальному влучило три авіабомби, через 20 хвилин після початку атаки корабель затонув унаслідок втрати запасу плавучості [89, Дос. 14/2/35, р. 20].

25 травня о 13 год. 45 хв. почалося розгортання сил, які призначалися для атаки авіаносного угруповання противника. Виліт двох “Super-Etendard”, зі складу 2-ї ескадрильї ВМС, спочатку запланований на ранок, довелося перенести з причин недостатньої кількості літаків-заправників. Єдиний справний танкер КС-130 “Hercules”, позивний “Берлін”, уранці забезпечував роботу літаків, які атакували район Сан-Карлоса і групу кораблів радіолокаційного дозору противника [66, с. 228]. На думку автора, цей факт характеризує живучість міжвидового угруповання військ (сил) під час застосування в операціях на морському ТВД під час англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р. Дійсно, літаки-заправники зі складу 1-ї транспортної групи ВПС Аргентини під час протидесантної операції забезпечували проведення всіх повітряних ударів по кораблях британського угруповання. Збій у плановій роботі літаків-заправників одразу призводив до

зриву повітряних ударів за участю літаків ВПС і ВМС.

О 14 год. 34 хв. ударні літаки вилетіли з авіабази у Ріо-Гранде [65, с. 269]. Для досягнення раптовості маршрут польоту ударних літаків був змінений. Для виходу на ціль з північного напрямку, звідки противник не очікував удару, аргентинські літаки описали велику дугу. Крім того, збереженню прихованності маневру сприяло знищення корабля далекого радіолокаційного дозору “Coventry” [66, с. 229]. Політ проходив на висоті 30 м над рівнем моря. Коли до імовірного місцезнаходження британських кораблів залишалось 150 миль, літаки знизилися до 10 метрів. О 16 год. 20 хв ., отримавши радіолокаційний контакт з кораблями противника, аргентинські літаки виконали пуск двох протикорабельних ракет “Exocet”. Обидві ракети уразили авіатранспорт “Atlantic Conveyor”, який отримав важкі пошкодження і затонув [89, Doc. AC/VI/002, р. А-2]. Разом з цим кораблем британська сторона втратила дев'ять бойових вертольотів [65, с. 270-271].

25 травня аргентинські сили, що входили до міжвидового угруповання, та частини, що взаємодіяли з ним, домоглися значного тактичного успіху. Загалом у цей день британське угруповання втратило десять вертольотів, два бойових кораблі, ще один корабель зазнав серйозного ушкодження. Але, на думку автора, головне завдання щодо завданню поразки силам оперативного прикриття десанту противника виконано не було. У цей же час противник закінчив будівництво в селищі Сан-Карлос польового аеродрому, здатного обслуговувати літаки “Harriers”. Автор зазначає, що постійне вдосконалення системи ППО плацдарму і відхід основної маси допоміжних суден, що розвантажилися, дозволили скоротити кількість бойових кораблів у Фолклендській протоці. Відпала необхідність тримати для захисту району проведення десантної операції велике угруповання кораблів підтримки. Після 25 травня з'явилася можливість доставляти вантажі на плацдарм невеликими конвоями, у нічний час і під потужним супроводом. У день акваторія бухти Сан-Карлос-Уотер майже спорожніла, у результаті чого значно знизився ризик втрати кораблів у цьому небезпечному районі [65, с. 272].

В остаточному підсумку необхідно визнати, що в період з 21 по 25 травня британські сили зуміли міцно закріпитися на плацдармі. На березі була зосереджена достатня кількість військової техніки, озброєння і матеріальних запасів, необхідних для проведення сухопутної наступальної операції. Розрахунок аргентинського командування шляхом повітряних ударів завдати противнику значних втрат і примусити його відмовитися від подальшого ведення бойових дій не виправдався.

Після 25 травня проведення протидесантної операції аргентинськими угрупованнями фактично було припинено. Сили Театру Операцій “Південна Атлантика” та взаємодіючі з ним угруповання ВПС були розгорнуті для дій щодо зриву підвезення десанту морем резервів та матеріальних засобів, нових контингентів військ, а також знищення корабельних угруповань противника на користь проведення оборонної операції військ оперативної групи “Мальвінські острови”.

Підсумовуючи дії аргентинського МУВ (С) у протидесантній операції, можна зазначити, що спільна операція збройних сил Аргентини з метою зриву висадки військ противника на Фолклендські острови проводилася силами угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика” у взаємодії з об’єднаннями ВПС, низкою узгоджених та взаємопов’язаних за метою, завданнями, місцем і часом бойових дій військ (сил) міжвидового угруповання та з’єднань і частин, що взаємодіяли з ним під час операції. Автор вважає, що особливістю протидесантної операції, яка була проведена збройними силами Аргентини у травні 1982 р., є те, що вона мала два головних етапи, які, на думку автора, мають чіткі часові межі.

Перший етап охоплював бойові дії з 1 по 2 травня. У цей період аргентинське командування намагалося, спираючись на протидесантну оборону десантно-небезпечних ділянок узбережжя островів (головним з яких був район Порт-Стенлі) активними діями сил флоту у взаємодії з авіацією ВПС нанести поразку силам оперативного прикриття морського десанту противника під час відбиття висадки. Згідно задуму протидесантної операції, за певних сприятливих умов розгром сил прикриття забезпечував подальше надійне знищення десантних загонів противника і таким чином вів до зриву його десантної операції. Автором встановлено, що характерними рисами операції на цьому етапі стало завчасне розгортання сил з метою забезпечити маневр необхідними угрупованнями ще до початку операції противника разом зі своєчасною організацією ПДО узбережжя, де перш за все очікувалася висадка десанту. Необхідно зазначити, що на цьому етапі аргентинському командуванню в цілому вдалося зберегти прихованість розгортання угруповань ударних сил.

Другий етап операції охоплював бойові дії з 21 по 25 травня. На цьому етапі протидесантна операція почалася вже після успішної висадки противника на узбережжя у районі Сан-Карлос. Згідно задуму операції основні зусилля спрямовувалися на блокаду частин морського десанту з моря, боротьбу із силами підтримки десанту і недопущенні посилення десанту ресурсами і матеріальними засобами, сприянні військам оперативної групи “Мальвінські острови” у виконанні поставлених перед ними завдань. Автором встановлено, що характерними рисами операції на цьому етапі стало значне послаблення угруповань ударних сил, що взіли участь в операції, та спроба аргентинського командування вирішити завдання тільки за рахунок застосування сил авіаційного компоненту. Використання сил морського та сухопутного компоненту передбачалося тільки за сприятливих умов. У решті-решт сили морського та сухопутного компоненту так і не взяли участь в операції.

Оцінюючи результати операції, автор дійшов висновку, що під час бойових дій 1-2 та 21-25 травня аргентинське командування так і не вирішило завдання зриву висадки військ противника на Фолклендські острови. Аналізуючи хід операції, слід зазначити, що для обох періодів операції характерним є:

нездатність аргентинського командування організувати виконання завдання з ураження десанту противника в районах його зосередження, посадки військ на десантні судна і формування десантних загонів унаслідок обмеження просторового розмаху дій сил районом територіальних вод Аргентини та двохсотмильним районом навколо Фолклендських островів;

незадовільна організація оперативного забезпечення дій ударних сил в операції, зокрема, такого важливого його виду як розвідка, що призвело до зниження ефективності при нанесенні ураження морському десанту противника і силам його оперативного прикриття на переході морем;

нездатність аргентинського командування правильно розгадати задум можливих дій противника; помилковим виявилось і припущення щодо імовірного району висадки морського десанту, оскільки британській стороні вдалося повністю приховати час початку десантної операції.

Крім зазначеного, можна додати, що незважаючи на характер операції, яка проводилась у формі взаємопов'язаних та узгоджених *спільних бойових дій* військ сил *різних видів збройних сил* (виділено авт.), хибним виявився розрахунок аргентинського командування вирішити головні завдання за допомогою використання тільки сил ударної авіації. Авіаційний компонент МУВ (С), незважаючи на його вдале застосування та забезпечення тісної взаємодії з угрупованнями ВПС, виявився нездатним без підтримки сухопутного та морських компонентів вирішити в повній мірі завдання зі зриву висадки військ противника на Фолклендські острови.

3.2. Бойові дії міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій

Бойові дії МУВ(С) Великобританії. Як зазначалось автором, у результаті проведення початкової операції командуванню МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” не вдалося вирішити поставлені перед ним завдання, головне з яких полягало у знищенні ударних угруповань збройних сил Аргентини на морському ТВД. Ударні сили противника, що могли бути використані при веденні протидесантної обороні Фолклендських островів, зберегли свою боєздатність [17, с.387-388]. Авіаносна ударна група та корабельна ударна група аргентинських ВМС, що зосередились у районах свого розгортання, певним чином створювали серйозну потенційну перешкоду британським силам у їх прагненні утримати панування на морі. Також зберігалася перевага противника у визначеній операційній зоні морського ТВД в ударній авіації ВПС та ВМС.

Аналізуючи матеріали стосовно бойових дій, які тривали після 2 травня [17, 21, 33, 53, 56, 65, 66, 87, 100, 125, 136, 140, 147, 148, 149, 151, 157, 171, 189, 192], дисертант дійшов висновку, що з метою створення більш сприятливих умов для проведення морської десантної операції, у період з 3 по 20 травня 1982 р., а також після вдалої висадки військ десанту на архіпелаг, британське командування в якості бойового застосування військ (сил) активно вело на Атлантичному ТВД *бойові дії* силами МУВ(С).

Дисертант відзначає, що в залежності від вирішення двох послідовних оперативно-тактичних завдань – утворення сприятливих умов проведення десантної операції та сприяння наступальним операціям військ десанту, – можна визначити головні цілі перед МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”.

У період з 3 по 20 травня 1982 р.:

утримання і розширення панування у прилеглих до визначеної операційної зони районах моря;

недопущення перекидання військ та військових вантажів противника на острови.

У період з 21 травня 1982 р.:

послаблення або зрив ударів противника по силах оперативного з'єднання TF-317 ВМС, зоні маневреного тилу, елементах комунікацій, тилових пунктах базування;

створення сприятливих умов військам сухопутного компоненту угруповання для проведення операцій на Фолклендських островах.

Аналіз відкритих джерел та літературної бази стосовно цього періоду конфлікту, зокрема матеріали [17, 21, 33, 53, 56, 65, 66, 87, 100, 125, 136, 140, 147, 148, 149, 151, 157, 171, 189, 192], дозволяє дисертанту стверджувати, що під час ведення бойових дій перед МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” стояли наступні завдання:

знищення підводних човнів противника;

знищення надводних кораблів та катерів противника, що базувалися на ВМБ “Мальвінські острови” у Порт-Стенлі;

знищення конвоїв та поодиноких транспортних суден противника на переході морем та в пунктах базування на Фолклендських островах;

знищення транспортних літаків противника, що намагались доставити військові вантажі на Фолклендські острови;

руйнування або виведення із ладу об'єктів військового призначення на островах, а у разі потреби – на узбережжі Аргентини;

артилерійська та авіаційна підтримка військ сухопутного компоненту угруповання;

забезпечення надійної оборони власних пунктів базування і безпеки морських комунікацій;

висадка тактичних повітряно-морських десантів на узбережжя противника [17, с. 224].

Просторовий розмах бойових дій, які вело МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”, охоплював значну частину морського ТВД. Спочатку він включав двохсотмильний район навколо Фолклендських островів, о.

Південна Георгія та Південних Сандвічевих островів, а з 7 травня – розширений до територіальних вод Аргентини та двохсотмильного району навколо о. Вознесіння [39, с.14].

Для вирішення завдань руйнування або виведення із ладу об'єктів військового призначення противника командування МУВ(С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” застосовувало угруповання ударних сил

оперативного з'єднання TF-317 (авіаносна ударна група TG-317.8), угруповання стратегічної авіації ВПС (44, 50, 101-а ескадрильї стратегічних бомбардувальників "Vulcan"), частини спеціального призначення SAS і SBS. Для вирішення цього конкретного завдання головні зусилля були спрямовані проти авіабаз і пунктів базування авіації противника як на островах, так і на континенті, військово-морської бази аргентинських ВМС у Порт-Стенлі, оборонних споруд, пунктів управління, розвідки, зв'язку, спостереження, тилової інфраструктури противника на островах Західний та Східний Фолкленд.

Перші повітряні удари по авіабазі аргентинських ВПС "Мальвінські острови" засвідчили, що саме в цьому районі противник створив найбільш розвинуту систему ППО, зосередив для оборони аеродрому більшу частину своїх зенітних засобів. Тому у рамках оперативної взаємодії авіації ВМС та ВПС був виконаний розподіл між ними об'єктів для ударів. Бомбардувальники стратегічної авіації "Vulcan", проти яких система ППО противника виявилась малоефективною, застосовувались для бомбардування з великої висоти аеродрому у Порт-Стенлі. Палубні багатоцільові літаки "Si-Harrier" завдавали удари по силах противника, об'єктах ППО, військових спорудах, складам, допоміжних аеродромах і пунктах розосередження авіації [3, с. 149].

Перша спроба зруйнувати авіабазу противника "Мальвінські острови" у Порт-Стенлі, під час ведення МУВ(С) "Британські сили на Атлантичному ТВД" бойових дій, була здійснена 4 травня 1982 р. Головний удар завдали частини стратегічної авіації ВПС Великобританії (операція "Black Buck-2") [66, с.148]; усього до закінчення бойових дій було виконано вісім подібних ударів. Забезпечення у цих ударів здійснювала палубна авіація авіаносної ударної групи TG-317.8 оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії та розвідувально-диверсійні підрозділи SAS і SBS. Бомбометання з великої висоти здійснювали стратегічні бомбардувальники "Vulcan", видача цілевказівок забезпечувалась із землі силами підрозділів SAS, завдання розвідки та удари по другорядних об'єктах виконували "Si-Harrier" палубного базування [3, с. 178-181].

Утім, ефективність повітряних ударів стратегічних бомбардувальників "Vulcan" (операція "Black Buck") виявилась дуже низкою. Бомбометання, що виконувалось з великої висоти, значних пошкоджень аеродромним спорудам ВПБ "Мальвінські острови" не завдало. Про це свідчить факт, що аеродром у Порт-Стенлі продовжував функціонувати до останніх днів конфлікту [3, с. 149].

4 травня 1982 р., під час виконання завдань забезпечення, під удар авіації ВМС Аргентини потрапили кораблі TG-317.8 оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії. Унаслідок недосконалості системи протиповітряної оборони британського угруповання утримав значні ушкодження і затонув есм КРЗ "Sheffield" [89, Doc. 00520/2.x, р. 2].

Автор зазначає, що в період з 4 по 20 травня 1982 р. палубна авіація TG-317.8 оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії досить широко і з

великою напругою застосовувалася для завдання ударів по об'єктах військового призначення противника. Для бомбово-штурмових ударів використовувались багатоцільові літаки авіації ВМС "Si-Harrier", а після прибуття до району бойових дій допоміжного авіаносця "Atlantic Conveyor" – літаки 1-ї ескадрильї ВПС Великобританії "Harrier" [17, с. 207-228].

Удари по території Фолклендських островів проводились з двох районів бойового маневрування. Основний район був розташований у північно-східній частині морської виключної зони. Другий район знаходився на схід-південно-схід від Порт-Стенлі, на меридіані 55°30'З.Д. Налёти палубної авіації на об'єкти противника здійснювалися за різними тактичними схемами в залежності від ступеня прикриття об'єкту засобами ППО:

великими групами літаків з різних напрямків та висот, з широким використанням відволікаючих та демонстративних груп та маневрів;

поодинокими літаками в різний час доби, з малих та надмалих висот.

У деяких випадках, удари палубної авіації попереджались ураженням засобів ППО противника спеціально призначеними для цього групами літаків [3, с. 149].

Поряд з авіацією ВМС та ВПС, надводні кораблі TG-317.8 317-го оперативного з'єднання ВМС Великобританії систематично наносили артилерійські удари по берегу [17, с. 207-228]. Обстріли здійснювалися з дистанції 40-50 кбт, насамперед, у темний час доби як поодинокими кораблями, так і корабельними ударними групами, незалежно від метеорологічних умов. Коригування стрільби виконувалося за даними вертольотів і берегових коректувальних постів, а для освітлення цілей використовувалися освітлювальні снаряди і ракети [66, с. 181].

Найбільш інтенсивного впливу зазнали авіабази "Мальвінські острови" і "Кондор", вертолітні майданчики в районі бухти Фокс-Бей і гори Кент, оборонні споруди в Порт-Стенлі та на о. Західний Фолкленд. Наприклад, 30 травня 1982 р. загін надводних кораблів двічі наносив артилерійські удари по Порт-Стенлі. Тільки по району аеропорту було випущено понад 200 снарядів [65, с. 286]. Але значних матеріальних втрат противнику артилерійські обстріли британських надводних кораблів не завдали. Це сталося насамперед у наслідок обмеженості сил, що брали участь у цих обстрілах (1-2 надводних кораблі класу есмінець або фрегат). До того ж, спроба вести вогонь по береговим цілям у світлий час доби виявилась дуже небезпечною. Саме за цих умов 12 травня отримав суттєві пошкодження ем "Glasgow" [17, с. 250-258].

У період підготовки до проведення десантної операції для виведення із ладу об'єктів військового призначення противника поряд з авіацією ВПС та надводними силами ВМС британське командування широко використовувало сили спеціальних операцій. Так, з метою виведення з ладу пункту базування тактичної авіації противника, який найближче знаходився до району висадки військ десанту – всього в 10 миль на захід-північний-захід від входу у Фолклендську протоку – 15 травня була проведена атака аргентинського аеродрому на о. Пейл. [17, с.236]. Головна роль в цій операції

відводилася підрозділам спеціального призначення ВМС та СВ Великобританії, зокрема роті “D” 22-го полку SAS. У результаті операції було виведено з ладу 11 літаків, у тому числі п’ять легких штурмовиків IA-58 “Pucara”, встановлені мінні загородження на злітно-посадковій смузі, зруйновані аеродромні будівлі та сховище пального. [25, с. 66].

Завдання щодо забезпечення дій підрозділів спеціального призначення виконували дві корабельні тактичні групи TG-317.8 оперативного з’єднання TF-317 ВМС Великобританії. Тактична група з трьох бойових кораблів на чолі з авіаносцем “Hermes” забезпечувала доставку загону спецпризначення у район о. Пейбл і його евакуацію після вдалого закінчення операції [17, с. 260-262]. Ще одним завданням цієї групи було виконання артилерійської та авіаційної підтримки підрозділів SAS і SBS під час бою.

Під час розгортання, ведення бою та згортання сил, що взяли участь у атаці на о. Пейбл, друга група кораблів на чолі з авіаносцем “Invincible” постійно наносила авіаційні удари по авіабазах противника на островах. У період розгортання сил таких ударів було нанесено чотири, бомбардування зазнали аргентинські частини, що перебували у районі гори Кент, розташований там же майданчик транспортних армійських вертольотів і злітно-посадочна смуга авіабази “Мальвінські острови” у Порт-Стенлі. У період згортання сил палубна авіація тричі атакувала авіабазу “Мальвінські острови” [66, с. 176].

Ще одна операція з метою послаблення або зриву ударів противника по силах оперативного з’єднання TF-317 ВМС Великобританії планувалася проти авіабази аргентинської морської авіації в Ріо-Гранде на острові Вогняна Земля. Головна роль в цій операції відводилася силам спецпризначення сухопутних військ Великобританії. Забезпечення дій покладалися на транспортну авіацію ВПС, надводні кораблі та підводні човни ВМС. Задум операції, яка отримала назву “Mikado”, передбачав захоплення силами загону спецпризначення авіабази, знищення аеродромних споруд, літаків “Super Etendard”, протикорабельних ракет “Exocet”. Це завдання покладалася на роту “B” 22-го полку SAS, яка мала бути доставлена з о. Вознесіння на авіабазу противника на двох літаках C-130 “Hercules” транспортної авіації ВПС Великобританії. Для забезпечення прихованості підльоту C-130 “Hercules” до узбережжя о. Вогняна Земля за кілька днів до початку основної частини операції планувалося з вертольота “Si King” здійснити в районі аеродрому провести висадку тактичного десанту. Ця штурмова група повинна була атакувати авіабазу, зв’язати противника боєм, і цим забезпечити приземлення літаків з бійцями SAS на борту. Передбачалося, що після виконання бойового завдання британські диверсанти евакуюються на C-130 “Hercules”, попередньо замінувавши летовище [17, с. 263-283].

15 травня 1982 р. було здійснено перекидання першої групи підрозділу SAS у район бойових дій. Десантування у районі маневрування британського угруповання проводилося парашутним способом. Диверсанти були підняті вертольотами з води і доставлені на авіаносець “Invincible”. Розгортання сил,

призначених до участі в операції, було проведено 16 травня 1982 р. Загін бойових кораблів у складі авіаносця “Invincible” та фр КРЗ “Brilliant” здійснив прихований перехід до о. Вогняна Земля і максимально наблизився до територіальних вод Аргентини. Але спроба виконати перекидання штурмової групи на узбережжя закінчилася невдало. Вертоліт “Si King”, на борту якого перебували бійці SAS, приблизно за 20 км від узбережжя був виявлений радаром корабельного дозору противника. В умовах втрати скритності командування британського угруповання відмовилося від продовження операції [65, с. 215-216].

Виконання завдання артилерійської та авіаційної підтримки військ десанту при вирішенні ним завдань на березі посідало чільне місце у бойовій діяльності морського компоненту МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД”. Для вирішення завдання артилерійської та авіаційної підтримки військ десанту командування британського угруповання широко застосовувало надводні кораблі і палубну авіацію оперативного з’єднання TF-317, зокрема сили зведені у тактичні групи TG-317.0 та TG-317.8 [17, гл. 3-17].

З початком проведення британськими силами 21 травня Фолклендської десантної операції артилерійську підтримку сухопутних військ надавали як поодинокі надводні кораблі, так і корабельні групи, до складу яких входили есмінці та фрегати з керованою ракетною зброєю. Основним завданням корабельної артилерії були удари по позиціях військ противника, оборонних спорудах і прибережних комунікаціях [66, с. 273-308].

Інтенсивність стрільб корабельної артилерії була дуже високою, особливо в період боїв за район Гус-Грін – Дарвін (27-28 травня 1982 р.), та наступу британських сил на Порт-Стенлі (12-14 червня 1982 р.). Під час вирішення завдань військами сухопутного компоненту угруповання на березі головною запорукою успіху британське командування вважало надійне ураження аргентинської оборони на всю її глибину, забезпечення безперервного тиску на противника і постійне нарощування зусиль для розвитку досягнутих результатів. Відтак, під час планування операції обов’язково передбачалася масована підтримка наступаючих частин вогнем корабельної артилерії [65, с. 318].

В ході дослідження встановлено, що під час бойових дій артилерійська підтримка сухопутних частин з боку надводних кораблів здійснювалась або “за планом”, або “за викликом”. У першому варіанті кораблі або корабельні групи проводили вогневу підготовку наступу сухопутних частин, вражаючи вогнем корабельної артилерії розвідані об’єкти оборони противника. У бойових порядках сухопутних частин знаходилися берегові коригувальні пости з кораблів, що надавали підтримку саме цим частинам. У другому варіанті кораблі або корабельні групи діяли в умовах, коли обстановка вимагала надання термінової підтримки сухопутному підрозділу. З метою зриву контратак противника, ізоляції району бойових дій кораблі завдавали артилерійські удари по скупченням живої сили і техніки противника, позиціях вогневих засобів, лініях комунікацій [65, с. 316-355].

В умовах відсутності у військ десанту переваги над противником в польовій артилерії, вогнева підтримка кораблів мала дуже важливе значення у забезпеченні результатів наземних операцій. Однак, слід зазначити, що ефективність, повнота та якість виконання завдань артилерійської підтримки сухопутних підрозділів з боку надводних сил флоту перебувала у прямій залежності від загальної обстановки, що склалася на морському ТВД.

На думку дисертанта. це сталося, по-перше, у наслідок відсутності повного, надійного панування у повітрі над районом бойових дій, що суттєво ускладнювало дії британських надводних кораблів, а іноді приводило до зриву виконання ними бойового завдання. Так, у період боїв за селище Гус-Грін фр КРЗ “Argow” у нічний час надавав артилерійську підтримку підрозділам 2-го парашутно-десантного батальйону. У світлий час доби у наслідок небезпеки з боку аргентинських ВПС фрегат був змушений залишити район вогневого маневрування, що негайно відбилося на загальній обстановці на полі бою. Просування уперед британських підрозділів зупинилося, зросла кількість втрат серед особового складу батальйону [66, с. 238-240].

По-друге, без надійного ураження вогневих засобів берегової оборони противника, проведення артилерійських стрільб надводних кораблів поблизу узбережжя виявилось надто ризикованим. Саме протикорабельною ракетною ММ-38 “Exocet” мобільного комплексу берегової оборони був серйозно уражений 12 червня британський ем КРЗ “Glemorgan”, який, перебуваючи приблизно за п'ятисот метрів від берега, вів обстріл аргентинських позицій у районі висоти Ту Сістерз [65, с. 324]. Схематично виконання завдання щодо артилерійської підтримки військ десанту у наступі на Гус-Грін наведено на рис. Б.6.

Поряд з корабельною артилерією для підтримки військ десанту при вирішенні ними завдань на березі застосовувалась і палубна авіація, зокрема, літаки 1-ї ескадрильї ВПС Великобританії GR.3 авіаносця “Hermes”, шляхом нанесення ударів по сухопутних військах, оборонних спорудах, комунікаціях та тилу противника. Британська авіація діяла невеликими групами по 2-4 літаки, які завдавали удари по цілях бомбами, реактивними снарядами та гарматним вогнем [66, с. 233-309]. Так, у ході боїв за селище Гус-Грін по артилерійській батареї противника завдали удар два GR.3 “Harrier”. Вихід літаків на ціль здійснювався за цілевказівкою наземного навідника. Британські літаки на малих висотах атакували позиції батареї 105-мм гармат реактивними снарядами. Під час цього ж бою група з трьох GR.3 “Harrier”, виконуючи заявку сухопутних військ, касетними бомбами і некерованими ракетами атакували батарею ППО противника, позиції якої перебували всього за 180 м від переднього краю британського батальйону, який вів наступ [65, с. 284].

З метою позбавити противника здатності здійснювати широкий маневр силами, який в умовах обмеження наземних комунікацій міг виконуватися тільки повітряними засобами, британська палубна авіація періодично наносила бомбово-штурмові удари по вертолітних майданчиків противника.

Так, 30 травня, коли війська десанту просувались до Порт-Стенлі, два GR.3 “Harrier” атакували вертолітний майданчик в районі гори Кент. Під час цього нальоту був знищений аргентинський армійський вертоліт [66, с. 246].

Аналіз джерельної та літературної бази англо-аргентинського конфлікту 1982 р. дозволив стверджувати, що безпосередня авіаційна підтримка сухопутних військ під час Фолклендської війни не знайшла широкого застосування. На думку дисертанта, це обумовлено: по-перше, порівняно невеликою кількістю палубної авіації у складі оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії та необхідністю застосовувати значні сили на інших напрямках для вирішення інших завдань; по-друге, веденням бойових дій сухопутними частинами переважно у нічний час, що ускладнювало взаємодію між військами та авіацією.

Для вирішення завдання щодо знищення транспортних літаків противника, що доставляли військові вантажі на Фолклендські острови, командування МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” застосовувало угруповання ударних сил оперативного з'єднання TF-317 (палубна авіація і надводні кораблі тактичної групи TG-317.8) [17, с. 231].

Так, з 25 квітня 1982 р., у зв'язку з блокадою Фолклендських островів, єдиною можливістю доставити на острови вантажі військового характеру були транспортні літаки ВПС Аргентини [66, с. 91]. За розрахунками аргентинського командування, для мінімального забезпечення військ угруповання було потрібно здійснювати щонайменше три рейси транспортних літаків С-130 “Hercules” на добу. З метою встановити повну повітряну блокаду островів командування оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії у період з 5 травня до 15 червня вжило низку заходів щодо раннього виявлення та подальшого знищення транспортних літаків противника, що намагалися прорватися до аеродрому Порт-Стенлі [66, с. 159-160].

Виходячи з того, що єдиний аеродром, який міг приймати та обслуговувати важкі транспортні літаки аргентинської авіації, був розташований у Порт-Стенлі, саме проти нього були спрямовані головні зусилля британського угруповання. Сили, що виконували це завдання склалися з кораблів радіолокаційного дозору та літаків повітряного патруля. Тактична схема бойового порядку мала наступний вигляд: група кораблів радіолокаційного дозору (звичайно ем КРЗ у охороні фр КРЗ), у залежності від оперативної обстановки маневрувала поблизу від Порт-Стенлі. Есмінець КРЗ здійснював радіолокаційне спостереження повітряного простору над островами, у разі виявлення наближення до аеродрому транспортного літака противника приймалося рішення на його знищення. Літак атакувався за допомогою корабельних комплексів ППО або перехоплювався літаками повітряного патруля “Si-Harrier”, які наводились з есмінця [17, с. 238].

Починаючи з 5 травня 1982 р., кораблі радіолокаційного дозору постійно вели спостереження за повітряним простором островів з метою знищення транспортних літаків противника [65, с. 197]. У деякій мірі ці

операції виявились вдалими, сама загроза перехоплення значно зменшила об'єм повітряних перевезень противника. За першими ознаками виявлення, аргентинські літаки припиняли спроби дістатися островів [65, с. 193]. Під час повітряної блокади британським силам удалося перехопити та знищити кілька розвідувальних літаків та патрульних вертольотів противника. Однак головне завдання – порушення повітряного сполучення між авіа базою у Комодоро-Рівадавія, з якої переважно діяла транспортна авіація противника, і аеропортом у Порт-Стенлі – вирішено не було.

Вже 7 травня 1982 р. повітряну блокаду було прорвано. Аргентинський літак С-130 “Hercules” приземлився у Порт-Стенлі, доставивши на острови 14,5 тонн вантажу та підрозділ ППО з ракетами “SAM-7” [66, с. 160]. Останній рейс, яким на острови доставили артилерійські снаряди, був здійснений 12 червня. Усього під час конфлікту літаками С-130 “Hercules” аргентинських ВПС було доставлено до Порт-Стенлі 514 осіб поповнення, перевезено 435 тонн військових вантажів, евакуйовано з островів 264 поранених [65, с. 135-136].

На думку автора, незадовільні результати вирішення завдань щодо знищення транспортних літаків противника, що намагалися доставити військові вантажі на Фолклендські острови, обумовлені деякими причинами. По-перше, це невелика кількість сил, що були призначені для цих дій, а також залучення їх одночасно до інших завдань, зокрема, боротьби з ударною авіацією противника, а після 21 травня – брати участь у забезпеченні ППО захопленого плацдарму у Сан-Карлос. По-друге, британське угруповання виявилось невідповідним щоб своєчасно реагувати на застосування противником деяких заходів забезпечення безпеки повітряних перевезень.

Дії щодо знищення надводних бойових кораблів, катерів, конвоїв та поодиноких транспортних суден противника на переході морем та в пунктах базування на Фолклендських островах велася силами авіації та бойових кораблів тактичної групи TG-317.8 оперативного з'єднання FT-317 ВМС Великобританії шляхом нанесення ударів по пунктам базування ВМС противника на островах одночасно з блокадою узбережжя. Вирішення поставлених завдань, з одного боку, відбувалося в умовах відмови противника від морських перевезень між материком та архіпелагом, а з іншого – характеризувалося повною перевагою морського компоненту британського угруповання над силами ВМС противника, що діяли у водах Фолклендського архіпелагу.

Так, 9 травня о 7 год. 50 хв. два британські літаки “Si-Harrier”, що вилетіли на бомбардування Порт-Стенлі, виявили на півднень-південний-схід від островів, у точці з координатами 52°45' П.Ш. і 58°02'З.Д. аргентинський допоміжний розвідувальний корабель “Narwal” [17, с.231], який з 1 травня 1982 р. здійснював спостереження за британським з'єднанням і весь час залишався невиявленим. Корабель-розвідник 9 травня змінив позицію спостереження і наблизився до островів на відстань 50 миль. Це сталося у зв'язку з тим, що аргентинському командуванню, яке пропустило початок

британської десантної операції, терміново були потрібні дані про точне місцезнаходження британських кораблів, а літаки-розвідники ВМС з технічних причин не змогли піднятися у повітря [66, с. 164]. Британські літаки завдали бомбово-штурмовий удар по кораблю-розвіднику противника та серйозно пошкодили його. На борт була висаджена оглядова команда загону спеціального призначення. Наступного дня “Narwal”, з якого був знятий екіпаж та вилучена документація і обладнання військового призначення, затонув [65, с.198].

11 травня 1982 р. фр КРЗ “Alacrity”, при виконанні завдань нічного бойового патрулювання у Фолклендській протоці, отримав радіолокаційний контакт із транспортом противника “Isla de los Estados” [17, с.246]. Транспорт ще до початку блокади доставив на архіпелаг авіаційне пальне, медикаменти та теплий одяг для особового складу гарнізону. Після оголошення британською стороною морської виключної зони навколо островів, транспорт знаходився у місці прихованої стоянки на рейді Порт-Говард. “Alacrity” зробив по транспорту три залпи зі своєї 114-мм гармати. Внаслідок отриманих від артилерійського вогню пошкоджень та детонації авіаційного пального “Isla de los Estados” затонув [65, с. 200].

16 травня дві пари “Si-Harrier” атакували транспортні судна противника “Bahía Buen Suceso” і “Río Caracará”, які знаходились у Фолклендській протоці. Унаслідок бомбово-штурмових ударів обидва судна отримали значні ушкодження. Через деякий час транспорт “Río Caracará” затонув, транспорт “Bahía Buen Suceso” був залишений екіпажем. Характерним є той факт, що місцезнаходження обох суден було вказано літакам, що поверталися на авіаносці після виконання бомбово-штурмових ударів по об’єктах противника на узбережжі [66, с. 177].

22 травня пара літаків “Harrier” виявила та атакувала патрульний катер противника “Río Iguazú”, який належав до морської префектури Аргентини і йшов з Порт-Стенлі до Гус-Грін з вантажем артилерійських гармат на борту. У наслідок отриманих пошкоджень катер одержав численні пробоїни. За 30 миль від Гус-Гріна в глибині затоки Шуазель “Río Iguazú” приткнувся до берега невеликого острівця. Команда і пасажери катера були евакуйовані на берег аргентинськими вертольотами [65, с. 250].

Цього ж дня три британські вертольоти, що виконували патрульний політ у південній частині Фолклендської протоки, виявили та атакували аргентинське судно “Monsunen”, яке здійснювало перехід з Порт-Стенлі до бухти Фокс-Бей. Вертольоти обстріляли “Monsunen” і примусили його викинутися на мілину в районі о. Лавлі-Айленд. Наступного дня противнику вдалося зняти судно з мілини і довести його до Гус-Гріну [65, с. 252].

Проте, значна кількість бойових кораблів, катерів, та допоміжних суден противника, що в цей період базувалася на Фолклендські острови, або заходилися поблизу району бойових дій, так і не була виявлена та знищена британськими силами. Три кораблі берегової оборони (озброєні судна каботажного плавання) “Forrest”, “Monsunen”, “Penelope”, патрульний катер префектури “Islas Malvinas” до останніх днів конфлікту виконували бойові

завдання у водах архіпелагу. До 10 травня 1982 р. 9 допоміжних розвідувальних суден противника (мобілізовані та частково дообладнані риболовні траулери) вели спостереження за океанськими комунікаціями та районами маневрування британських угруповань у Південній Атлантиці [138].

У контексті дослідження досвіду застосування МУВ (С) під час бойових дій в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р. при виконанні завдань щодо висадки тактичних повітряно-морських десантів, насамперед, показовими є операції британських сил щодо захоплення о. Південна Георгія. Не зважаючи на те, що ця операція була проведена 21-25 квітня 1982 р. [89, Doc. 00520/2, р. 5], тобто ще до того, як британські сили приступили до ведення систематичних бойових дій, вона, поряд з операцією за висадку на о. Пейбл, найбільш повно розкриває характер проведення морських тактичних десантів. Інші операції виконувалися значно меншими силами і носили характер розвідувально-диверсійних рейдів [28, 70].

Умови проведення операції британських сил із захоплення о. Південна Георгія – операції “Paraquet” (схема зображена на рис. В.7 додатку В), з одного боку характеризувалися обмеженням у силах та засобах, що мало у своєму розпорядженні британське командування. В цей період головні сили британського угруповання тільки розгорталися в Південній Атлантиці. З іншого боку, противник також був обмежений у силах, необхідних для організації протидесантної оборони узбережжя острова [66, с.118].

Для участі в операції була сформована група висадки у складі тактичної корабельної групи TG-317.9 (ем КРЗ “Antrim”, фр КРЗ “Plymouth”, танкер допоміжного флоту “Tidespring”, патрульне судно “Endurance”). Десантні сили склалися з роти “М” 42-го батальйону 3-ї бригади морської піхоти, роти “D” 22-го полку SAS, загону SBS [89, Doc. 00520/2, с. 2]. Оперативне прикриття десанту здійснювалося підводними човнами тактичного загону TU-324.3 (безпосередньо у районі операції знаходився апч “Conqueror”). Для оперативного забезпечення сил в операції використовувалася базова патрульна авіація ВПС. Після виявлення у районі проведення операції підводного човна противника група TG-317.9 була посилена фр КРЗ “Brilliant” [65, с.119].

21 квітня, напередодні висадки основних сил десанту, на узбережжя острова з повітря і з моря були висаджені розвідувальні групи. Уранці 25 квітня під час проведення операції був ушкоджений підводний човен противника “Santé Fe” [66, с.119].

25 квітня о 12-й год., за допомогою вертольотів почалася висадка десантних підрозділів на узбережжя острова. Подолання протидесантної оборони противника забезпечувалося десятихвилинним вогневим нальотом корабельної артилерії. За планом операції висадка передового загону десанту (підрозділи SAS) здійснювалася біля підніжжя гори Браун у місцевості Хестеслетен і на Бор Веллі Пас [65, с.127].

Сили передового загону, не зустрічаючи опору з боку противника, оволоділи висотами, що панували над селищем Грюйтвікен. З висадкою на

узбережжя головних сил десанту (рота морської піхоти) розпочався наступ британських сил на Грюйтвікен. Наступ супроводжувався вогнем корабельної артилерії та активною підтримкою вертольотів. 25 квітня о 17 год. 05 хв. гарнізон противника капітулював. Наступного дня здався у полон гарнізон селища Лейте [66, с.120].

Операція “Paraquet”, поряд з рейдом на острів Пейл 15 травня 1982 р., характерна тим, що під час висадки на тактичному рівні була досягнута тісна взаємодія між підрозділами різних видів збройних сил, родів військ. Досвід застосування угруповань військ (сил) в англо-аргентинському конфлікті засвідчив, що у сучасній війні для забезпечення успіху навіть невеликих тактичних десантів необхідна чітка координація всіх сил, що беруть участь в операції, досягнення раптовості, переваги в силах на головному напрямку, досягнення локального панування на морі та повітрі у районі висадки десанту, всебічне забезпечення дій сил, прагнення до максимальних темпів висадки, забезпечення маскуванню та прихованості дій в операції.

Бойові дії МУВ(С) Аргентини. Як зазначалося автором, у результаті бойових дій 1-2 травня 1982 р. командування міжвидового угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика” припинило проведення протидесантної операції. Відомо, що після 2 травня мета аргентинського командування полягала в забезпеченні боєздатності військ, які обороняли Фолклендські острови, і підтримці готовності ударних угруповань до проведення протидесантної операції.

Аналіз літератури та джерел дозволив встановити, що в період з 3 по 21 травня 1982 р., з метою збереження можливостей для проведення протидесантної операції, командування Театру Операцій “Південна Атлантика” в якості форми бойового застосування військ (сил) проводило бойові дії. Ця форма оперативного-тактичного застосування військ (сил) використовувалась і після припинення протидесантної операції, починаючи з 26 травня.

Автор визначив головні цілі, що стояли в цей період перед військами та силами Театру Операцій “Південна Атлантика”, зокрема:

послаблення або зрив ударів противника по силах оперативної групи “Мальвінські острови”, елементах комунікацій, тилових пунктах базування; утримання панування у прилеглих до визначеної операційної зони районах моря (територіальні води Аргентини).

Досліджуючи матеріали стосовно цього періоду конфлікту, дисертант дійшов висновку, що під час ведення бойових дій командування Театру Операцій “Південна Атлантика” силами частин та з’єднань угруповання у взаємодії з угрупованнями аргентинських ВПС планувало вирішити наступні завдання:

- знищення підводних човнів противника;
- знищення надводних кораблів противника;
- авіаційна підтримка військ оперативної групи “Мальвінські острови”;
- забезпечення надійної оборони власних пунктів базування.

Слід зазначити, що фактично просторовий розмах бойових дій, які вели сили угруповання Театр Операцій “Південна Атлантика”, охоплював територіальні води Аргентини та двохсотмильний район навколо Фолклендських островів.

Знищення надводних бойових кораблів. Боротьба з надводними кораблями противника велась силами авіаційного компоненту угруповання Театру Операцій “Південна Атлантика” у взаємодії з тактичним авіаційним командуванням ВПС “Південь”. Вирішення поставлених завдань відбувалося в умовах відмови аргентинського командування від використання надводних кораблів для боротьби з надводними кораблями противника [65, с.246].

Прикладом ведення бойових дій МУВ (С) Аргентини є здійснення повітряного удару по британській авіаносній ударній групі FT 317 (схему зображено на рис. В.8, додатку В). Так, 4 травня 1982 р. авіаносна ударна група оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії маневрувала на північному сході від Порт-Стенлі. Бойовий порядок з'єднання передбачав дальню зону ППО – літаки з авіаносців, кораблі радіолокаційного дозору – есмінці “Sheffield”, “Glasgow”, “Coventry”, висунуті на 20 миль від центру побудови з'єднання; ближню зону ППО – ем КРЗ “Glamorgan”, фрегати “Alacrity”, “Yarmouth”, “Arrow”. У центрі бойового порядку прямували головні сили з'єднання: авіаносці “Hermes” і “Invincible” під безпосередньою охороною фрегатів КРЗ “Brilliant” і “Broadsword” [89, Doc. 14/2/35, с. 7]. Допоміжні судна “Fort Austin”, “Olmeda” і “Resource” були висунуті вперед в якості хибних цілей [17, с.38]. На цій позиції місце розташування англійських кораблів було розкрито аргентинським літаком-розвідником Р-2Н “Neptune”.

Удар по кораблях противника був нанесений двома літаками “Super Etendard” зі складу 2-ї ескадрильї ВМС Аргентини з авіабази “Коменданте-Еспоре” у Ріо-Гранде [163, с. 343]. Літаки мали на озброєнні по одній ракеті АМ39 “Exocet”. Операція розпочалась о 09 год. 00. хв. О 09 год. 30 хв. “Neptune” передав на “Super Etendard” координати двох корабельних груп противника: перша, у районі 52° 33' П.Ш. і 57° 40' З.Д.; друга, в точці 52°48' 05” П.Ш. і 57°31'05” З.Д. [148, с. 223].

Маршрут виходу ударної групи у район проведення удару був прокладений з розрахунком виходу на ціль з південного напрямку. За припущенням аргентинського командування, противник найменше очікував атаки з цієї сторони. Слід зазначити, що на вибір маршруту вплинув факт рятувальних робіт, які тривали на місці загибелі крейсера “General Belgrano”. Підвищена активність патрульних літаків і рятувальних суден сприяла забезпеченню прихованності підходу ударної групи до цілі [66, с.149].

Вихід на рубіж удару літаків “Super Etendard” забезпечували кілька груп літаків ВПС. З метою дезінформації системи ППО противника і створення видимості атаки з іншого напрямку о 09 год. з Ріо-Гранде вилетів реактивний літак 35 А-L “Liarjet”. Дозаправлення літаків ударної групи паливом виконав КС-130 “Hercules”. Два винищувачі М-5 “Dagger”, здійснювали з 10 год. 20 хв. до 13 год. 00 хв. винищувальне прикриття “Super Etendards” і літака-заправника. Одночасно ще два винищувачі М-5 “Dagger”

прикривали розвідувальний політ Р-2Н "Neptune" [148, с. 223-224].

Ударна група вийшла на рубіж удару у режимі повного радіомовчання, зі швидкістю 900 км/годину, на висоті 40-50 метрів, з виключеними бортовими РЛС. Сприяла прихованості польоту літаків і погода: горизонтальна видимість у районі була тільки 2000 метрів, а щільні низькі хмари знижували вертикальну видимість до 200 метрів [66, с.150].

На відстані 28,6 милі від кораблів противника, з метою уточнення їх розташування, ведучий літак збільшив висоту до 150 метрів і увімкнув на 30 секунд бортову РЛС [3, с.178]. О 11 год. 05 хв. "Super Etendard" здійснили пуски протикорабельних ракет АМ39 "Exocet", після чого літаки зробили різкий правий розворот і, знизившись до 30 метрів, вийшли з району бою, взявши курс убік континенту [65, с. 182].

Перша ракета була виявлена есмінцем "Glasgow". За 40 секунд розрахунки ППО встигли поставити пасивні перешкоди із завіси дипольних відбивачів і відвести "Exocet" від корабля [17, с.42-43]. Друга ракета вразила правий борт ем КРЗ "Sheffield" під дуже гострим кормовим курсовим кутом. "Exocet" не вибухнула, але есмінець отримав значні ушкодження [89, Дос. 00520/2.х, р. 2], унаслідок чого загинув 10 травня 1982 р., під час спроби відбуксирувати його у район о. Південна Георгія [89, Дос. 00520/2.х, р. 5].

5 травня британська АУГ не наближалася ближче 195 миль до островів, знаходячись у зоні маневреного тилу на схід від островів. Для повітряної блокади Порт-Стенлі у районі островів Джейсон (51°01' П.Ш. і 61°05'З.Д.) знаходилася група радіолокаційного дозору у складі есмінця та фрегату [66, с. 156]. На цій позиції місцезнаходження британських кораблів було розкрито центром електронної розвідки в Порт-Стенлі. Командування тактичного командування ВПС "Південь" планувало завдати по кораблях противника удару, але різке погіршення погоди, викликане пануванням у районі островів штормового фронту, сильна хмарність і обмежена видимість змусили аргентинське командування скасувати заплановану операцію [148, с. 242-243].

12 травня о 06.00 на відстані 20 миль від узбережжя аргентинські засоби спостереження визначили наближення двох британських кораблів (фр КРЗ "Brilliant", ем КРЗ "Glasgow"). Об 11.00 армійський патрульний вертоліт помітив за пеленгом 110/120° на відстані 30 миль від Порт-Стенлі сім кораблів противника. [148, с. 282]. Об 11.42 було прийнято рішення завдати масованого повітряного удару по корабельних групах противника. Удар планувалося завдати сумісними силами авіаційного компоненту угруповання Театр Операцій "Південна Атлантика" та тактичного командування ВПС "Південь" [66, с. 169].

До участі у першому ударі планувалося залучити вісім А-4Q "Skyhawk" (3-а винищувальна-штурмова ескадрилья ВМС) з авіабази Ріо-Гальєгос і шість М-5 "Dagger" (6-а штурмова група ВПС) з Ріо-Гранде. Літаки мали на озброєнні бомби Мк-17. Для підтримки ударних літаків виділялися два літака-заправника КС-130 "Hercules" [148, с. 283-284].

Другий удар планувалося завдати групою чисельністю 14 бойових літаків: 6 М-5 “Dagger” (6-а штурмова бригада ВПС) з Ріо-Гранде та 8 А-4С/В “Skyhawk” (4-а винищувальна-штурмова ескадрилья ВМС) з авіабази Сан-Хуліан. Прагнучи забезпечити максимально сприятливі умови для атаки своїм ударним ескадрильям, аргентинське командування спрямувало у повітряний простір островів близько 30 допоміжних літаків. Однак, із запланованих до участі в ударі 28 бойових літаків, фактично атакували противника тільки 8 літаків А-4Q “Skyhawk” авіації ВМС. З інтервалом у 5 хв. дві групи аргентинських літаків, по чотири бойових машини у кожній, нанесли бомбовий удар по фр КРЗ “Brilliant” та ем КРЗ “Glasgow” [66, с.170].

У результаті удару “Glasgow” отримав ушкодження від влучення авіабомби, яка не вибухнула [20, с. 14]. Під час удару аргентинська сторона втратила п’ять бойових літаків. Засобами ППО британських кораблів були знищені три аргентинських літаки: один був помилково збитий вогнем аргентинської зенітної артилерії під час повернення на базу, ще один упав унаслідок навігаційної помилки пілота [148, с. 283]. З технічних причин в ударі не змогли взяти участь літаки 6-ї штурмової групи ВПС. Другий удар по кораблях противника був відмінений після одержання інформації про їх швидкий відхід у східному напрямку [65, с. 206].

Наприкінці травня 1982 р., на підставі аналізу відомостей про появу та зникнення на екранах радарів повітряних цілей, аргентинська сторона зуміла визначити можливе місцезнаходження британських авіаносців. За даними аргентинської розвідки, район маневрування авіаносної ударної групи знаходився за 80 миль на схід від Фолклендських островів по пеленгу 90° [147, с. 48]. Тому вже 29 травня було розпочато планування та підготовку удару по авіаносній ударній групі противника силами 2-ї ескадрильї ВМС та 4-ї повітряної бригади ВПС. Ударна група складалася з двох літаків “Super Etendard” та чотирьох А-4С “Skyhawk” [163, с. 356]. Дії ударної групи забезпечували група прикриття, група дезінформації, група літаків-заправників [147, с. 49]. Вихід у район атаки ударної групи планувалося здійснити зі східного напрямку, тобто в тил бойового порядку британських сил. Для цього ударні літаки повинні були описати величезну дугу, виконавши по дорозі дві дозаправки паливом. Щоб знизити ризик виявлення літаків-заправників, маршрут польоту КС-130 “Hercules” проклали близько до міжнародних авіатрас [65, с. 288-289].

30 травня о 12 год. 30 хв. почалося розгортання сил, призначених для атаки британської авіаносної ударної групи та сил забезпечення і прикриття. Група ударних літаків у складі двох “Super Etendard”, чотирьох “Skyhawk” та двох КС-130 “Hercules” здійснювала політ на висоті 6000 м. За двісті кілометрів східніше архіпелагу аргентинські літаки перешикувалися в бойовий порядок і лягли на курс 350°, швидкість групи складала 770 км/г. Вихід у район передбачуваного знаходження авіаносця здійснювався на висоті 30 м над рівнем моря. Об 14 год. 00 хв. з дистанції у 25 миль аргентинські літаки атакували угруповання противника протикорабельною

ракетою “Exocet”. Через 153 сек. після атаки “Super Etendard” чотири “Skyhawk”, рухаючись на висоті 12 м зі швидкістю 900 км/год вийшли у район маневрування АУГ противника [66, с. 247].

Засобами ППО ем КРЗ “Exeter”, який знаходився у західному секторі оборони британського ордеру, двома ракетами уразив два лівофлангових аргентинських літаки [163, с. 357]. Два “Skyhawk”, що залишились, зуміли прорватися до авіаносця “Invincible”, обстріляли корабель із гармат і скинули на нього шість авіабомб. Відразу ж після приземлення пілоти впевнено доповіли про ураження авіаносця, докладно описавши хід бою і характер ушкоджень “Invincible” [147, с. 50-56]. Відповідно до їх рапорту в авіаносець влучили три 250-кілограмові авіабомби і ракета “Exocet”, які проникли у внутрішні приміщення корабля і вибухнули [65, с. 289].

Але, британська сторона негайно спростувала відомості про пошкодження авіаносця. Вже 1 червня міністерство оборони Великобританії поширило комюніке, відповідно до якого аргентинська авіація 30 травня атакувала не “Invincible”, а авіатранспорт “Atlantic Conveyor”, який продовжував горіти. 3 червня була озвучена нова версія за уточненими даними: аргентинські літаки атакували фрегат “Avenger”. Офіційні британські джерела дотепер відкидають не тільки твердження противника про пошкодження свого авіаносця, але й сам факт його атаки [65, с. 290]. Схематично хід бойових дій аргентинської авіації 30 травня 1982 р. зображено автором на рис. В.9, додатку В.

Наступний удар по кораблях британського з’єднання був нанесений 8 червня. Перебування двох танко десантних кораблів противника, що знаходилися на незахищеному рейді Порт-Фіцрой, було виявлено аргентинськими береговими постами спостереження. Командування оперативної групи “Мальвинські острови” о 10 год. 26 хв. повідомило командування МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика” про місцезнаходження та склад групи кораблів противника у Порт-Фіцрой. За даними розвідки по району Порт-Фіцрой був нанесений масований повітряний удар [148, с. 109].

З метою забезпечення дії ударних груп літаків та дезінформації протиповітряної оборони противника у район маневрування британської авіаносної ударної групи були спрямовані два винищувачі “Mirage IIIA”. Імітуючи намір атакувати британські кораблі, аргентинські літаки змусили командний пункт ППО направити на їхнє перехоплення чергову пару “Sea Harriers”, унаслідок чого кораблі, що перебували на рейді Порт-Фіцрой, залишились без винищувального прикриття. Одночасно з відволікаючими діями, сили, що входили до складу тактичного командування ВПС “Південь”, розпочали нанесення ударів по району Порт-Фіцрой [65, с.299].

Перший удар був нанесений групою у складі шести М-5 “Dagger”. Підійшовши до островів з північного напрямку, ударна група над західним берегом Фолклендської протоки зробила правий розворот, щоб вийти на бухту Порт-Фіцрой з боку суші. Але поблизу мису Чанчо вона виявила і атакувала фр. “Plymouth”, який повертався після обстрілу аргентинських

позицій на о. Західний Фолкленд. М-5 “Dagger” скинули на фрегат десять бомб і, на виході з пікірування, обстріляли його з гармат. Чотири бомби влучили в корабель, але жодна з них не вибухнула [147, с. 113-114]. Проте, у кормовій частині корабля в результаті детонації авіаційного боєзапасу відбувся вибух, що заподіяв значні пошкодження, які не дозволили йому надалі брати участь у бойових діях [65, с. 300].

Друга ударна група, що складалася з п'яти “Skyhawk”, після дозаправки у повітрі паливом зуміла вийти у район Порт-Фіцрой. Пілоти, використовуючи рельєф місцевості південної частини о. Східний Фолкленд, домоглися раптовості своєї появи над ціллю. Протиповітряна оборона британського плацдарму здійснювалася парою винищувачів “Sea Harriers” і наземними батареями ЗРК. У момент аргентинської атаки “Sea Harriers” переслідували М-5 “Dagger”, що бомбили “Plymouth”, а одна із зенітно-ракетних батарей була несправна. Скориставшись відсутністю протидії з боку противника, перша трійка “Skyhawk” атакувала “Sir Galahad”, ще два “Skyhawk” атакували “Sir Tristram”. В наслідок атаки обидва кораблі отримали чисельні пошкодження [89, Doc. 14/2/35 (51), р. 9]. За офіційними британськими даними у результаті вибухів авіабомб, при боротьбі з пожежею і під час евакуації загинули 50 чоловік, ще 57 одержали серйозні поранення. Через декілька днів “Sir Galahad” затонув, “Sir Tristram” був направлений у Великобританію для проведення ремонтно-відновлювальних робіт [65, с. 300-301].

Другий удар по району Порт-Фіцрой був нанесений о 15 год. 45 хв. До складу двох ударних груп увійшло десять літаків “Skyhawk”. Під час прийому палива літаками першої групи від літака-заправника КС-130 “Hercules” у двох літаків виникли технічні проблеми, які не дозволили їм продовжити виконання завдання. Тому тільки чотири літаки під прикриттям хмар підійшли до південно-східного краю о. Східний Фолкленд. Над бухтою Порт-Фіцрой перша група була зустрінута інтенсивним загороджувальним вогнем системи ППО плацдарму, що змусив її припинити виконання бойового завдання. Під час повернення на базу в районі затоки Шуазель аргентинські літаки виявили і атакували десантний катер противника “LCU F4”. Від влучення авіабомби катер отримав важкі пошкодження [147, с. 116]. Під час цієї атаки аргентинська ударна група була перехоплена британськими винищувачами і під час повітряного бою втратила три літаки. Друга ударна група у складі чотирьох літаків, унаслідок погіршення погодних умов та щільного загороджувального вогню засобів ППО противника не зуміла атакувати кораблі на рейді Порт-Фіцрой. Аргентинські літаки завдали бомбово-штурмовий удар по об'єктах противника на березі, але результати цього удару виявилися незначними [66, с. 262]. Схематично хід бойових дій аргентинської авіації 30 травня 1982 р. у районі Порт-Фіцрой зображено автором на рис. В.10, додатку В.

Таким чином, аналіз бойових дій, які вели МУВ (С) на морському ТВД під час англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р. дозволяє автору стверджувати, що головним змістом цієї оперативно-тактичної форми

застосування військ (сил) було виконання наявними силами часткових завдань у визначеній зоні бойових дій в установлений термін. Це твердження характерно як для угруповань збройних сил Великобританії, так і для угруповань збройних сил Аргентини.

Для британської сторони період ведення бойових дій був обумовлений паузою між проведенням операції щодо знищення ударних угруповань збройних сил Аргентини і Фолклендською десантною операцією. Під час ведення морської десантної операції і після вдалої висадки десанту бойові дії, як форма оперативного застосування сил, велися з метою всебічного забезпечення дій сухопутного угруповання. Аргентинське МУВ (С), спільно з силами ВПС на ТВД, вело бойові дії у період між двома фазами протидесантної операції, і після припинення протидесантної операції.

Автором встановлено, що послідовність, обсяг, характер та зміст завдань, що виконувалися МУВ (С) на морському ТВД при веденні бойових дій, знаходилися в прямій залежності від цілей цих дій і конкретних умов обстановки у зоні конфлікту. Протягом бойових дій британському угрупованню загалом вдалося вирішити поставлені перед ним завдання. На початковому періоді були створенні більш сприятливі умови для проведення морської десантної операції, на другому етапі – забезпечена всебічна підтримка і оперативне прикриття військ десанту, що діяли на березі. Водночас, аргентинське МУВ (С) змогло вирішити поставлені завдання лише частково.

Аналізуючи досвід бойових дій на морському ТВД під час англо-аргентинського конфлікту, можна стверджувати про наступні тенденції у розвитку військово-морського мистецтва:

безперервність бойових дій, їх тривалість не тільки у паузі між морськими операціями, але і під час проведення цих операцій;

зростання ролі з'єднань і частин інших видів збройних сил у веденні бойових дій на морському ТВД;

бойові дії набули характерних ознак спільних операцій.

3.3. Ведення систематичних бойових дій угрупованнями військ (сил) Аргентини та Великобританії

Систематичні бойові дії МУВ (С) збройних сил Великобританії. Аналіз наявних джерел та літератури, що містять відомості про ведення британськими МУВ (С) систематичних бойових дій на Атлантичному ТВД, висвітлив, що, на відміну від інших операцій, систематичні бойові дії велись не тільки у зоні навколо Фолклендських островів, оголошеної районом бойових дій, але майже на всьому просторі Південної Атлантики. МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” вело систематичні бойові дії, як форму оперативного застосування військ (сил), на протязі всього конфлікту.

Дисертантом встановлено, що метою систематичних бойових дій було: здійснення безперервного впливу на противника, скосування його дій;

створення і підтримка сприятливого оперативного режиму для дій угруповань військ (сил), особливо у місцях зосередження та на шляхах розгортання.

Під час ведення систематичних бойових дій командування МУВ (С) “Британські сили на Атлантичному ТВД” планувало вирішити наступні завдання:

- зрив морських перевезень противника;
- забезпечення оборони районів базування і своїх морських перевезень;
- проведення розвідки на ТВД;
- протидія розвідці противника;
- боротьба з мінною небезпекою;
- проведення конвоїв.

Для вирішення завдання щодо зриву морських перевезень противника британське командування розгорнуло у двохсотмильній морській виключній зоні навколо Фолклендських островів групу з трьох атомних підводних човнів [17, с. 162], які у період з 12 по 29 квітня 1982 р. здійснювали бойове патрулювання у найбільш імовірних районах комунікацій. Необхідно наголосити, що загроза з боку підводних човнів примусила аргентинське керівництво вже 11 квітня відмовитися від використання на морських комунікаціях великих транспортних суден. Але невеликі кораблі і судна продовжували постійно проривати блокаду островів [65, с. 111]. Тільки після 25 квітня, коли до зони блокади наблизилися сили оперативного з'єднання TF-317 ВМС Великобританії, аргентинська сторона остаточно припинила морське сполучення з архіпелагом [66, с. 91].

З метою забезпечення безпеки району зосередження надводних сил і безперешкодного проходу атомних підводних човнів у район Південної Атлантики, починаючи з 7 квітня 1982 р., патрульні літаки MR.1 та MR.2 “Nimrod” зі складу 42-ї, 102-ї, 201-ї та 206-ї ескадрильї ВПС, що базувалися на авіабазі Уайдиуейк, розпочали патрулювання району о. Вознесіння. Крім того, у період бойових дій MR.2 “Nimrod” здійснювали протичовнове патрулювання в районі Фолклендського архіпелагу і пошуково-рятувальне забезпечення в зоні бойових дій [65, с. 95].

На о. Вознесіння знаходилось угруповання транспортної авіації ВПС Великобританії у складі 10, 30, 47, 70-ї ескадрильї. Причому, якщо перші дві ескадрильї виконували рейси між Вознесінням і Великобританією, то дві останні доставляли вантажі на південь. Завдання протиповітряної оборони бази були покладені на три літаки CR.3 “Harrier” з першої винищувальної ескадрильї ВПС, пізніше їх замінили на три надзвукових FGR2.S “Phantom” зі складу 29-ї ескадрильї ВПС. ППО острова здійснювалось силами 63-го полку ВПС, на озброєні якого знаходились комплекси ЗРК “Rapier”.

Завдання повітряної розвідки на ТВД покладалися на угруповання базової авіації, що було розгорнуто на авіабазі Уайдиуейк. Розвідувальні польоти здійснювалися патрульними літаками MR.2 “Nimrod” зі складу 102-ї, 201-ї та 206-ї ескадрильї ВПС. Можливості MR.2 “Nimrod” робити дозаправку в повітрі та наявність сучасних засобів радіоелектронної розвідки дозволяли

за один політ розкривати обстановку на ділянці довжиною 1000 миль і шириною до 400 миль. Бортові радары видавали приблизні розміри будь-якого надводного об'єкта й фіксували активну роботу корабельних радіоелектронних засобів. Тривалість кожної такої операції становила близько 19 годин, причому літаку-розвіднику було потрібно мінімум три дозаправки в повітрі. Як правило, політ МР.2 "Nimrod" проходив на висоті 10 км, по маршруту від о. Вознесіння до точки повороту за 150 миль від Порт-Стенлі. Потім літак лягав на курс 270⁰ і летів у бік аргентинського берега, не доходячи до якого 60 миль, знову повертав і повертався на базу вздовж територіальних вод Аргентини [66, с. 180].

Завдання щодо забезпечення безпеки власних морських перевезень британське командування вирішувало шляхом впровадження конвоювання, але спостерігались і переходи поодиноких суден. В останньому випадку транспортні судна здійснювали перехід з дотриманням заходів прихованості. До складу конвоїв, як правило, входила група транспортних суден у кількості 5-7 одиниць у супроводі корабля охорони [9, с. 193-194].

Систематичні бойові дії МУВ (С) збройних сил Аргентини.

Дисертантом встановлено, що МУВ (С) збройних сил Аргентини на морському ТВД вели систематичні бойові дії на протязі всього конфлікту, як самостійно, силами тільки МУВ (С), так і спільно з іншими угрупованнями видів збройних сил. Фактично район проведення систематичних бойових дій на морському ТВД охоплював територіальні води Аргентини і двохсотмильний район навколо Фолклендських островів. В інших районах Південної Атлантики аргентинська сторона здійснювала тільки розвідувальну діяльність.

Аналіз наявної літератури та джерел, які містять відомості про ведення аргентинською стороною систематичних бойових дій на Атлантичному ТВД [17, 21, 33, 53, 56, 65, 66, 87, 100, 125, 136, 140, 147, 148, 149, 151, 157, 171, 189, 192], дозволив дисертанту встановити, що мета систематичних бойових дій полягала у створенні і підтримці сприятливого оперативного режиму для дій угруповань військ (сил) переважно у місцях їх зосередження та на шляхах розгортання.

Під час ведення систематичних бойових дій командування аргентинських МУВ (С) намагалося вирішити наступні завдання:
ведення розвідки на ТВД та протидія розвідці противника;
оборона районів базування;
проведення заходів оперативного забезпечення дій угруповань сил у визначених зонах.

Завдання повітряної розвідки у віддалених районах Південної Атлантики виконувалися літаками 1-ї транспортної групи ВПС. Так, під час висування кораблів тактичної групи TG-317.8 до Фолклендських островів літаки "Boeing 707" кілька разів точно встановили координати і елементи руху з'єднання противника [163, с. 86-91].

На користь ведення розвідки на ТВД діяли і надводні судна, які були зведені у три тактичні групи: GT-17.2, GT-17.1, GT-17.3. [138]. Так,

торговельне судно “Rio de la Plata”, що було зафрахтоване, у другій половині квітня зробило перехід до району о. Вознесіння. Перебуваючи за 12 миль від острова, екіпаж судна здійснював візуальне і радіоелектронне спостереження за діями противника. До 30 травня 1982 р. 25 допоміжних розвідувальних суден (мобілізовані та частково дообладнані риболовні траулери) вели спостереження за океанськими комунікаціями та районами маневрування британських угруповань у Південній Атлантиці. У трьохсотмильній зоні навколо Фолклендських островів до 10 травня діяли три допоміжних розвідувальних судна зі складу тактичної групи GT-17.1. Слід зазначити, що ефективність вжитих заходів була досить великою. Так, 7 травня на підході до району бойових дій, були виявлені дві корабельні групи противника. Першу групу, у складі десантних кораблів і транспортних суден, яка йшла зі швидкістю 12 вузлів курсом 210° , було виявлено у точці з координатами $35^{\circ} 40'$ П.Ш. і $30^{\circ}30'$ З.Д.. Другу групу, у кількості п'ять одиниць, виявлено за 80 миль від о. Естадос [66, с. 161]. Для контролю повітряної обстановки на ТВД аргентинське командування використовувало радары TPS 43 і TPS 44, один із яких знаходився у Порт-Стенлі [65, с. 112].

Додатковим засобом одержання інформації про діяльність англійської авіації стало створення вздовж узбережжя країни і на островах системи постів повітряного спостереження. На Фолклендах пости спостереження були об'єднані у дві незалежно діючі мережі. Основна мережа контролювала більшу частину о. Східний Фолкленд і взаємодіяла з військовою та цивільною службами повітряного контролю аеропорту Порт-Стенлі. Допоміжна мережа обслуговувала військово-повітряну базу “Кондор” у селищі Гус-Грін. Наявні засоби радіоелектронного спостереження дозволяли контролювати повітряний простір площею тільки 300 км^2 [148, с. 180]. У результаті літаки противника виявлялися на відстані, що вже не дозволяла організувати їхнє перехоплення винищувачами, які базувалися на континентальних аеродромах [65, с. 190-191].

Дисертант зазначає, що оборона районів базування велася спеціально призначеними для цього силами. У першій декаді травня, інформація про можливу концентрацію сил спеціального призначення противника на півдні континенту, призвела до впровадження додаткових заходів оборонного характеру. Була посилена охорона та оборона військово-повітряних баз, із центральних районів країни на південь були переміщені додаткові частини. З авіабази Ріо-Гранде на аеродром Комодоро-Рівадавія перебазували три винищувача М-5 “Dagger” [147, с. 240-256]. Для патрулювання ближньої морської зони у рамках проти-диверсійного забезпечення аргентинське командування, поруч з корабельними дозорами, застосовувало вертольоти армійської авіації “Puma” і легкі штурмовики ІА-58 “Pucara” [65, с. 194].

Протичовнове забезпечення на ТВД здійснювалося протичовновими вертольотами палубного базування та патрульною авіацією ВМС [65, с. 192].

До заходів оперативного забезпечення дій угруповань сил у визначених зонах морського ТВД можна віднести здійснення пошуково-рятувального забезпечення, для чого було сформоване повітряне угруповання з пошуку та

порятунку на морі. Сили повітряного компоненту МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”, що знаходились у пошуково-рятувальному забезпеченні бойових дій на ТВД, зведені автором у таблицю 3.3.1.

Таблиця 3.3.1

Сили повітряного компоненту МУВ (С) Театр Операцій “Південна Атлантика”, що знаходились у пошуково-рятувальному забезпеченні бойових дій на ТВД

Місце базування	Сили та засоби, які знаходились у постійному чергуванні
1	2
Комодоро-Рівадавія	2 літаки F-27, 1 літак DHC-6 “Twin Otter”, вертоліт B-212 “Bell”.
Трелев	вертоліт H-500 “Hughes”

Продовження таблиці 3.3.1

1	2
Санта-Крус	вертоліт H-500 “Hughes”
Сан-Хуліан	2 вертольоти H-500 “Hughes” та B-212 “Bell”.
Пуерто-Десадо	2 вертольоти S-61N, та 3 MU 2/60 “Mitsubishi”.
Ріо-Гальєгос	1 вертоліт B-212 “Bell”, 4 літаки TS-60 “Aerostar”
Ріо-Гранде	1 вертоліт SA-330 “Puma”, літак 3M “Skyvan”
Мальвінські острові	2 вертольоти CH-47 “Chinook”, 2 вертольоти B-212 “Bell”.

Джерело інформації [147, 148]

У кожній військово-морській і повітряній базі були призначені спеціальні чергові сили, усього 3 літаки та 21 вертольоти, які перебували у негайній готовності до проведення дій подібного характеру. На Фолклендських островах цю функцію виконували чотири вертольота армійської авіації [163, с. 499-523].

З метою здійснення безперервного впливу на противника аргентинське командування, починаючи з 8 травня 1982 р., приступило до виконання специфічних заходів. Створювалася видимість повітряної активності в районі островів, що провокувало противника піднімати свої літаки для перехоплення хибних цілей. Це вело до додаткового навантаження на пілотів палубної авіації противника та витрати технічного ресурсу літаків [66, с. 162]. Крім бойових ескадрилій ВПС у подібних операціях також використовувалася ескадрилья “Phoenix” (35 мобілізованих цивільних літаки) [151, §705-707].

Отже, аналіз систематичних бойових дій, які вели МУВ (С) сторін на морському ТВД у ході англо-аргентинського збройного конфлікту 1982 р., дозволяє автору стверджувати, що, на відміну від операцій і бойових дій, систематичні бойові дії велись на значно більших просторах морського ТВД,

характеризувалися більшою тривалістю і велися, головним чином, з метою створення і підтримки сприятливого оперативного режиму для дій угруповань військ (сил) на морському ТВД. Загальний зміст заходів і дій сил, що застосовувалися для ведення систематичних бойових дій, полягав у несенні дозорної служби, спостереженні, розвідки, дотриманні режиму судноплавства, обладнанні та дообладнанні ТВД. Для виконання тих чи інших завдань під час ведення систематичних бойових дій сторони створювали угруповання сил, більшість з яких діяла на морському ТВД безперервно, протягом всього періоду збройного конфлікту. Це твердження характерно як для МУВ (С) збройних сил Великобританії, так і для МУВ (С) збройних сил Аргентини. Автор також визначив, що під час ведення систематичних бойових дій британській стороні загалом вдалось вирішити поставлені завдання. Аргентинська сторона змогла вирішити поставлені завдання лише частково.

Аналізуючи систематичні бойові дії на морському ТВД під час англо-аргентинського конфлікту, можна стверджувати, що найбільш повне вирішення завдань, що стояли перед силами, досягалося під час спільних дій різнорідних угруповань, за тісної взаємодії зі з'єднаннями і частинами різних видів збройних сил. Останнє твердження характерно також для вирішення силами завдань оперативного забезпечення бойових дій.

Таким чином, підсумовуючи викладене у даному розділі, дисертант зазначає, що наукове завдання щодо визначення форм застосування міжвидових угруповань військ (сил), які застосовувалися на морському ТВД в англо-аргентинському конфлікті 1982 р. вирішено. Визначено форми застосування МУВ (С) в англо-аргентинському конфлікті 1982 р., зокрема: морські операції МУВ (С); бойові дії МУВ (С); систематичні бойові дії МУВ (С).

Дисертантом визначені тенденції розвитку воєнно-морського мистецтва, які мали місце при застосуванні МУВ (С) на морі, зокрема:

сторони, що протистояли одна одній, вели воєнні дії на морському ТВД переважно силами МУВ (С), які перебували під єдиним командуванням та склалися з компонентів усіх видів збройних сил та інших силових відомств;

набула чітких ознак тенденція переходу від самостійних дій окремих видів збройних сил на морському ТВД до спільних операцій;

набула чітких рис тенденція використання на головному напрямку у морських операціях та при веденні бойових дій, залежно від конкретної обстановки та завдань, що вирішувалися, однорідних сил, що об'єднувались у рамках одного з компонентів міжвидового угруповання.

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного наукового дослідження вирішено наукове завдання, що полягає в узагальненні та аналізі досвіду створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року і розробці рекомендацій щодо можливих напрямів його використання у воєнній теорії й практиці підготовки Збройних Сил України. Виходячи із поставлених автором задач дослідження, досягнуто такі наукові результати:

1. У результаті проведеного аналізу стану наукової розробки теми дисертації можна стверджувати, що питання застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року як у вітчизняній, так і закордонній воєнно-історичній науці, не було предметом окремого воєнно-історичного дослідження. Широта та інформативність джерельної бази дали можливість комплексно дослідити предмет дисертації. Аналізуючи джерела, в яких містяться посилання на нормативну базу та керівні документи щодо застосування міжвидових угруповань військ (сил) у збройній боротьбі на морі, прийнятих на початку 80-х років ХХ ст. у Великобританії та Аргентині, можна стверджувати, що 1982 року практика створення міжвидових угруповань військ (сил) випереджала теорію їх застосування.

2. Автором встановлено, що Великобританія та Аргентина, що протистояли одна одній у конфлікті, проводили воєнні дії на морі переважно силами міжвидових угруповань військ (сил). Результатами дослідження визначено, обґрунтовано та класифіковано сім міжвидових угруповань сторін: від Аргентини – Театр Операцій “Мальвінські острови”, Театр Операцій “Південна Атлантика”, оперативна група військ “Мальвінські острови”; від Великобританії – “Британські сили на Атлантичному театрі воєнних дій”, оперативне з’єднання ВМС TF-317, угруповання військ десанту TG-317.1, угруповання сил забезпечення на о. Вознесіння.

За масштабом і видом воєнних дій вони класифіковані на стратегічні, оперативні, тактичні, наступальні та оборонні, зокрема: Театр Операцій “Мальвінські острови” – оперативне, наступальне; Театр Операцій “Південна Атлантика” – оперативне, оборонне; оперативна група військ “Мальвінські острови” – тактичне, оборонне; “Британські сили на Атлантичному ТВД” – стратегічне, наступальне; оперативне з’єднання TF-317 – оперативне, наступальне; угруповання сил забезпечення на о.

Вознесіння – оперативне, оборонне; угруповання військ десанту TG-317.1 – тактичне, наступальне.

Установлено певну особливість, що мала місце при формуванні наведених угруповань, зокрема формування компонентів міжвидових угруповань військ (сил) стратегічного рівня проводилося за видовою ознакою, а формування компонентів оперативного і тактичного рівня – за функціональною. Бойовий склад і організаційна структура цих міжвидових

угруповань під час їх застосування змінювалися залежно від конкретних умов на театрі воєнних дій, завдань, що вирішувалися, і принципів бойового застосування військ (сил).

3. З'ясовано вплив низки специфічних взаємопов'язаних факторів на створення і застосування міжвидових угруповань військ (сил) збройних сил сторін в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року.

Залежно від сфери домінантного впливу на міжвидове угруповання тих чи інших факторів їх класифіковано за трьома окремими групами: воєнно-політична обстановка у Південній Атлантиці під час конфлікту (політичний характер конфлікту, його цілі та масштаб; розташування сил у регіоні; напруженість у відносинах між Аргентиною та Чилі; внутрішня і зовнішня політика керівництва Аргентини і Великобританії); природні умови та оперативне обладнання театру воєнних дій (характер місцевості; кліматичні і гідрометеорологічні умови; пора року і час доби; наявність на театрі воєнних дій об'єктів і засобів, призначених для забезпечення воєнних дій); кількісні та якісні характеристики військ (сил) (склад, стан і характер дій військ (сил) сторін; їх матеріально-технічна забезпеченість; терміни підготовки до бойових дій і виконання бойових завдань, морально-психологічний стан особового складу).

На застосування міжвидових угруповань у конфлікті впливали фактори, що поділено автором на дві основні групи: фактори зовнішнього характеру (диференційний вплив гідрометеорологічних умов і диференційний вплив обсягу та характеру оперативного обладнання театру воєнних дій на застосування окремих компонентів) і фактори внутрішнього характеру (оперативну сумісність функціональних або структурних елементів міжвидових угруповань військ (сил), рівень їх боєготовності і живучість).

4. Результатами дослідження встановлено, що міжвидові угруповання військ (сил) як Аргентини, так і Великобританії проводили: операції; бойові дії й систематичні бойові дії.

Міжвидові угруповання військ (сил) Аргентини проводили морську десантну та протидесантну операції, Великобританії – операцію зі знищення ударних угруповань противника та морську десантну операцію. При цьому, на морському театрі воєнних дій міжвидові угруповання проводили морські операції, які являють собою форму оперативного застосування угруповань військово-морських сил.

Бойові дії міжвидових угруповань мали безперервний характер і мали за мету створення сприятливих умов для проведення морських операцій за участі угруповань військ (сил). Перебіг бойових дій висвітлив посилення ролі з'єднань і частин інших видів збройних і набуття ними характерних рис спільних операцій.

Систематичні бойові дії, що проводилися безперервно, характеризувалися більшим просторовим розмахом, тривалістю і були спрямовані на створення і підтримку сприятливого оперативного режиму для дій угруповань військ (сил) на театрі воєнних дій. Ефективність виконання завдань при цьому досягалася спільними діями різнорідних угруповань у

взаємодії зі з'єднаннями і частинами інших видів збройних сил.

5. Визначено і теоретично обґрунтовано низку тенденцій розвитку военно-морського мистецтва при застосуванні міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій: перехід від самостійних дій окремих видів збройних сил до спільних операцій видів збройних сил; перехід від дій однорідних угруповань військово-морських сил до застосування у морських операціях (бойових діях) переважно міжвидових (міжвідомчих) угруповань військ (сил) під єдиним командуванням; використання на головному напрямку у морських операціях (бойових діях), залежно від конкретної обстановки і завдань, що вирішувалися, однорідних сил, об'єднаних у межах одного із компонентів міжвидового угруповання.

6. На підставі результатів дослідження, теоретичних висновків та узагальнень запропоновано рекомендації щодо використання досвіду застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року у воєнній теорії й практиці підготовки Збройних Сил України.

У воєнній теорії матеріали дослідження пропонується використати при: розробці науково-методичного апарату оцінки бойових можливостей оперативних угруповань військ (сил); розробці методологічних основ обґрунтування оптимального складу оперативних угруповань військ (сил) у морських операціях та операціях на приморському напрямку; проведенні воєнно-історичних досліджень.

У практиці підготовки Збройних Сил України матеріали дослідження пропонується використати для підготовки органів управління Військово-Морських Сил Збройних Сил України, які за своїми функціями відповідають за проведення операцій на морському театрі воєнних дій. Доцільно, разом із підготовкою до управління різнорідними угрупованнями військ (сил) зі складу військово-морських сил, здійснювати підготовку до управління міжвидовими угрупованнями військ (сил) – варіативними за своїм складом і спектром завдань, що виконуються. Органи управління необхідно готувати до прийняття в оперативне підпорядкування сил і засобів зі складу інших видів збройних сил і силових відомств, для чого необхідно відпрацьовувати у мирний час різні варіанти бойового складу міжвидових угруповань військ (сил) залежно від характеристики імовірних загроз із морського напрямку та урахуванням складу сил імовірного противника. Перспективним бачиться покладання на органи управління, які відповідають за проведення операції на морському театрі воєнних дій, виключно функцій бойового управління, позбавивши їх від необхідності здійснювати повсякденне управління і підготовку визначених у мирний час угруповань сил.

У практиці створення міжвидових угруповань військ (сил) перевагу віддавати створенню компонентів не видових, а функціональних, для чого провести роботу зі стандартизації та уніфікації систем озброєння, управління військами і тилового забезпечення. Протидіючи міжвидовим угрупованням противника, основні зусилля слід спрямовувати на ураження життєво

важливих “центрів”, тобто окремих функціональних, або структурних елементів, від діяльності яких залежить функціонування компонентів угруповання противника.

7. Перспективними напрямами подальших досліджень можуть бути: застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському ТВД у воєнних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ ст.; застосування міжвидових угруповань військ (сил) в операціях на приморському напрямку у воєнних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алхименко А. Военно-географическая характеристика Атлантического океана / А. Алхименко. – Л.: ВМА им. А. А. Гречко, 1990. – 104 с.
2. Бабич В. Авиация в локальных войнах / В. Бабич. – М.: Воениздат, 1988. – 207 с.
3. Бабич В. Непосредственная авиационная поддержка сухопутных войск / В. Бабич // Военно-исторический журнал. – 1985. – №11. – С.53-59.
4. Бадах Ю. Г. Флоты у локальных війнах і збройних конфліктах другої половини 40-х років ХХ ст. - початку ХХІ ст.: дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / Юрій Гордійович Бадах: НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. – К., 2006. – 575 с. – Бібліогр.: С. 410–465.
5. Бадах Ю.Г. Досвід створення морських угруповань при веденні воєнних конфліктів / Юрій Гордійович Бадах // Збірник наукових праць Національної академії оборони України. – 2004. – №48. – С. 348–351.
6. Бадах Ю.Г. Флоты у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ століть / Ю.Г. Бадах. – К.: НАОУ, 2003. – 168 с.
7. Бадах Ю.Г. Опыт использования ВМС в локальных войнах и вооруженных конфликтах послевоенного периода. / Юрій Гордійович Бадах. – К.: ВВМПУ, 1991. – 37 с.
8. Білетов В. Єдина воєнна організація України та воєнно-стратегічні аспекти її побудови [Електрон. ресурс] / В. Білетов, Ю. Щєбланін, М. Голобородько // Військо України. – 2008. – №3: – Режим доступу: <http://www.vu.mil.gov.ua/index.php?part=article&id=630> – Назва з екрану.
9. Військово-морська історія: підручник / [І.Й. Тенюх [та ін.]; під ред. І.Й. Тенюха. – Севастополь.: СВМІ ім. П.С. Нахімова, 2009. – 444 с.
10. Військово-політичний, стратегічний, оперативний і тактичний зміст локальних воєн і збройних конфліктів: навчальний посібник / під ред. В. Б. Толубко. – К.: НАОУ, 2000. – 228 с.
11. Воєнна доктрина України [Електрон. ресурс]: затверджена Указом Президента України від 15.06.2004 р. № 648/2004 (в редакції Указу Президента України від 8.06.2012 р. № 390/2012):. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>
12. Військово-Морські Сили Збройних Сил України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=structure&sub=vms>
13. Военная энциклопедия – М.: Воениздат, 1993–. – Т.1: – 1993. – С. 156–158.
14. Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах. Вторая половина ХХ – начало ХХІ века / под ред. А. Рукшина. – М.: Воениздат, 2009. – 764 с.
15. Военно-морские силы иностранных государств: справочник / под ред. И. Хурса. – М.: Воениздат, 1988. – 863 с.

16. Вооруженные силы империалистических государств – М.: Воениздат, 1964, – 988 с.
17. Вудворд С. Фолклендская война / Сенди Вудворд. – Симферополь: Доля, 2005. – 416 с. (пер. с англ. – изд. перераб. и доп.)
18. Галкин Ю. Действия английских разведывательно-диверсионных подразделений / Юрий Галкин // Зарубежное военное обозрение. – 1983. – № 5.
19. Галкин Ю. Противовоздушная оборона английских экспедиционных сил / Юрий Галкин // Зарубежное военное обозрение. – 1983. – №13. – С. 64–69.
20. Грачев А. Транспортный флот в англо-аргентинском конфликте / А. Грачев // Морской сборник. – 1985. – №1. – С.77–82.
21. Доценко В. Атака у берегов Синая / В. Доценко. – СПб.: , 2000. – С. 88–109.
22. Доценко В. История военно-морского искусства / В. Доценко. – М.: ЭКСМО, 2003– – Т.2, кн.2: Флоты XX века. – 2003. – 896 с.
23. Доценко В. Морские десанты в локальных войнах / В. Доценко // Морской сборник. – 1985. – №10. – С. 17–23.
24. Доценко В. Флоты в локальных конфликтах второй половины XX века / В. Доценко. – СПб.: Terra Fantastica. 2001. – 512 с.
25. Жуматий В. Операция “Корпорейт”. ВМС Великобритании в англо-аргентинском конфликте 1982 г. / В. Жуматий // Морской сборник. – 1999. – № 10–12. – С. 68–72, 65–68, 69–72.
26. Жуматий В. Боевые действия военно-морских сил Великобритании в англо-аргентинском конфликте 1982 года. М., –1992. – 68 с.
27. Загорка О. Фактори, що впливають на створення угруповання військ (сил) в операціях Збройних Сил України / О. Загорка, В. Стрижевський // Збірник наукових праць Центру військово-стратегічних досліджень НУОУ. – 2011. – № 2(43). – С. 4–12.
28. Запорожиенко А. Тенденции в развитии тактики морского боя группировок разнородных сил / А. Запорожиенко // Военная мысль. – 1987. – № 9 – С.34–42.
29. Історія війн і воєнного мистецтва: Підручник для слухачів НАОУ / [Керів. авт. кол. В.Б. Толубко]. – К.: НАОУ, 2003. – 327 с.
30. Історія воєнного мистецтва: підручник / [Фурман І.І. [та ін.]. – [3-е вид ., випр. та доп.]. – К.: НУОУ, 2012. – 300 с.
31. Історія будівництва Збройних Сил України (1991–2011 рр.). – Звіт НДР (заключний, шифр “Історія-20”). – К.: НУОУ, 2011. – 314 с. – Інв. № 6712.
32. Калинин В. Некоторые тенденции развития радиоэлектронной борьбы в боевых действиях на море / В. Калинин, А. Лобанчук // Морской сборник. – 1991. – №3. – С.19–23.
33. Капитанец И. Роль флота в англо-аргентинском конфликте / И. Капитанец // Морской сборник. – 1983. – №2. – С.14–20.

34. Кожухаров А. Десанты в ходе Южно-Атлантического кризиса / А. Кожухаров // Морской сборник. – 1996. – №7. – С.68–76.
35. Комаренко О. Конфлікт Великої Британії та Аргентини навколо Фолклендських островів 1982 р.: військовий аспект / О. Комаренко, І. Примаченко // Вісник Київського Національного Університету ім. Тараса Шевченка. – 2010. – №102. – С. 31–35.
36. Ланг В. Использование противоминных кораблей ВМС Великобритании в Фолклендском конфликте / В. Ланг // Судостроение за рубежом. – 1984. – №5. – С. 62–64.
37. Лосев Е. Ф. Англо-аргентинский конфликт 1982 года [Монография] / Е. Ф. Лосев. – Калининград: Балтийский ВМИ им. Ф.Ф. Ушакова, 2006. – 111 с.
38. Маров Ю. Некоторые итоги Фолклендского конфликта / Ю. Маров, А. Биросов // Зарубежное военное обозрение. – 1984. – №5. – С. 9–17.
39. Маров Б. Англо-аргентинский конфликт и ВМС Великобритании / Б. Маров // Судостроение за рубежом. – 1983. – № 8. – С. 3–18.
40. Митяева Е.В. Англо-аргентинский конфликт из-за Фолклендских (Мальвинских) островов / Е.В. Митяева – М.: “Международные отношения”, 1985. – 120 с.
41. Новик М. Действие авиации в англо-аргентинском конфликте / М. Новик // Зарубежное военное обозрение. – 1984. – №9. – С. 47–53.
42. Павленко А. Морські десанти / А. Павленко // Військо України. – 1996. – № 9/12. – С. 40.
43. Печуров С. Заокеанской земли не отдадим ни пяди: Англосаксонская победа при Фолклендах / С. Печуров // Независимое военное обозрение. – 2007. – №20. – С. 5
44. Пирумов В. Радиоэлектроника в войне на море / В. Пирумов, Р. Червинский – М.: Военное издательство, 1987. – С. 175.
45. Поспелов А. С. Розвиток воєнного мистецтва у війнах періоду другої половини ХХ століття: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / А.С. Поспелов: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2003. – 19 с.
46. Поспелов А. Военно-морские силы в локальных конфликтах: флот Аргентины в боях за Мальвинские острова (2.04.82–14.06.82) / А. Поспелов // Морское право: история, современность, перспективы развития. 2002. – № 1.
47. Приклади використання ВМС у локальних війнах і військових конфліктах після Другої світової війни: Навчальний посібник. – Севастополь, СВМІ, 1999. – 79 с.
48. Прокофьев С. Тактика действий и опыт боевого применения сил специальных операций сухопутных войск Великобритании / С. Прокофьев // Зарубежное военное обозрение. – 1999. – № 5.
49. Радецький В. Г. Розвиток воєнного мистецтва у війнах періоду другої половини ХХ століття.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / В.Г. Радецький: Національний університет ”Львівська політехніка“. – Львів, – 2006. – 16 с.
50. Радионов Б. Радиоэлектронная война в Южной Атлантике / Б. Радионов // Морской сборник. – 1983. – №1. – С.77-85.

51.Радионов Б. Тактика действий авиации против кораблей / Б.Радионов, М. Новичков // Морской сборник. – 1982. – №7.

52.Ракитин Е. Ставка на внезапность: Высадка десанта на Фолклендские острова / Е. Ракитин // Морской сборник. – 1983. – №3. – С. 81–85.

53.Рибак М.І. Воєнне мистецтво в локальних війнах після Другої світової війни: навчальний посібник / М.І. Рибак, Ю.Г. Бадах. – К.: НАОУ, 2000. – 136 с.

54.Розробка науково-методичного апарату формування концепції застосування Військово-Морських Сил Збройних Сил України на довгостроковий період. – Звіт НДР (заключний, шифр “Посейдон”). – К.: НУОУ, 2011. – 74 с. (С.11–18; 25–34; 56–59).– Інв. № 66529.

55.Розвиток форм і способів збройної боротьби у війнах першої половини ХХ століття (1904–1939 рр.). – Звіт НДР (проміжний, шифр “Протидія”). – К.: НУОУ, 2012. – 168 с. – Інв. № 7029.

56.Рудаков В. Досвід використання сил флотів в локальних війнах після другої світової війни (арабо-ізраїльська війна 1973 р. і англо-аргентинський конфлікт 1982 року): навчальний посібник / В. Рудаков. – К.: НАОУ, 2001. – 34 с.

57.Савченко В.А. Аналіз досвіду застосування космічних систем у локальних війнах й збройних конфліктах кінця ХХ – початку ХХІ століть в інтересах матеріально-технічного забезпечення / В.А. Савченко, Р.І. Раневич // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2010. – № 1(3). – С. 206–207.

58.Санников Л. Использование транспортных судов в качестве авианесущих кораблей / Л. Санников // Морской сборник. – 1985. – № 1. – С. 76–77.

59.Сергеев П. Организация и вооружение армий и флотов капиталистических государств / П. Сергеев. – М.: Воениздат, 1968. – 606 с.

60.Славгородский А. Материальное обеспечение сил в локальных войнах / А. Славгородский // Морской сборник. – 1988. – №3 – С. 20–25.

61.Словник основних термінів та скорочень, які використовуються в НАТО. – К.; МП Леся, 2004. – 586 с.

62.Современные театры военных действий: Учебник для командных военных учебных заведений – М.: Военная академия им. М.Ф. Фрунзе, 1979. – 448 с.

63.Справочник по оперативному оборудованию морских ТВД. – М.: Гл. штаб ВМФ, 1972 – .–

Ч.1: Атлантический океан и Средиземное море – 1972. – 356 с.

64.Справочник по иностранным флотам / [Составители В.Коваленко, М. Остроумов]. – М.: Воениздат, 1966, – 620 с.

65.Татарков Д.Б. Конфликт в Южной Атлантике: Фолклендская война 1982 года. / Д.Б. Татарков. – К.: Изд. дом Румб, 2007. – 416 с.

66.Татарков Д. Англо-аргентинська війна. Досвід застосування збройних сил у локальній війні: навчальний посібник / Д.Б. Татарков. – Севастополь.: СВМІ ім. П.С. Нахімова, 2008. – 332 с.

67. Татарков Д.Б. Застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р.: історіографія проблеми // Воєнно-історичний вісник. – К.: НУОУ, 2011. – № 1. – С. 82-89.

68. Татарков Д.Б. Міжвидові угруповання військ (сил), що діяли в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року: визначення та класифікація. Матеріали міжвузівського науково-практичного семінару “Досвід застосування Збройних Сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ – початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності” (24 травня 2012 р.). – К.: НУОУ, 2012. – 174 с. (С.148-152).

69. Татарков Д.Б. Застосування міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року / Дмитро Борисович Татарков // Воєнно-історичний вісник. – 2012. – № 1 (3). – С. 123-129.

70. Татарков Д.Б. Створення міжвидових угруповань військ (сил) у англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року та організація управління ними під час воєнних дій на морі. / Дмитро Борисович Татарков // Матеріали науково-практичної конференції “Завдання військово-морських сил Збройних Сил України у контексті реалізації державної морської політики” (15 грудня 2010 р.). – К.: НУОУ, 2011. – 180 с. (С.164–167).

71. Татарков Д.Б. Фактори, які впливали на створення та застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року / Дмитро Борисович Татарков // Збірник наукових праць Національного університету оборони України “Труди університету”. – 2012. – № 6 (112). – С. 308–315.

72. Татарков Д.Б. Систематичні бойові дії міжвидових угруповань військ (сил) збройних сил Аргентини та Великобританії в англо-аргентинському конфлікті 1982 року / Дмитро Борисович Татарков // Збірник наукових праць Національного університету оборони України “Труди університету”. – 2012. – № 8 (114). – С. 238–242.

73. Татарков Д.Б. Принцип непрямых действий: англо-аргентинский вооруженный конфликт 1982 г. / Дмитро Борисович Татарков // Атташе – военная дипломатия. – 2007. – № 4. – С. 110–115.

74. Татарков Д.Б. Аргентино-Чилийские территориальные противоречия: история и пути разрешения / Дмитрий Борисович Татарков // Вестник института стратегических исследований ПГЛУ [текст] : Сборник научных трудов / Ред. кол. Панин В.Н., главн. ред. Вып. 1 – Ставрополь: Ставролит, 2011. – 84 с. (С.62–67).

75. У карты Атлантики. – М.: Воениздат, 1968. – 312 с.

76. Усков И. Уроки англо-аргентинского конфликта и роль надводных кораблей в борьбе на море / И. Усков // Морской сборник. – 1982. – №11. – С. 87–92.

77. Усков И. Некоторые уроки и выводы из англо-аргентинского конфликта / И. Усков // Военно-исторический журнал. – 1983. – №4. – С. 81–85.

78. Фолклендская война 1982 [Электрон. ресурс]: (стаття на сайті История войн). – Режим доступа: <http://historiwars.narod.ru/Index/XXv/Folk/folkmain.htm> – Назва з екрану.

- 79.Фурман І.І. Забезпечення морських та океанських перевезень в локальних війнах та збройних конфліктах(1950-1991 рр.) / Ігор Іванович Фурман // Наукові записки: збірник наукових статей НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2003. – № LIV (54). – С. 264-274.
- 80.Фурман, І. І. Розвиток воєнного мистецтва флотів у локальних війнах та збройних конфліктах при веденні самостійних дій (1967–1988 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Фурман Ігор Іванович; НАОУ. – К., 2006. – 192 с.
- 81.Храмов О. Моряки, авіатори і сухопутники готові взаємодіяти разом [Електрон. ресурс] / Олексій Храмов // Флот України. – 2010. – Режим доступу до журн.: http://fleet.sebastopol.ua/morskaya_derjava/2010_43/morjaki_aviatori_i_suhoputniki_gotovi_vzajemodijati_razom. – Назва з екрану.
- 82.Щербаков В. Острова раздора: кровавая история Фолклендов / В. Щербаков // Техника и вооружение. – 2006. – №11. – С. 31–39.
- 83.Alonso A. Historia de la Guerra de Malvinas / A. Alonso. – Buenos Aires: Planeta, – 1992. – 144 p.
- 84.Andrada B. Guerra aerea en las Malvinas / B. Andrada. – Buenos Aires: Emese, – 1983. – 216 p.
- 85.Anderson D. The Falklands War 1982 (Essential Histories) / D.Anderson. – Osprey Publishing, – 2002. – 96 p.
- 86.Armada Argentina - Veteranos de guerra: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ara.mil.ar/informacion/veteranos.htm> – Назва з екрану.
- 87.Armada Argentina: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.ara.mil.ar/informacion/ – Назва з екрану.
- 88.Archive Comision 200/12": [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.casarosada.gov.ar/component/content/article/108-gobierno-informa/25773-informe-rattenbach>. – Назва з екрану.
- 89.Archive Ministry of Defence United Kingdom: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/F5811078-B4DB-42B9-8D3E-47BFB86D4B50/0/boi_hms_coventry.pdf. – Назва з екрану.
- 90.Asociación Veteranos de Guerra de Malvinas: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aveguema.org.ar/primer.htm>. – Назва з екрану.
- 91.Badsey S. The Falklands Conflict Twenty Years On: Lessons for the Future (Sandhurst Conference Series) / S. Badsey, M. Grove, R. Havers. – L.: Routledge, – 2005. – 336 p.
- 92.Baker A. Sealift, British Style / A. Baker // U.S. Naval institute Proceedings. – 1983. – Vol. 109/6/964, June. – P. 111–118.
- 93.Beaver P. The Air lessons: post Falklands / P. Beaver // Navy international . – 1983. – Vol. 88, №4. – P. 216 – 223.
- 94.Benítez R. Malvinas: Lo que nunca se dijo sobre la batalla aeronaval / R. Benítez // La Nueva Provincia. – 2 de junio de 1985.
- 95.Biblioteca del Congreso - La guerra de Malvinas: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bcnbib.gov.ar/historia/malvinas/malvin.htm>. – Назва з екрану.
- 96.Bijl N. Argentine Forces in the Falklands / N. Bijl. – L.: Osprey Publishing , – 1982. – 48 p.

97. Bound G. *Invasion 1982: The Falkland Islanders Story* / G. Bound. – L.: Pen and Sword, – 2007. – 256 p.
98. Braybrook R. *Battle for the Falklands: Air Forces* / R. Braybrook – L.: Osprey Publishing, – 1982. – 48 p.
99. Braybrook R. *Lessons of the Air war over the Falklands* / R. Braybrook // *Maritime Defense*. – 1982. – Vol.7, №8. – P. 279–281.
100. Braybrook R. “Operation Corporate” in retrospect / R. Braybrook // *Air international*. – 1983. – Vol. 23, №6. – P. 279–282.
101. British army: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.army.mod.uk/>. – Назва з екрану.
102. British Royal navy: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.royalnavy.mod.uk/>. – Назва з екрану.
103. British Royal air forces: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.raf.mod.uk/>. – Назва з екрану.
104. Brown D. *The Royal Navy and the Falklands war* / D. Brown. – L.: Naval Institute Press, 1987. – 384 p.
105. Busser C. *Operacion Rosario (Informe de la Marina Argentina)* / C. Busser. – Buenos Aires: Editorial Atlantida, 1985. – 144 p.
106. Busser C. *Malvinas, La Guerra Inconclusa* / C. Busser. – Buenos Aires: Fernandez Reguera, – 1987. – 86 p.
107. Byron J. *The Submarine and the Falklands War* / J. Byron // *U.S. Naval institute Proceedings*. – 1982. – Vol. 108/12/958, December. – P. 43.
108. Cable J. *The Falklands Conflict*. / J. Cable // *U.S. Naval institute Proceedings*. – 1982. – Vol. 108/2/955, September. – P. 70–76.
109. Calvert P. *The Falklands Crisis* / P. Calvert. – L.: Palgrave Macmillan, 1982. – 183 p.
110. Castrillón E. *Fuego sobre el Atlántico Sur* / E. Castrillón, L. Casabal // *La Nación Line*. – 10 de septiembre de 1997, Buenos Aires, Argentina.
111. Centro ex combatientes islas Malvinas – La Plata. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cecim.org.ar/> – Назва з екрану.
112. Chant C. *Air War in the Falklands 1982* / C. Chant. – Osprey Publishing, – 2001. – 96 p.
113. Chenette R. *The Argentine Seizure of the Malvinas [Falkland] Islands: History and Diplomacy* [Электрон. ресурс] / R. Chenette // *Marine Corps Command and Staff College*. – May 1987. Режим доступа: www.GlobalSecurity.org. – Назва з екрану.
114. Clapp M. *Amphibious Assault Falklands: The Battle of San Carlos Water* / M. Clapp, E. Southby-Tailyour. – Annapolis: US Naval Institute Press, 1996. – 300 p.
115. Corbacho A. *Argentine Command Structure and its Impact on Land Operations during the Falklands/Malvinas War (1982)* [Электрон. ресурс] / A. Corbacho // – Режим доступа: www.uscema.edu.ar/. – Назва з екрану.
116. Colombo J. “Super Etendard” Naval Aircraft Operations During The Malvinas War / J. Colombo // *Naval War College Review*. – 1984. – Vol. 37, №3 – P.12–22.

117.Copley G. How Argentina's Air Force fought in the South Atlantic War / G. Copley // Defense & Foreign Affairs. – 1982. – Vol. 10, № 10. – P. 10–13.

118.Cordesman A. The Falklands Campaign: The lessons for British Defense Planning / A. Cordesman // Armed Forces Journal international. – 1983. – Vol. 120, № 6. – P. 22–24.

119.Corum J. Aéreo Argentino na Guerra das Malvinas/Falklands [Электрон. ресурс] / J. Corum // – Режим доступа: <http://www.airpower.maxwell.af.mil>. – Назва з екрану.

120.Dar E. Strategy in the Falkland War / E. Dar // U.S. Naval institute Proceedings. – 1983. – Vol. 109/3/961, March. – P. 132–134.

121.DeHoust W. Offensive Air Operations of the Falklands War [Электрон. ресурс] / W.DeHoust // Marine Corps Command and Staff College. – May 1984. – Режим доступа: www.GlobalSecurity.org. – Назва з екрану.

122.Destefani L. The Malvinas, the South Georgias and the South Sandwich Islands, the Conflict with Britain / L. Destefani. – Buenos Aires: Edipress, – 1982. – 138 p.

123.Dobson Ch. The Falkland Conflict / Ch. Dobson. – L.: Hodder and Stoughton, – 1982. – 196 p.

124.Duffer R. Conflict in the South Atlantic: The impact of Air Power / R. Duffer // Air University Review. – 1984. – Vol. 35, №3. – P. 78–87.

125.Ejército Argentino [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: www.ejercito.mil.ar. – Назва з екрану.

126. English A. Battle for the Falklands: Naval Forces / A. English – L.: Osprey Publishing, – 1982. – 48 p.

127.Escuadrón Fenix – Veteranos de guerra [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.escuadronfenix.org.ar/index2.html>. – Назва з екрану.

128.Ethell J. Air War: South Atlantic / J. Ethell, A. Price. – New York: Macmillan Publishing Company, – 1982. – 96 p.

129.Federación de Veteranos de Guerra de la República Argentina: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mismalvinas.com.ar/>. – Назва з екрану.

130.Falklands War: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.britains-smallwars.com/Falklands>. – Назва з екрану.

131.Field Manual No. 3–0 (FM–3–0). – Washington, DC: Headquarters Department of the Army, – 14 June 2001. – 104 p.

132.Field Manual No. 100–5 (FM–100–5) OPERATIONS – Washington, DC: Headquarters Department of the Army, – 1993. – 163 p.

133.Fowler W. Battle for the Falklands: Land Forces / W. Fowler. – L.: Osprey Publishing, – 1982. – 48 p.

134.Freedman L. Britain and the Falklands War (Making Contemporary Britain) / L. Freedman. – L.: Blackwell Pub, – 1988. – 128 p.

135.Fuerza Aérea Argentina - Malvinas: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://primahost3.prima.com.ar/faa/conflicto/indexconflicto.html>. – Назва з екрану.

136. Fuerza Aérea Argentina: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: www.faa.mil.ar. – Назва з екрану.
137. Gendarmería Nacional Argentina - Malvinas: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gendarmeria.gov.ar/malvinas/texto/malvinas.html>. – Назва з екрану.
138. Gurra del Malvinas: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://attachment/6/SantaFeRemolcado.jpg>. – Назва з екрану.
139. Haggart J. The Falkland Islands Conflict, 1982: Air Defense of the Fleet [Электрон. ресурс] / J. Haggart // Marine Corps Command and Staff College, – May 1984. – Режим доступа: www.GlobalSecurity.org.
140. Hime D. The 1982 Falklands-Malvinas Case Study [Электрон. ресурс] / D. Hime // The united states naval war college. – 2010. – 84 p. – Режим доступа: www.usnwc.edu/.../NWC-1036.
141. Hannigan T. British Triumph On East Falkland [Электрон. ресурс] / T. Hannigan // Marine Corps Command and Staff College. – April 1984. – Режим доступа: www.GlobalSecurity.org.
142. Harper S. Submarine operations during the Falklands war / S. Harper // Naval war College. Newport – 1994. – 46 p.
143. Hastings M., Jenkins S. The Battle for the Falklands / M. Hastings, S. Jenkins. – W.: Norton & Company, 1984. – 424 p.
144. Hastings M., Jenkins S. The Battle for the Falklands/ M. Hastings, S. Jenkins. – Pan, 2010. – 460 p.
145. Hermelo R. El conflicto del Atlantico Sur y la logistica britanica / R. Hermelo // Boletin del Centro Naval Argentine. – Numero 817. – Mayo/agosto de 2007. – P. 468 – 483.
146. Hewish M. The Falklands Conflict – Part 2: Missile Operations / M. Hewish // International Defense Review. – 1982. – Vol. 15, № 9. – P. 1151–1154.
147. Historia de la Ferza Aerea Argentina. – Buenos Aires: Fuerza Aérea Argentina, – 1998– .–
T. VI, Vol. 2. – 1998. – 404 p.
148. Historia de la Ferza Aerea Argentina. – Buenos Aires: Fuerza Aérea Argentina, – 1998– .–
T. VI, Vol. 1. – 1998. – 416 p.
149. Informe Oficial del Ejercito Argentina Conflicto Malvinas. Buenos Aires: Ejercito Argentino, – 1983– .–
T. I. – 1983. – 426 p.
150. Informe Oficial del Ejercito Argentina Conflicto Malvinas. Buenos Aires: Ejercito Argentino, – 1983– .–
T. I. – 1983. – 316 p.
151. Informe Final de la Comision Rattenbach – Evaluación de las responsabilidades en el conflicto del Atlántico Sur. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nuncamas.org/document/militar/rattenbach/rattenbach00.htm>.
152. Jackson P. Task Force Air Force / P. Jackson // Air International. – 1983. – Vol. 24, № 5. – P. 225–230.

153. Joint Doctrine Publication 01 (JDP 01) -“Joint Operations”- The Joint Doctrine & Concepts Centre Ministry of Defence Shrivenham. – Swindon, – March 2004. – 109 p.
154. Joint Doctrine Publication 0-01.1 (JDP 0-01.1). – Ministry of Defence Shrivenham. – Swindon. – June 2006. – 397 p.
155. Jofre O. Malvinas La Defensa de Puerto Argentino / O. Jofre, F. Aguilar. – Buenos Aires: Circulo Militar Argentino, – 1990. – 116 p.
156. Kanaf L. Las batallas de las Malvinas / L. Kanaf. – Buenos Aires: Tribuna Abierta, – 1982. – 96 p.
157. King A. The Falkland Islands Campaign of 1982: A Case Study and Lessons [Электрон. ресурс] / A. King // Marine Corps Command and Staff College. – 1995. – Режим доступа: [www. GlobalSecurity.org](http://www.GlobalSecurity.org).
158. Kerr N. The Falklands Campaign. / N. Kerr // Naval War College Review. – 1982. – Vol. 35, № 6/sequence 254 – P. 14–21.
159. Koburger C. Sea Power in the Falklands / C. Koburger. – Praeger Publishers, – 1983. – 186 p.
160. Koburger C. The Falklands: Lessons in Modern Naval Warfare / C. Koburger // Navy international. – 1983. – Vol. 88, № 1. – P. 6–14.
161. Leone V. The Falkland Islands War: Winning With Infantry [Электрон. ресурс] / V. Leone // Marine Corps Command and Staff College. – 1991. – Режим доступа: [www. GlobalSecurity.org](http://www.GlobalSecurity.org).
162. Archive Department of the Navy [Электрон. ресурс]. Lessons of the Falklands: summary report. – Department of the Navy – Washington, D.C: – 1983. P. 76: – Режим доступа: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA133333>.
163. Martini H. Historia de la Aviacion Naval / H. Martini. – Buenos Aires: Estudios Historicos Navales, – 1992. – –
T.3: Conflicto del Atlantico Sur – 1992. – 516 p.
164. Matassi P. La batalla aerea de nuestras islas Malvinas / P. Matassi. – Buenos Aires: Halcon Cielo, – 1990. – 112 p.
165. McKay G. Falklands: The Air War. / G. McKay // Defense Update/Born in Battle. – 1982. – Vol. 27, №3. – P. 436–529.
166. Meier T. The joint task force commander and operational control of attack submarines [Электрон. ресурс] / T. Meier. – 1997. 22p. – Режим доступа: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD.
167. Méndez J. La contribución de la Guerra de las Malvinas a la doctrina aérea moderna / J. Méndez // La Revista de Aeronáutica. – Octubre 1992. – P. 22–35.
168. Middlebrook M. The Falklands War, 1982 / M. Middlebrook. – L.: Penguin Classics, – 2007. – 448 p.
169. Middlebrook M. The Fight for the Malvinas: The Argentine Forces in the Falklands War / M. Middlebrook. – L.: Penguin, 1991. – 368 p.
170. Middlebrook M. Argentine fight for the Falklands / M. Middlebrook. – Pen and Sword, - 2009. – 336 p.
171. Middlebrook M. Task Force: The Falklands War, 1982 / M. Middlebrook. – L.: Penguin, – 1988. – 432 p.

172. Military of the Falkland Islands [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/AboutDefence/WhatWeDo/DoctrineOperationsandDiplomacy/PJHQ/NorthwoodHeadquarters.htm>

173. Ministerio de Defensa Argentino [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mindef.gov.ar.htm>

174. Ministerio del Interior – Comisión Nacional de Ex Combatientes de Malvinas [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mininterior.gov.ar>

175. Ministry of defense United Kingdom [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mod.uk/DefenceInternet>.

176. Moore B. The Falklands War: The Air Defense Role. / B. Moore // Air Defense Artillery. – 1982. – Winter. – P.17–21.

177. Moro R. The History of the South Atlantic Conflict: The War for the Malvinas / R. Moro. – Praeger Publishers, 1989. – 376 с.

178. Muller F. Air Defense vs. Airpower in The Falklands War. / F. Muller // Armada international. – 1983. – Vol. 7, № 1. – P. 54-67.

179. National Security Archive USA. [Электрон. ресурс]: Electronic Briefing Book No. 374 May 1982 (circa May 28) – Military Forces, Argentina CIA, Secret Intelligence Reports. – Код доступа: <https://www.documentcloud.org/documents/329561-19820528-argentine-naval-combatants.html>. – Назва з екрану.

180. Nott J. The Falklands Campaign / J. Nott // U.S. Naval institute Proceedings. – 1983. – Vol. 109/5/963, May. – P.118-139.

181. Operation Corporate 1982. [Электрон. ресурс]: The sinking of the Belgrano. – Код доступа: http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/F5811078-B4DB-42B9-8D3E-47BFB86D4B50/0/boi_hms_coventry.pdf.

182. Pereyra R. Clausewitz y la Guerra Aérea de las Malvinas [Электрон. ресурс]: / R. Pereyra // – Режим доступа: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/apjinternational/apj-s/2005/1tri05/1trimes05toc.htm>.

183. Preston A. Sea Combat Off the Falklands: The Lessons That Must Be Learned / A. Preston. – L.: Willow, – 1982. – 78 p.

184. Reynolds D. Task Force: The Illustrated History of the Falkland War. / D. Reynolds. – The History Press, – 2002. – 288 p.

185. Savage M. Periódico “Viaje al pasado” / M. Savage // – Gaucho Ri vero Nº 23. – Julio 1997. – P.65–73.

186. Schonfeld M. La guerra austral / M. Schonfeld. – Buenos Aires: Desafios, – 1982. – 178 p.

187. Scheina R. Argentine Jointness and the Malvinas [Электрон. ресурс] / R. Scheina // – Режим доступа: www.dtic.mil/doctrine/jel/jfq.../jfq1605.pdf.

188. Smith G. Battles of the Falklands War / G. Smith. – Londres: Ian Allan, – 1989. – 120 p.

189. Smith G. Battle Atlas of the Falklands War 1982 by Land, Sea, and Air. / G. Smith. – Penarth: Naval–History.Net, – 2006. – 140 p.

190. Stephen M. U.S. navy command and control in the aftermath of the falkland islands campaign of 1982 / M. Stephen. – Newport: Joint Military Operations Department Naval War College, – 2007. – 22 p. – № RI 02841-1207.

191. Team I., Eddy P., Linklater M. The Falklands War: The Full Story / I. Team, P. Eddy. – Time Warner Paperbacks, 1992. – 288 p.
192. Train H. An Analysis of the Falkland/Malvinas Islands Campaign / H. Train // Naval War College Review, winter 1988. – № XLI (1) – P. 87–101.
193. Train H. Malvinas: un caso de Estudio [Электрон. ресурс] / H. Train // Boletín del Centro Naval, – Enero-Marzo 1987. – № 748, Volumen 105. – Режим доступа: <http://members.fortunecity.com/aokaze/html/notas/nota3.htm>.
194. Valerie A. Logistic Support for the Falklands Campaign / A. Valerie // Journal of the Royal United Services Institute for Defense Studies, – 1984. – Vol. 129, № 3. – P. 43–49.
195. Van Der Bijl N. Victory in the Falklands: Falklands War (Campaign Chronicles) / N. Van Der Bijl. – Pen and Sword, 2007. – 224 p.
196. Ward S. The Falklands War April-June 1982: Operation CORPORATE – An Example of Operational Manoeuvre from the Sea, or a Fait Accompli for Operational Planning? [Электрон. ресурс] / S. Ward. – 2007. – p. 40. – Режим доступа: HYPERLINK "<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD>" www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD.
197. Zarza L. Malvinas: The Argentine perspective of the Falklands conflict. 2010 [Электрон. ресурс] / L. Zarza. – Режим доступа: HYPERLINK "<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD>" www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD
198. Zellem E. Clausewitz and seapower: lessons of the Falkland islands war / E. Zellem. – Maxwell: Air Command and Staff College, – 1999. – 41 p.

Додаток А

Таблиця А.1.

Стан наукової розробки теми міжвидових угруповань військ (сил) в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року

№ з / п	Автор	Вид праці	Країни, де виходили праці				Воєнний аспект наукової проблеми								
			С Р С Р	І н о з е м н і д е р ж а в и	Р о с і я	У к р а ї н а	Загальні проблеми застосування збройних сил у англо-аргентинському конфлікті	Оцінка дій окремих родів, об'єднань, частин та підрозділів видів збройних сил у англо-аргентинському конфлікті	Характеристика міжвидових угруповань військ (сил) у англо-аргентинському конфлікті		Фактори, які впливали на застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій	Форми застосування міжвидових угруповань військ (сил) в у англо-аргентинському конфлікті			
									МУ В(С) Аргентини	МУ В(С) Великобританії		Участь міжвидових угруповань військ (сил) в морських операціях	Бойові дії міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій	Ведення систематичних бойових дій угрупованнями військ (сил) Аргентини та Великобританії	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1.	Алонс А.	мон.		+			(+)								
2.	Андерсон Д.	мон.		+			(+)								
3.	Андрейд В.	мон.		+				(+)							
4.	Бабич В.	мон.			+			(+)							
5.	Бадах Ю.		+			+	*	(+)		*					

		дис., мон, ст.												
8.	Бейвер П.	ст.		+			+	(+)						
9.	Браун Дж.	ст.		+				(+)						
10.	Брейбрук Р.	мон., ст.		+			+	(+)						
12.	Броун Д.	мон.		+			*	(+)						

Продовження таблиці А.1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
13.	С. Вард С.	ст.		+			*	(+)	*	*				
14.	Ван Дер Баджл Н.	мон.		+			(+)							
15.	Веселовський О.	ст.				+	*	(+)						
16.	Галкін Ю.	ст.	+					(+)						
17.	Гентілетті Ж.	ст.		+			(+)	+	*	*				
18.	Грачшов А.	ст.	+					(+)						
19.	Гуглалмеллі Х.	мон.		+			(+)							
20.	Дар Е.	ст.		+			(+)	+						
21.	Дестефані Л.	мон.		+				(+)						
22.	Де Хауст В.	ст.		+				(+)						
23.	Джексон П.	ст.		+			+	(+)		*				
24.	Доценко В.	мон.			+		+	(+)						
25.	Енгліш А.	мон.		+				(+)						
26.	Етхел Дж.	мон.		+			(+)	*						
27.	Жуков С.	ст.			+			+						
28.	Жуматій В.	ст.			+		*	(+)						
29.	Зарз Л.	ст.		+			(+)	+	*					
30.	Запороженко А.	ст.	+				*	(+)						
31.	Зеллем Е.	мон.		+			(+)							
32.	Калверт П.	мон.		+			+							
33.	Канейф Л.	мон.		+			(+)							
34.	Кастрилоні Е.	ст.		+			(+)	+	*	*				
35.	Капітанець І.	ст.	+				*	(+)						

36.	Кінг А.	ст.		+			(+)	+		*				
37.	Кобарджер К.	ст.		+				(+)						
38.	Кобюргер Ч.	мон.		+			*	(+)						
39.	Кожухаров А.	ст.			+		*	(+)						
40.	Кондратьев В.	ст.	+					(+)						
41.	Корам Дж.	ст.		+				(+)	*					

Продовження таблиці А.1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
42.	Кордесман А.	ст.		+			(+)	+						
43.	Кробач А.	ст.		+				(+)	*					
44.	Ланг В.	ст.	+					(+)						
45.	Леон В.	ст.		+			+	(+)						
46.	Лосев Е.	мон.			+		+	(+)						
47.	Мак-Кеу Г.	ст.		+			+	(+)						
48.	Маров Ю.	ст.	+				*	(+)						
49.	Мартіні Г.	мон.		+				(+)						
50.	Майер Т.	ст.		+			+	(+)		*				
51.	Мендес Х.	ст.		+			+	(+)	*					
52.	Міддлбрук М.	мон.		+			(+)	+	*	*				
53.	Моро Р.	мон.		+			(+)							
54.	Навойцев П.	ст.	+				*	(+)						
55.	Новік М.	ст.	+					(+)						
56.	Оклей Д.	мон.		+				(+)						
57.	Павленко А.	ст.				+		(+)						
58.	Прокофьев С.	ст.			+			(+)						
59.	Поспелов А.	ст.			+	+	*	(+)						
61.	Престон А.	мон.		+			*	(+)						
62.	Радіонов Б.	ст.	+					(+)						
63.	Ракітин Є.	ст.	+					(+)						
64.	Рейнольдс Д.	мон.		+			(+)			*				
65.	Рибак М.	пос.				+	+	(+)						

66.	Рудаков В.	пос.				+	+	(+)						
67.	Рукшин А.	мон.			+		+							
68.	Савадж М.	ст.		+			+	(+)	*	*				
69.	Славгородський А.	ст.	+				*							
70.	Сміт Г.	мон.		+			+		*	*				
71.	Стефан М.	ст.		+			+	(+)	*	*				
72.	Счеин Р.	ст.		+			+	(+)	*	*				
73.	Теам І. та інш.	мон.		+			(+)							
74.	Тенюх І.	пос.				+	+	(+)	*	*				
75.	Трейн Г.	ст.		+			+	(+)	*	*				
76.	Усіков І.	ст.	+					(+)						
77.	Финлан А.	мон.		+				(+)						
78.	Фовлер В.	мон.		+				(+)						
79.	Фурман І.	дис., ст.				+	*	(+)						
80.	Ханиган Т.	ст.		+				(+)		*				
81.	Хант Х.	мон.		+				(+)						
83.	Харпер С.	дис.		+				(+)						
84.	Хайм Д.	ст.		+			+	(+)	*	*				
85.	Хастінгс М.	мон.		+			(+)	+						
86.	Хастингс М.	мон.		+			(+)	*						
87.	Ченет Р.	ст.		+			(+)		*					
88.	Шохонфілд М.	мон.		+				(+)						
89.	Євгеньов М.	ст.	+					(+)						

Скорочення:

мон. – монографія
ст. – стаття
дис. – дисертація
пос. – посібник

Умовні позначки (у колонках 8–15):

(+) – головні аспекти дослідження автора
+ – інші аспекти
* – часткове висвітлення або згадування

Джерело інформації: контент-аналіз автора.

Додаток Б

Фактори, які впливали на створення та застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій в англо-аргентинському конфлікті 1982 року

Таблиця Б.1.

Область впливу факторів	Зміст групи факторів	Характеристика факторів	Показники, на які впливали визначені фактори
1	2	3	4
<p style="text-align: center;">Фактори, які впливали на створення міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій</p>	<p>Воєнно-політична обстановка у Південній Атлантиці під час конфлікту</p>	<p>політичний характер конфлікту, його цілі та масштаб; розташування сил у регіоні; наявність напруженості у відношеннях між Аргентиною та Чилі; внутрішня та зовнішня політика керівництва Аргентини та Великобританії.</p>	<p>локалізація району бойових дій у межах території спірних островів та морської акваторії навколо них; визначення форм ведення бойових дій; визначення кількісних і якісних характеристик сил та засобів, які противники застосовували у ході операцій на ТВД; здійснення противниками оперативного обладнання передбачуваних районів бойових дій; створення необхідних запасів МТЗ для забезпечення ведення бойових дій.</p>
	<p>Природні умови і оперативне обладнання ТВД</p>	<p>характер місцевості; кліматичні і гідрометеорологічні умови; пора року і час доби; наявність на ТВД об'єктів і засобів, призначених для забезпечення воєнних дій.</p>	<p>час створення угруповання; термін розгортання сил у визначеному районі ТВД; визначення співвідношення між видами ЗС та родами військ, тобто склад МУВ (С).</p>
	<p>Кількісні і якісні характеристики військ (сил), які у 1982 р. брали участь у бойових діях</p>	<p>склад і характер дій військ (сил) сторін; стан військ (сил), матеріально-технічна забезпеченість військ (сил);</p>	<p>визначення структури угруповань військ (сил) сторін, що створювались під час конфлікту, їх бойові можливості; визначення характеру дій, та форм застосування угруповань у ході бойових дій.</p>

Продовження таблиці Б.1.

1	2	3	4
		терміни підготовки до бойових дій і виконання бойових завдань; морально-психологічний стан особового складу.	
	Диференційний вплив гідрометеорологічних умов на функціональні компоненти МУВ (С)	залежність функціональних компонентів МУВ (С) від гідрометеорологічних умов, які найбільш сильно впливають на застосування того компоненту, що вирішує головні завдання у операції, або забезпечує застосування інших функціональних компонентів угруповання в ході бойових дій	визначення характеру дій функціональних компонентів МУВ (С) у операціях та бойових діях;
	Диференційний вплив об'єму та характеру оперативного обладнання ТВД на застосування компонентів МУВ (С)	залежність функціональних компонентів МУВ (С) від розвинутість мережи аеродромів, військово-морських баз, портів, комунікацій тощо.	забезпечення зосередження, розгортання та бойового застосування МУВ (С); забезпечення стійкого управління військами (силами), організація необхідного матеріального та технічного забезпечення військ, їх повноцінне бойове застосування, підтримка та захист.
	Оперативна сумісність функціональних або структурних елементів МУВ (С)	рівень інтегрованості систем бойової підготовки, що прийняті у видах збройних сил для військ (сил), які плануються для застосування у складі МУВ (С), інтегрованості керівних документів по бойовому застосуванню сил, сумісності видових систем бойового забезпечення тощо; рівень стандартизації та уніфікації систем озброєння та	здатність сил, що входять до складу МУВ (С), спільно проводити бойову підготовку, навчання та ефективно діяти при виконанні поставлених перед ними загальних і конкретних завдань

<p>Фактори, які впливали на застосування міжвидових угруповань військ (сил) на морському театрі воєнних дій.</p>		<p>військової техніки, що є на озброєні частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, які діють у складі МУВ (С); сполучність оперативно-тактичних радіусів дії частин, з'єднань що входили до компонентів угруповання, або брали участь у сумісних з ним операціях.</p>	
	<p>Рівень боєготовності МУВ (С)</p>	<p>стан бойової готовності функціональних або структурних елементів МУВ (С), тобто здатність частин, з'єднань, об'єднань видів збройних сил, що були залучені до вирішення бойових завдань у складі МУВ (С) на певний момент часу виконувати поставлені перед ними завдання.</p>	<p>термін досягнення функціональними або структурними елементами МУВ (С) встановленого рівня бойової готовності, тобто термін, у межах якого МУВ (С) може бути приведено в готовність для виконання завдань, для яких воно було створено.</p>
	<p>Живучість МУВ (С)</p>	<p>здатність угруповання, під час впливу різноманітних засобів противника, зберігати та відновлювати, у можливому ступені, свою боєздатність.</p>	<p>наявність у складі угруповання життєво важливих “центрів”, тобто окремих функціональних, або структурних елементів, від діяльності яких, залежить функціонування компонентів МУВ (С); взаємозамінність окремих функціональних, або структурних елементів зі складу видових або функціональних компонентів МУВ (С).</p>

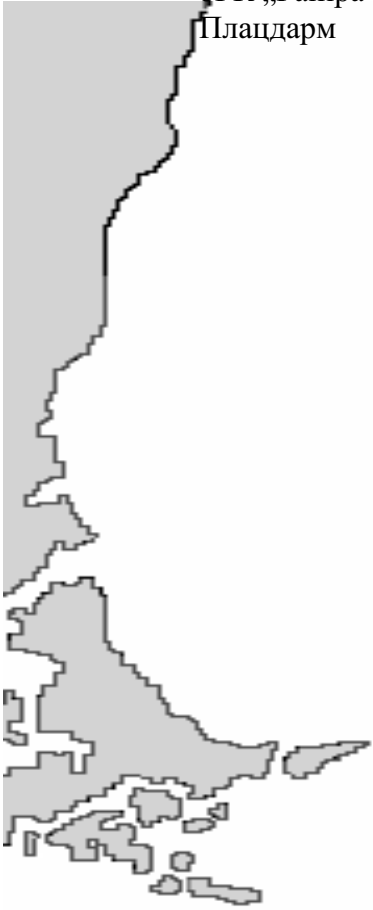
Джерело інформації: контент-аналіз автора.

Додаток В

Схеми ведення воєнних дій збройними силами Аргентини і Великобританії в англо-аргентинському конфлікті 1982 року

Джерело інформації: [80, с. 61]

1-й рубіж ППО
2-й рубіж ППО
3-й рубіж ППО
ЗРК „Рапіра”
Плацдарм

Джерело інформації: [80, с. 61]

Джерело інформації: [80, с. 113]

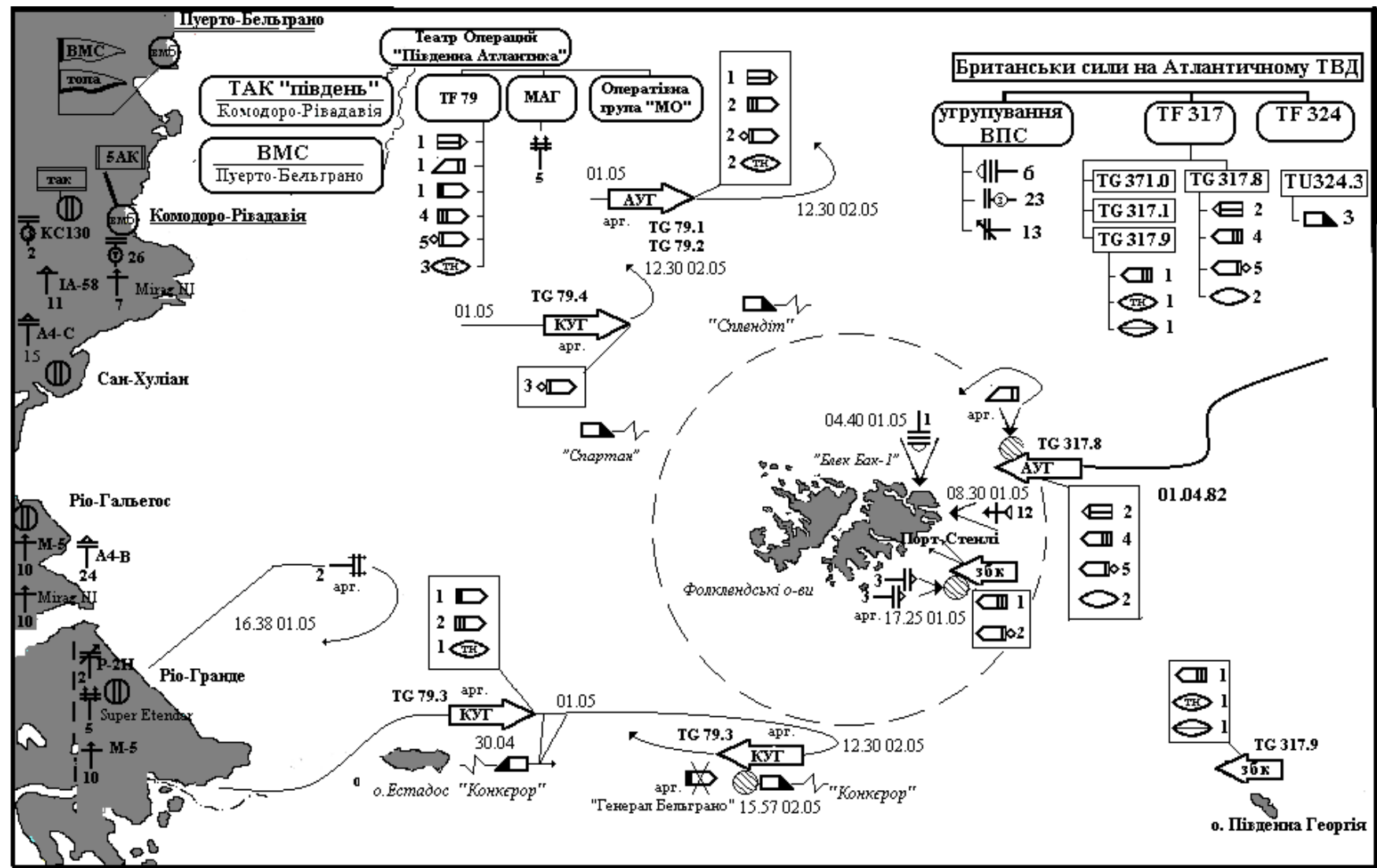

Рис. В.3. Бойові дії у Південній Атлантиці 1-2 травня 1982 р.

Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

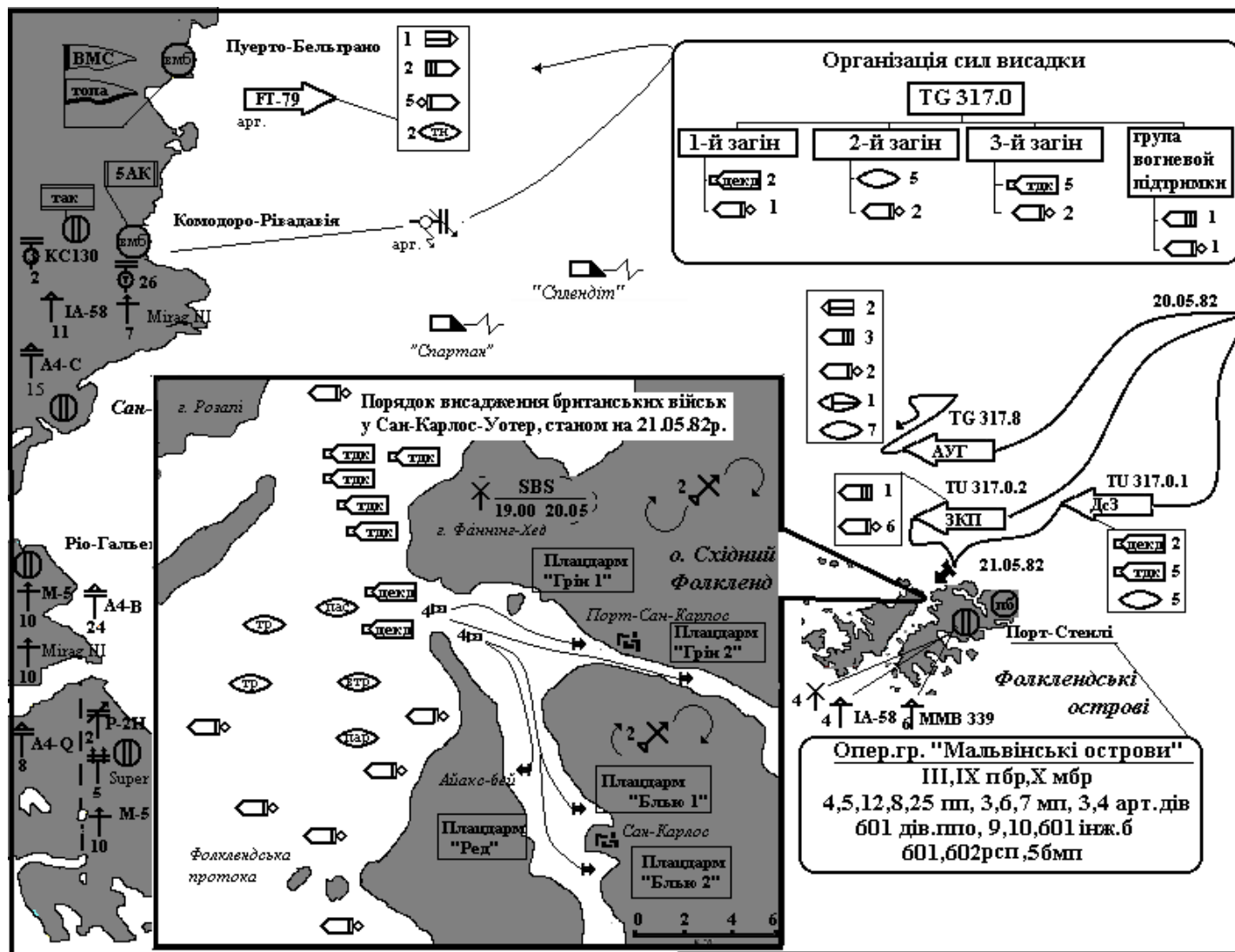

Рис. В.4. Фолклендська десантна операція МУВ (С) "Британські сили на Атлантичному ТВД" (Операція "Sutton")
 Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

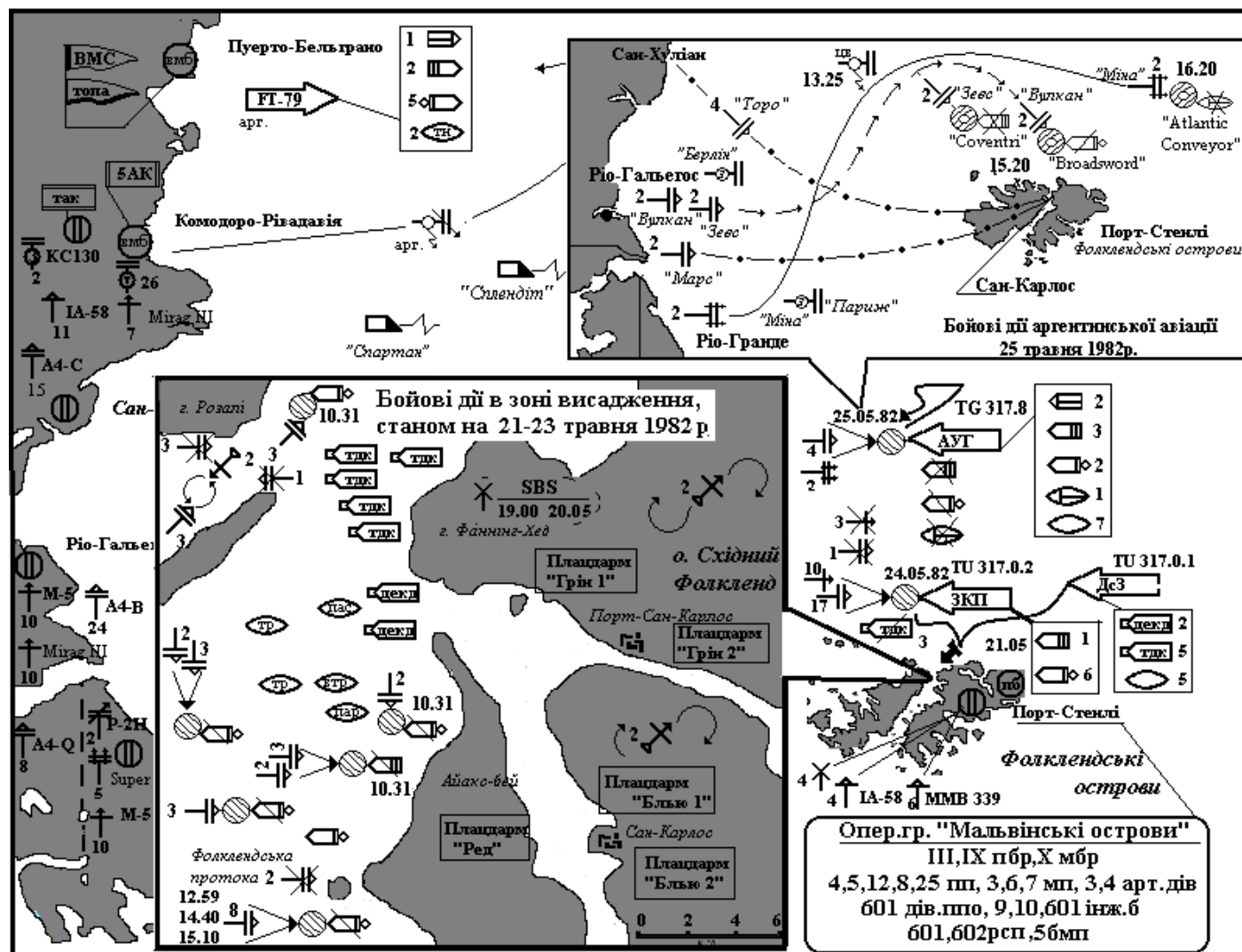

Рис. В.5. Протидесантна операція збройних сил Аргентинисз 21 по 25 травня 1982 р.
 Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

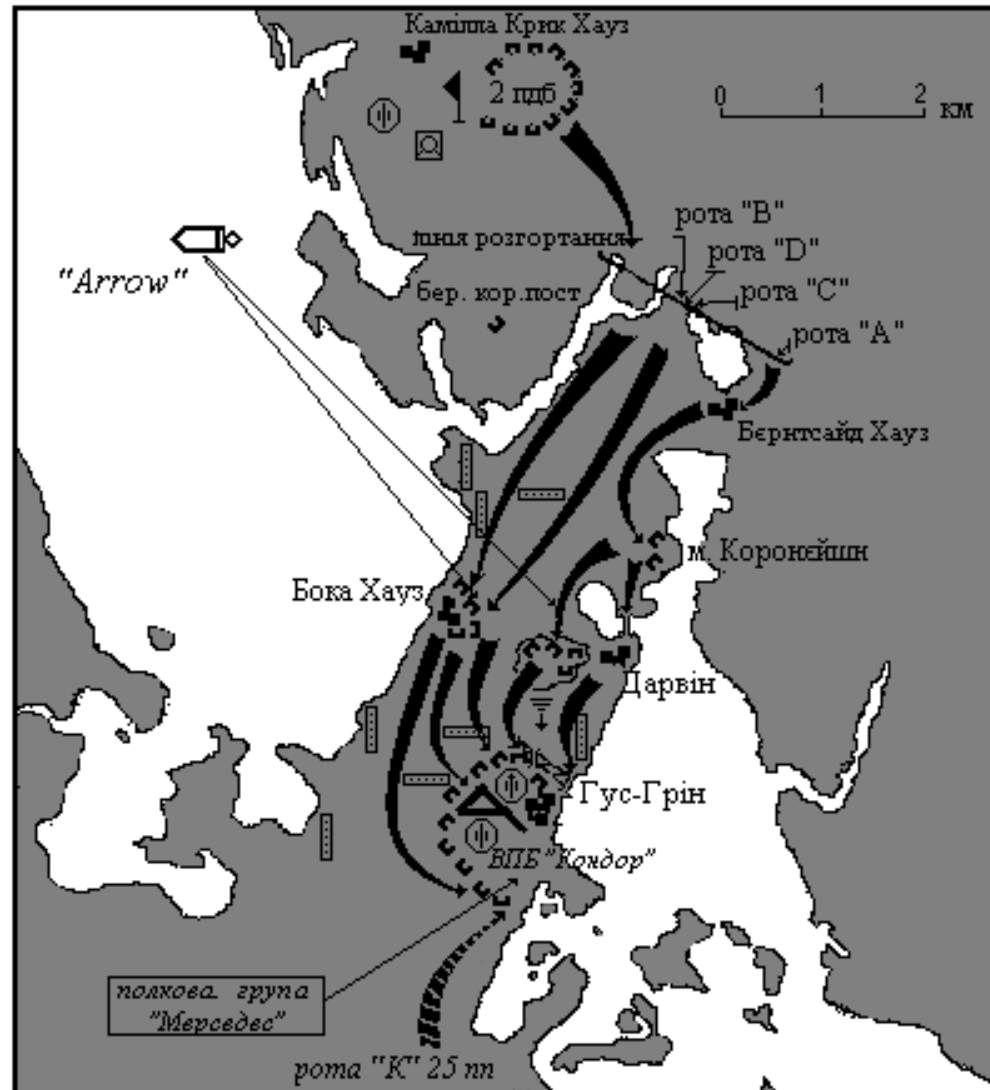

Рис. В.6. Артилерійська підтримка військ десанту у наступі на Гус-Грін.

Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

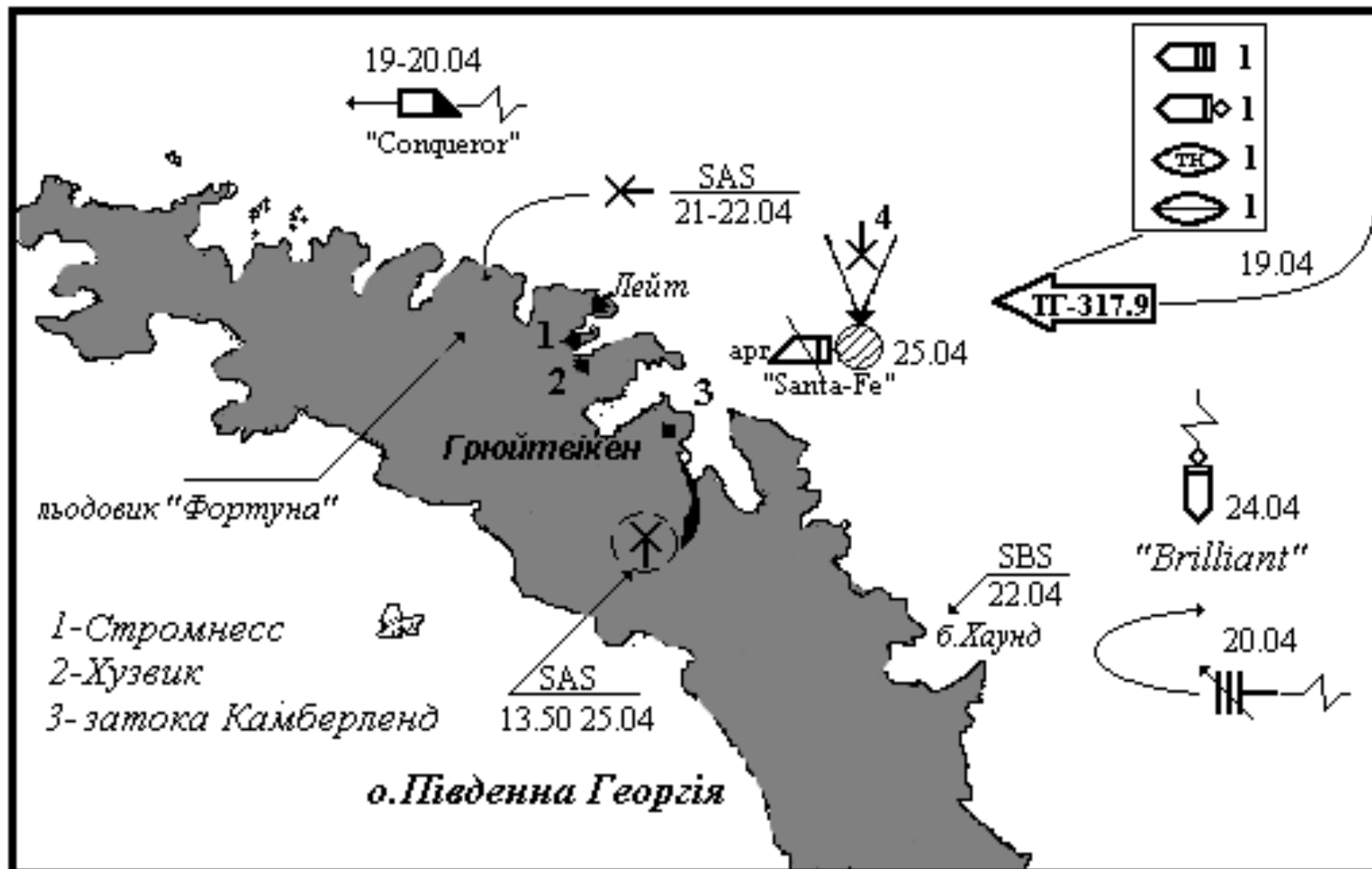

Рис. В.7. Схема проведення операції "Paraquet"

Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

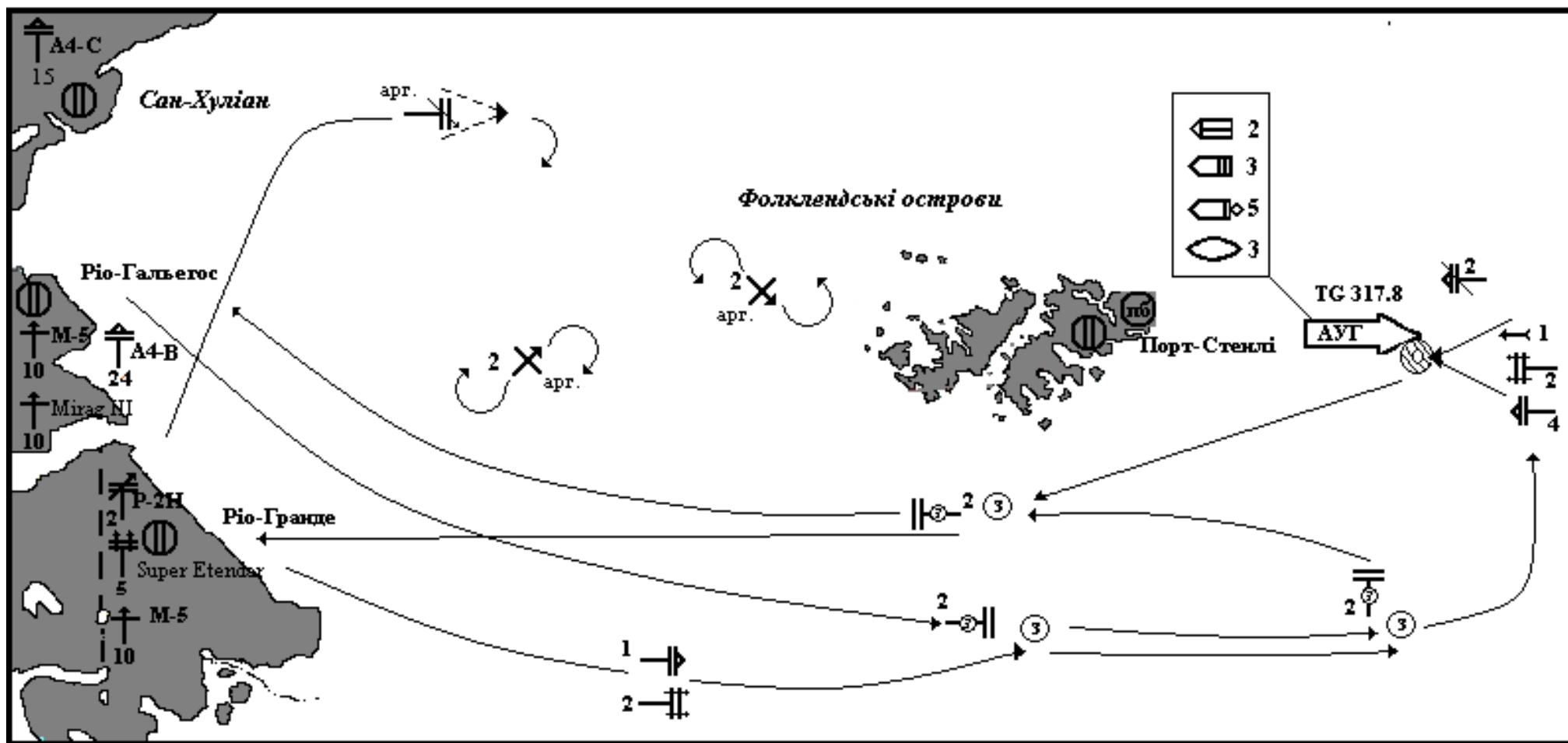

Рис. В.9 Схема бойових дій аргентинської авіації 30 травня 1982 року.

Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

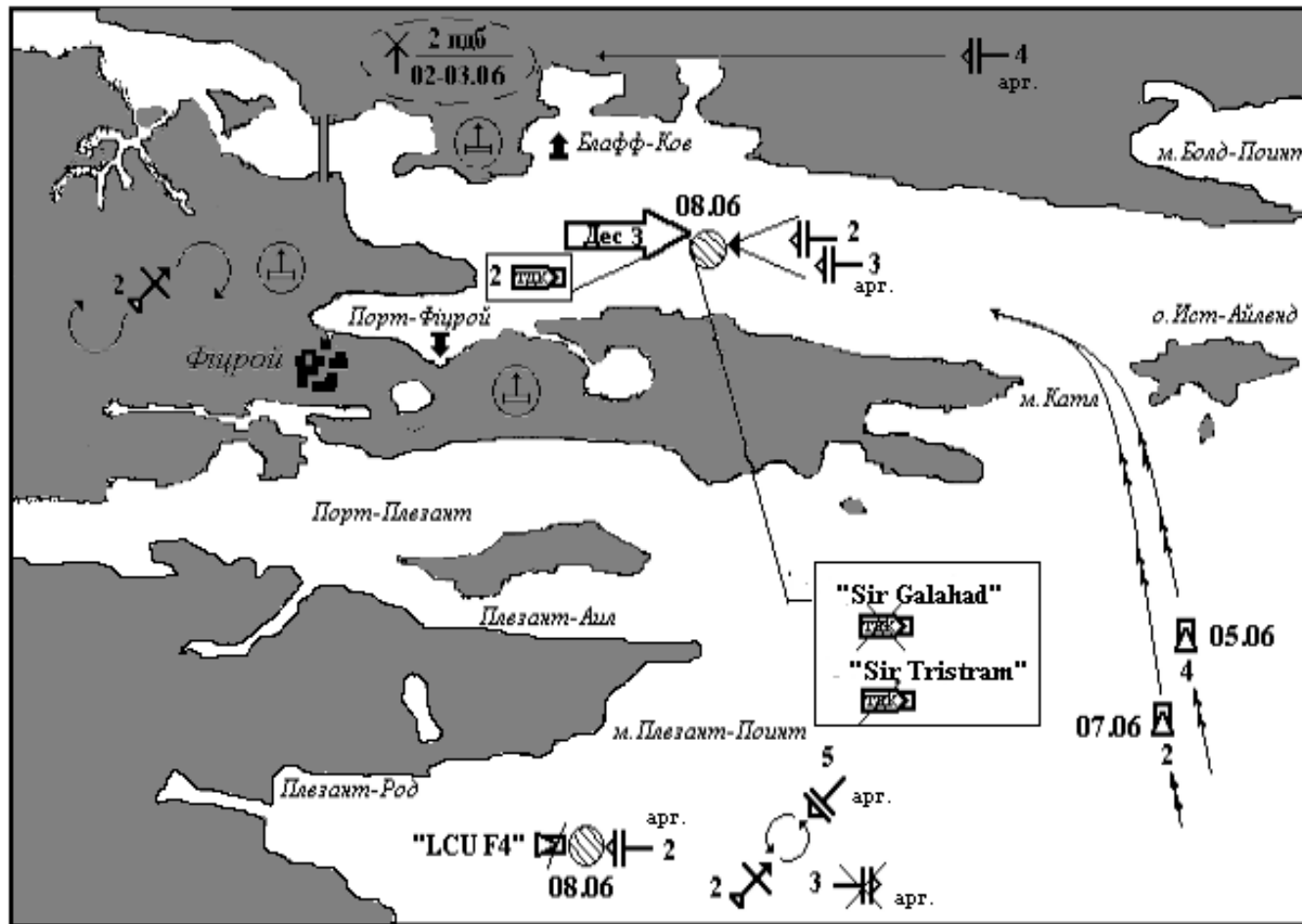

Рис. В.10. Схема бойових дій 8 червня 1982 року у районі Порт-Фіцрой
 Джерело інформації: [88, 89, 140, 147-151, 189].

Додаток Г

Втрати надводних кораблів, суден та підводних човнів у ході англо-аргентинського конфлікту 1982 р. (за видами застосованої по них зброї)

Тип надводного корабля (підводного човна)	Водотоннажність	Дата загибелі	Причина загибелі
1	2	3	4
Великобританія			
ем КРЗ “Шеффілд”	4100	10.05.82	ПКР
фр КРЗ “Ардент”	3250	22.05.82	авіаційні бомби
фр КРЗ “Антілоуп”	3250	23.05.82	авіаційні бомби
ем КРЗ “Ковентрі”	4100	25.05.82	ПКР
контейнеровоз “Атлантик Конвеєр”	14 946	25.05.82	авіаційні бомби
тдк “Сер Галахед”	5674	08.06.82	
Аргентина			
пч “Санта Фе”	1870	25.04.82	ПКР, глибинні бомби
кр “Генерал Бельграно” сторожеве судно	10 800	02.05.82	торпеди
“Комодоро Сомеллера”	900	02.05.82	ПКР

Джерело інформації: [80, с. 72]

Додаток Д

Характеристика Південно-Атлантичного театру воєнних дій

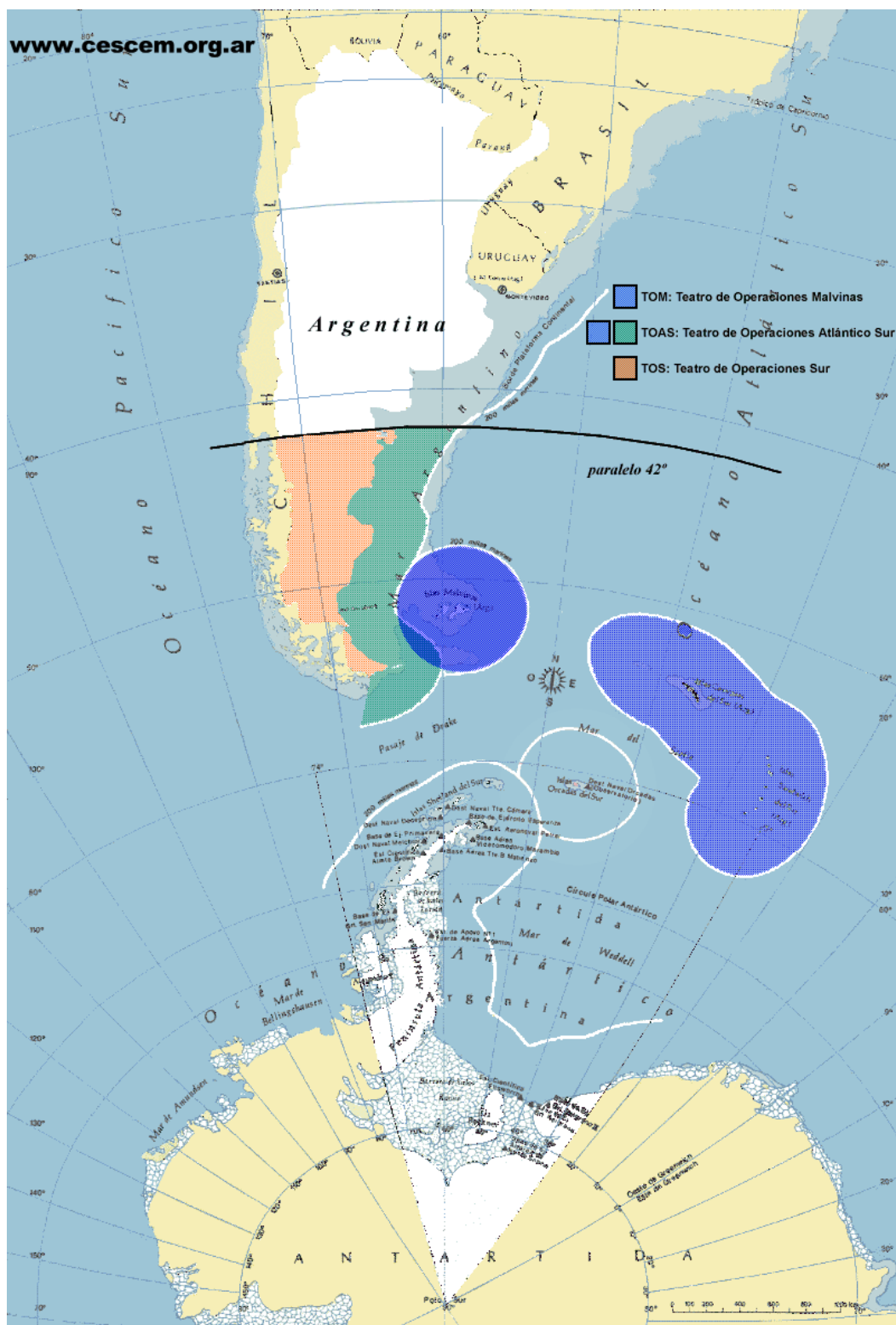
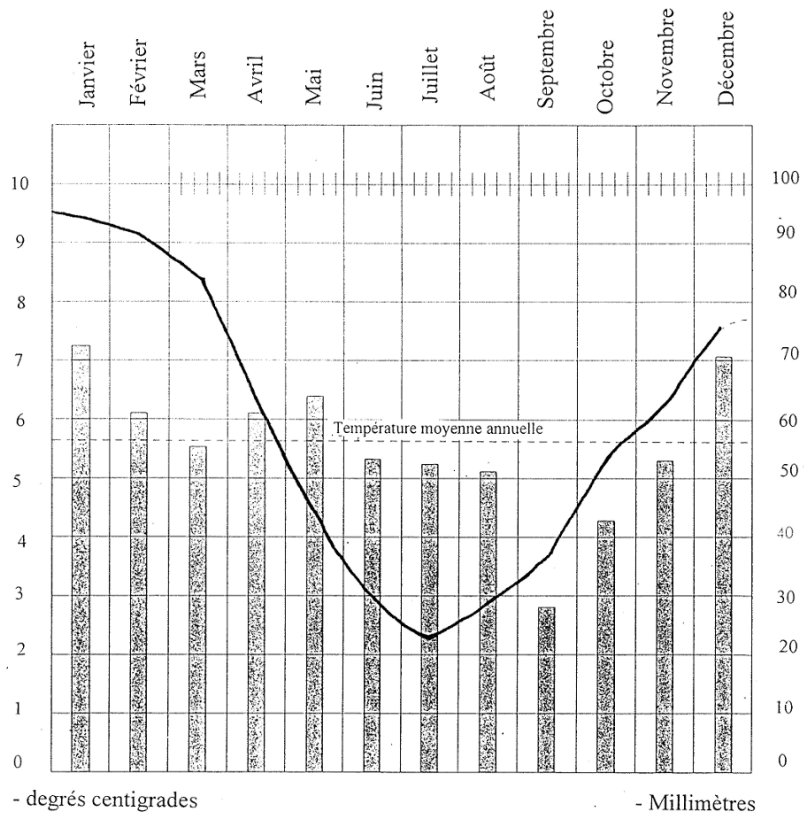

Рис. Д.1. Південно-атлантичний ТВД з вказівкою операційних зон МУВ (С) збройних сил Аргентини.

Джерело інформації: [151]

REFERENCIAS
 - précipitations
 - températures
 périodes de gel

Climat des Malouines
 . températures et précipitations
 . régime des vents
 source : Ejercito argentino, Conflicto Malvinas

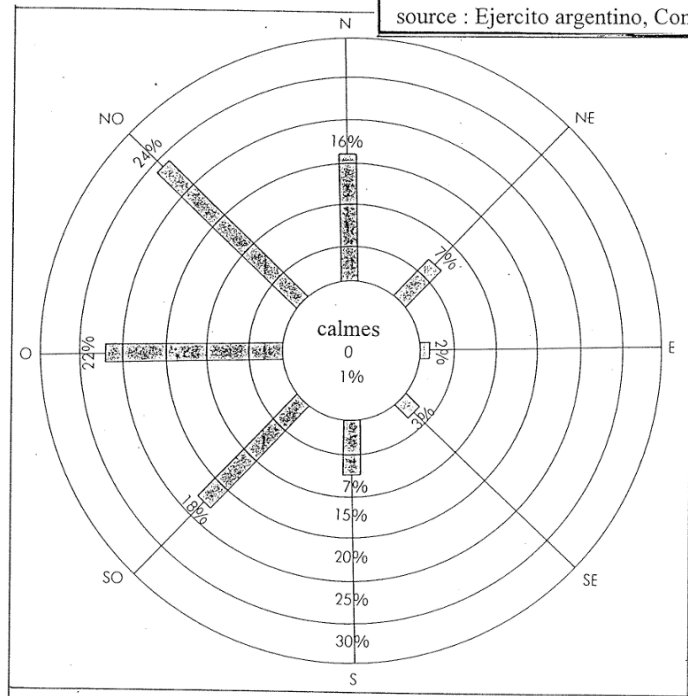

Рис. Д.2. Температурний режим в районі Фолклендських островів під час конфлікту і переважаючі напрями вітру на ТВД в 1982 р.

Джерело інформації: [149].

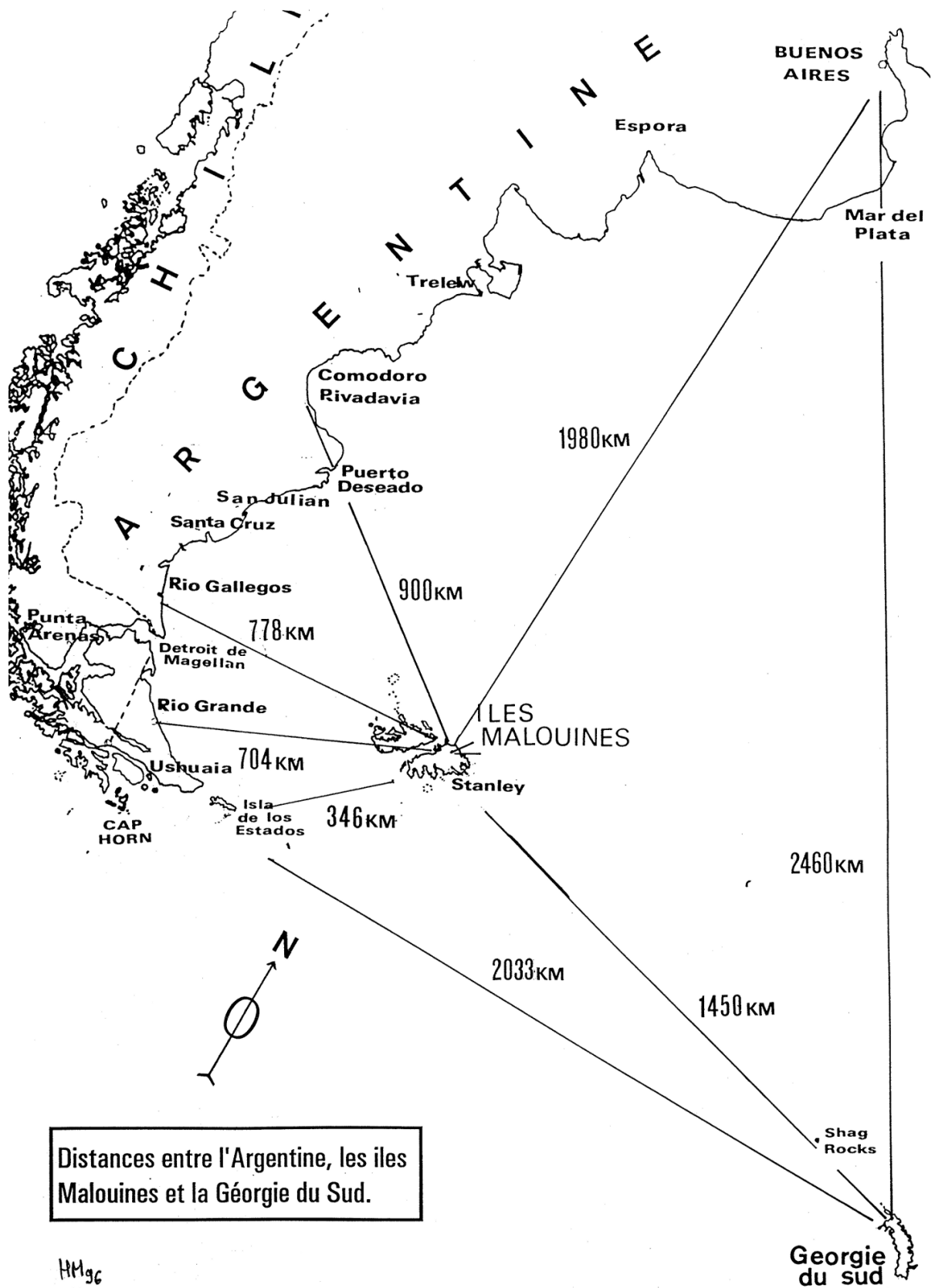
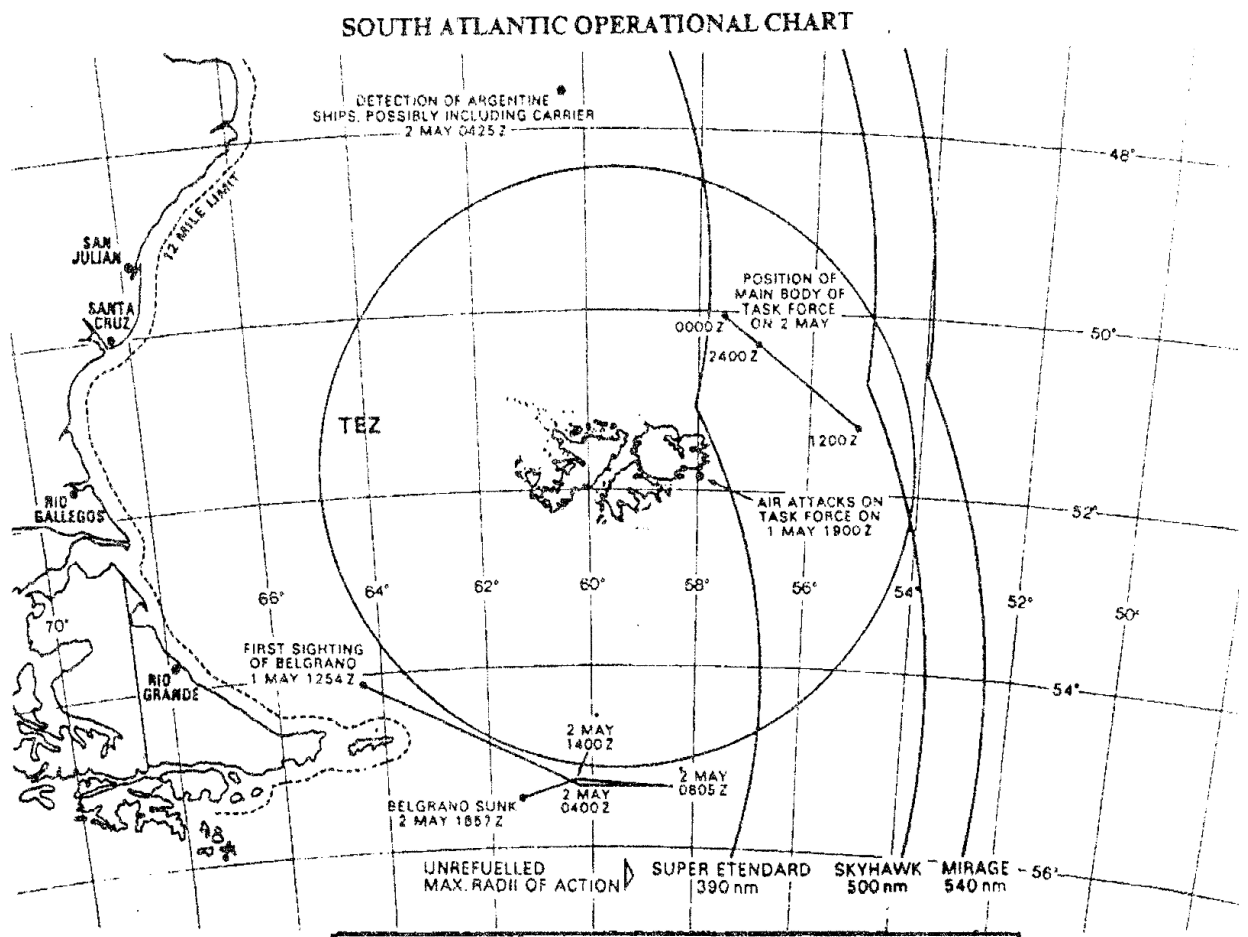

Рис. Д.3. Відстань від географічних об'єктів, що розташовані на ТВД.

Джерело інформації: [149].

Carte annexée au rapport (1984-1985) de la commission des Affaires Etrangères de la Chambre des Communes, montrant la position des forces navales le 2 mai 1982.

Рис. Д.4. Тактичний радіус дії літаків ВПС ЗС Аргентини у 1982 р.

Джерело інформації: [151].

Додаток Д.5

Тактико-технічні характеристики бойових кораблів ВМС Аргентини

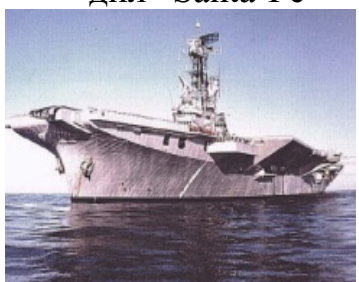
дПЛ "San Luis"

Водотоннажність – 1200/1300 т;
Розміри: 56х6,3х5,5 м;
Швидкість: 10/22в уз;
Енергетична установка: 4ДГ, 1 ГГЕД 5000 к.с., 1в.
Озброєння: 8-533-мм ТА;
Екіпаж 32 чол.

дПЛ "Santa-Fe"

Водотоннажність – 1870/2420 т;
Розміри: 93,8х8,3х5,5 м;
Швидкість: 10/15 вуз;
Енергетична установка: 3ДГ, 2 ГГЭД 5400 к.с., 2в.
Озброєння: 10-533-мм ТА; Екіпаж 82 чол.

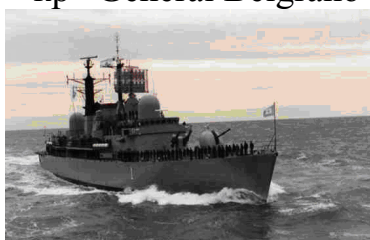
авП "25 de Mayo"

Водотоннажність – 20000 т;
Розміри: 211х42х7,5 м;
Швидкість: 24 вуз;
Енергетична установка: 2 ТЗА, 40000 к.с., 2в.
Озброєння: 8 – А4-Q "Skyhawk", 6 – S-2Е "Trekker",
3 – "Sea King" S-61D-4, 3 – "Alouette" III SE.
Екіпаж 1500 чол.

кр "General Belgrano"

Водотоннажність – 13270 т;
Розміри: 182,5х20,7х7,5 м;
Швидкість: 32,5 вуз;
Енергетична установка: 4 ГТЗА, 100000 к.с.
Озброєння: 9х157мм, 8х127 мм, 10х20 мм, 2х4 ПУЗРК
"Sea-Cat". Екіпаж 1200 чол.

ем КРЗ "Hercules"

Водотоннажність – 4100 т;
Розміри: 125х14,3х5,8 м;
Швидкість: 30 вуз;
Енергетична установка: 2 ГТД, 50000 к.с. Озброєння:
1х1 105/55, 1х1 20/70, 2х3 533-мм ТА, 4х1 ПКРК
"Exocet", 1х2 ЗРК "Si-Dart". Екіпаж 300 чол.

фр КРЗ "Guerrico"

Водотоннажність – 1170 т;
Розміри: 80х10,3х3,3 м;
Швидкість: 24 вуз;
Енергетична установка: 2 Д, 11000 к.с.
Озброєння: 1х1 100 мм, 2х2 40-мм авт., 1х1 20 мм авт,
1х3 324-мм ТА, 1х1 ПКРК "Exocet". Екіпаж 90 чол.

Додаток Д.6

Тактико-технічні характеристики бойових кораблів ВМС Великобританії

апч "Conqueror"

Водотоннажність – 4000/4900 т;

Розміри: 87х10,1х8,2 м;

Швидкість: 18/28в уз;

Енергетична установка: 1АР, 1 ТЗА 15000 к.с., 1в.

Озброєння: 6-533-мм ТА; Екіпаж 103 чол.

авп "Hermes"

Водотоннажність – 28700 т;

Розміри: 208х27,4х8,7 м;

Швидкість: 28 вуз;

Енергетична установка: 2 ТЗА, 76000 к.с., 2в.

Озброєння: 16 – "Sea Harriers", 9 – "Sea King", 2х4
ЗРК "Sea-Cat". Екіпаж 1800 чол.

авп "Invincible"

Водотоннажність – 19800 т;

Розміри: 207х27,5х7,3 м;

Швидкість: 28 вуз;

Енергетична установка: 4 ГТД, 112000 к.с., 2в.

Озброєння: 12 – "Sea Harriers", 9 – "Sea King", 2х2
ЗРК "Sea-Dart". Екіпаж 1200 чол.

ем КРЗ "Glamorgan"

Водотоннажність – 6200 т;

Розміри: 159х16,5х6,1 м;

Швидкість: 32 вуз;

Енергетична установка: 2 ТЗА, 30000 к.с., 4 ГТД,

Озброєння: 1х2 115/45, 2х1 20/70 авт, 4х1 ПКРК
"Ехосет", 2х4 ЗРК "Sea-Cat". Екіпаж 470 чол.

ем КРЗ "Hercules"

Водотоннажність – 6200 т;

Розміри: 159х16,5х6,1 м;

Швидкість: 32 вуз;

Енергетична установка: 2 ТЗА, 30000 к.с., 4 ГТД,

Озброєння: 1х2 115/45, 2х1 20/70 авт, 4х1 ПКРК
"Ехосет", 2х4 ЗРК "Sea-Cat". Екіпаж 470 чол.

ем КРЗ "Sheffield"

Водотоннажність – 4100 т;

Розміри: 125х14,3х5,8 м;

Швидкість: 30 вуз;

Енергетична установка: 2 ГТД, 50000 к.с. Озброєння:

1х1 115/55, 1х2 20/70, 2х3 533-мм ТА, 1х2 ЗРК "Sea-
Dart". Екіпаж 250 чол.

Додаток Е
Відомості щодо реалізації наукових результатів дисертації

УКРАЇНА
Міністерство освіти і науки України
Державний департамент інтелектуальної власності

СВІДОЦТВО

про реєстрацію авторського права на твір

№ 21066

Монографія "Англо-аргентинська війна 1982 р."
(вид, назва твору)

Автор(и) Татарков Дмитро Борисович
(повне ім'я, псевдонім (за наявності))

Дата реєстрації

03.07.2007

Голова Державного департаменту
інтелектуальної власності

М.В.Паладій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Тимчасово виконуючий обов'язки
заступника начальника університету
з навчальної роботи,
кандидат військових наук, доцент
ПОЛКОВНИК

С.М. САЛКУЦАН С.М. САЛКУЦАН

” 5 “ 12 2012 року

АКТ

про реалізацію результатів дисертаційної роботи за темою “Застосування міжвидових угруповань військ (сил) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року” здобувача кафедри воєнної історії старшого викладача кафедри живучості корабля, водолазних і суднопідіймальних робіт Академії Військово-Морських Сил ім. П.С. Нахімова
капітана 2 рангу Татаркова Дмитра Борисовича
у навчально-виховному процесі Національного університету оборони України

Підстава: Наказ начальника НУОУ № 6 від 26 лютого 2010 року “Про створення комісії з питань оцінки впровадження результатів науково-дослідних (дослідно-конструкторських) робіт у навчальний процес та наукову і науково-технічну діяльність університету”.

Комісія у складі:

голова комісії: ТВО начальника гуманітарного інституту кандидат педагогічних наук, доцент полковник Романюк І.М.;

члени комісії: заступник начальника науково-методичного центру організації наукової та науково-технічної діяльності кандидат військових наук, старший науковий співробітник полковник Гаврилко Є.В.

начальник кафедри воєнної історії кандидат історичних наук капітан 1 рангу Фурман І.І.;

начальник науково-дослідної лабораторії (проблем історії війн та воєнного мистецтва) кафедри воєнної історії кандидат історичних наук полковник Резнік В.І.

у період з 21 по 27 листопада 2012 року розглянула:

матеріали підручника “Історія воєнного мистецтва”, виданого у серпні 2012 року в Національному університеті оборони України;

навчально-методичні матеріали з навчальної дисципліни “Історія воєнного мистецтва” кафедри воєнної історії Національного університету оборони України.

Комісія встановила:

1. Результати дисертаційної роботи капітана 2 рангу Татаркова Д.Б. за темою “Застосування міжвидових угруповань військ (сил) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року” використані при:

розробці підручника “Історія воєнного мистецтва” з грифом “Затверджено Міністерства освіти і науки України як підручник для слухачів, курсантів та студентів вищих навчальних закладів” (лист МОН від 23.06.2010 р. №1/11-5579), виданого у серпні 2012 року в Національному університеті оборони України. Автором одноосібно розроблено параграф 3.4. “Розвиток воєнного мистецтва в англо-аргентинському збройному конфлікті”;

при проведенні занять зі слухачами оперативного-тактичного рівня підготовки інститутів (центрів) університету з навчальної дисципліни “Історія воєнного мистецтва”, за темою 2 “Воєнне мистецтво у локальних війнах і збройних конфліктах 1950–1980-х рр.”, заняття 7 “Розвиток воєнного мистецтва в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 р.”.

2. Результати дисертаційної роботи капітана 2 рангу Татаркова Д.Б. за темою “Застосування міжвидових угруповань військ (сил) під час воєнних дій на морі в англо-аргентинському збройному конфлікті 1982 року”, вважати реалізованими у навчально-виховному процесі Національного університету оборони України.

Голова комісії:

ТВО начальника гуманітарного інституту
кандидат педагогічних наук, доцент

полковник

I.M. ROMANIUK

Члени комісії:

Заступник начальника науково-методичного центру
організації наукової та науково-технічної діяльності
кандидат військових наук, старший науковий співробітник

полковник

S.V. GABRIUKO

Начальник кафедри воєнної історії
кандидат історичних наук

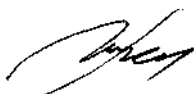
капітан 1 рангу

I.I. FURMAN

Начальник науково-дослідної лабораторії
кафедри воєнної історії
кандидат історичних наук

полковник

V.I. RYZNIK

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Товариства Начальника академії військово-морських сил
імені П.С. Нахімова
капітан 1 рангу

04 2012 року

П.Д. ГОНЧАРЕНКО

А К Т

про реалізацію результатів науково-дослідної роботи

навчальний посібник „Англо-аргентинська війна. Досвід застосування збройних сил у локальній війні”

Комісія у складі :

голови капітана 1 рангу Соколова П.М.

членів капітана 2 рангу Русіна В.В.

капітана 2 рангу Хорошева В.А.

розглянула навчальний посібник „Англо-аргентинська війна. Досвід застосування збройних сил у локальній війні”, розробленого капітаном 2 рангу Татарковим Д.Б, і встановила:

Розроблений навчальний посібник „Англо-аргентинська війна. Досвід застосування збройних сил у локальній війні” відповідає потребам сьогодення. Результати роботи є новими для ВМС ЗС України, такий вітчизняний навчальний посібник розроблений вперше. Робота виконана на достатньому науковому рівні, результати роботи мають значну практичну цінність у галузі підготовки командних кадрів ВМС ЗС України.

Комісія рекомендує: використовувати навчальний посібник „Англо-аргентинська війна. Досвід застосування збройних сил у локальній війні” у навчальному процесі Академії військово-морських сил імені П.С. Нахімова в ході вивчення навчальної дисципліни НГЕ.13 “ІСТОРІЯ ВІЙН І ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА” (Тема №14. Флоти в локальних війнах 50-х - 90-х років ХХ в.).

Голова комісії

капітан 1 рангу

Соколов П.М.

Члени комісії:

капітан 2 рангу

Русін В.В.

капітан 2 рангу

Хорошев В.А.

ЗАТВЕРДЖУЮ

ТВО Начальника академії військово-морських сил
імені П.С. Нахімова
капітан 1 рангу

2012 року

П.Д. ГОНЧАРЕНКО

А К Т

про реалізацію результатів науково-дослідної роботи

підручник „ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ІСТОРІЯ”

Комісія у складі :

голови капітана 1 рангу Соколова П.М.

членів капітана 2 рангу Русіна В.В.

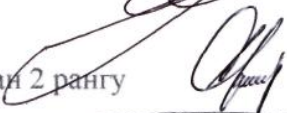
капітана 2 рангу Хорошева В.А.

розглянула підручник „ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ІСТОРІЯ”, розробленого авторським колективом управління бойової підготовки та військово-навчальних закладів командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України, Севастопольського Військово-Морського ордена Червоної Зірки інституту ім. П.С. Нахімова, Національної академії оборони України, під редакцією адмірала Тенюха І.Й., і встановила:

Розроблений підручник „ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ІСТОРІЯ” відповідає потребам сьогодення. Результати роботи є новими для ВМС ЗС України, такий вітчизняний підручник розроблений вперше. Робота виконана на достатньому науковому рівні, результати роботи мають значну практичну цінність у галузі підготовки командних кадрів ВМС ЗС України.

Комісія рекомендує: використовувати підручник „ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ІСТОРІЯ” у навчальному процесі Академії військово-морських сил імені П.С. Нахімова в ході вивчення навчальної дисципліни НГЕ.13 “ІСТОРІЯ ВІЙН І ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА” (Тема №14. Флоти в локальних війнах 50-х - 90-х років ХХ в.).

Голова комісії капітан 1 рангу Соколов П.М.

Члени комісії: капітан 2 рангу Русін В.В.

капітан 2 рангу Хорошев В.А.